

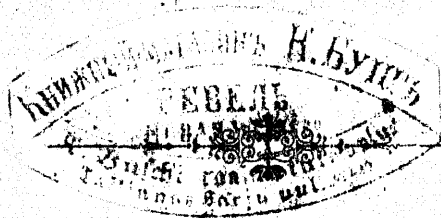
Laulu ja mängu leht.

Kuukiri Eesti muusika edendamiseks.

Teine aastakäik.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja:

Dr. R. A. Hermann.

Tartus 1886.

Trükitud R. A. Hermann'i kulu- ja kirjabega.

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Teine aastakäik.

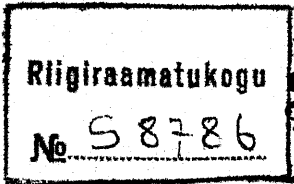

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja:

Dr. R. A. Hermann.

Tartus 1886.

Trükitud R. A. Hermann'i kulu- ja kirjadega.

Sissekord.

Glulood.

	Nr.	lht.
Ludwig van Beethoven (pildiga)	1	1
M. Kunileid	1	3
Franz Bizet (pildiga)	2	9
Anton Rubinstein (pildiga)	3	17
Richard Wagner (pildiga)	4	25
Friedrich Schiller (pildiga)	5	26
Abelina Patti (pildiga)	6	41
Charles François Gounod (pildiga)	8	57
Paulina Vucca (pildiga)	10	73
Johann Strauss (pildiga)	12	88

Jutud.

Witukitegija ajalubus	1—5	4—25
Muusika wõim	1	6
Endla piiga	4	22
Kešet ööb	4	21
Neli kunstnikku	6—10	36—74
Cremona wiul	10—11	75—82
Sgamesti	11	84—85
C. M. v. Weberi elust	12	89
Nateline süda	12	90
Näitleja Karadigin	12	94

Kirjatükid.

Soome rahwapäidu 1887	2	12
Meie rahwa laulud	6	35
Soome rahwawiiisid	9	71

Spetlitud tübid.

Sühtikene muusika ajalugu nr. 2, 3, 5, 8, 9, 11, 12	
Kuda komponeeritakse? nr. 2, 3, 6, 8, 11	
Mänguriistadest nr. 5, 7, 8, 10, 11	
Kuda peame laulma? nr. 7, lk. 41	
Näitemängud nr. 9, lk. 65	
Mis tarwis õpetatakse koolilapsi laulma? nr. 11, lk. 81	

Sõnumid omalt ja mujalt maadelt.

Need on nr. 2, 4, 6, 8, 10, 11, 12.

Seda ja teist.

	Nr.	lht.
Siilgawas ümbritus	6	39
Enne ja nüüd	6	40
Würst Dubomirski	6	40
Harjutus ja õppimine	6	40
Klawerimängija Smetanski	6	40
Weider arwustaja	6	40
Baieri maa laulukogu	6	40
Lauljate ja laulumestr. palgad	6	40
Meeserahwas sopranilaulja	6	40
Abelina Pattisti	9	71
Marcella Sembrich	9	72
Tähtjas klaweri-õpiraamat	9	72
Weider sõnum	9	72
Naesterahwas tenorilaulja	9	72
Julgus	9	72

Lõtt ja nalja.

Beethoven ja tema õmblik	1	7
Harjutuse raamat mängukooridele	1	8
Rahwa-hymnus	1	8
Õnnetu armastus	1	8
Teatris. — Ka teatris.	1	8
Diosfiini elust — 1. April.	2	16
Üks kuulus häälte seadja	3	24

Salmitud.

Ilmarise loor	3	24
-------------------------	---	----

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. R. N. Hermann.

Siinub kuus korra.

Sind aastas kätteaatmisega 1 rubla, pooles aastas 60 kop. — Sse ära tuua aastas 80 kop., pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusikaendaja wästu. Toimetuse aadress tellimise, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. R. N. Hermann, Tartus.“

Ludwig van Beethoven.

Kes jõuab küll helide wõimu kõrgema ilmutaja elu nii lugejate ette kirja panna, nagu seda tõesti tarwis oleks kuju temast wainu filma ette saada? Jah kes jõuab?! Ei see ole kerge asi suure waimu elu ja olu mõne sõna- ja ridaga kirjeldada. Nagu ise enesest langeb meie silm ühe pildi kohta, mis meile tugewat kindlat meest näitab. Meie saame pildist — mis ka siin kõrwal märkame — aru, et see üks kuningas on, kellest kõneleme, kuningas ei mitte kultkrooniga, waid kuningas iluhelide riigis. Ludwig van Beethoven oli see mees, kes ka seni ajani weel iluhelide sünnitamises mänguriistade tarwis maailmas esimene oli ja on. Waatame järele, kes see jumalik helide sünnitaja waim oli.

Jõulukuul 16. päew aastal 1770 oli see, millal suur waim Bonni linnas ilmale sündis. Juba teisel päewal ristiti ta ja pandi nimi Ludwig. Noorukese wana-isa oli Belgia maalt pärit, nõnda siis oli pärastne kõrgem toonide ilmutaja were poolest Belgia mees, ei mitte Sakslane. Wana-isa ja isa oliwad mõlemad osawad muusikameistrid. Wana-isa oli Bonni ülema piiskopi koja laulu- ja mängujuhataja, ja isa Johann van Beethoven oli ka kõrge koja muusika-tegija ja üleüldse muusiku õpetaja. Tema oli ka oma poja

esimene õpetaja. Selle läbi noor Ludwig wana-isa ja isa läbi juba muusikalises ringkonnas oli sirgunud, ei ole siis imeks panna, kui toonide riit ja wõim talle juba kõige õrnemas lapsepõlwes tutwaks sai. Poisike Ludwig käis Wieni „Ladina koolis“ ensele tarkust nõudmas. Kui kool oli läbi, siis õpetas teda Pfeifer, aga pärast seda iseäranis tubli komponist Neefe, kes üleüldse noore mehe juhatajaks ja isalikuks sõbraks hakkas ja

Ludwig van Beethoven,
suur maailma-kullus muusikameister.

Sünd. jõulukuul 16. p. 1770, surm. paastukuul 26. p. 1827.

teda toonide sügumusesse oskas waadata lasta. Beethoveni pärasttestegi töödest on veel Neefe õpetuse jälgi leida. Neefe oli ka see, kes awalikult ajalehes julges ütelda, et Beethovenil suur tulewik saab olema. Oma isaliku sõbra soomil sai Beethoven teiseks ülemaks kapellmeistriks kuurvürsti kojas. Siin käis ta veel Wienis rohkem õppimas, kus ta keiser Joosepil II. ees mängis ja suremata meistri Mozarti tundma sai. Kui Beethoven Keisri ees mängis, siis hüüdis Mozart: „Pange jeda tähele, temast saab kind kõik maailm kõnelema!“

Ema jurma pärast (1787) läks Beethoven tagasi Bonni linna, kus ta pärast veel tüfiks ajaks jäi õppima. Muusika-sõber grahw Waldstein wõttis teda lahkesti oma perekonda wastu, kus ta toonitööde loomises palju äratamist sai. Noore preili Leonore v. Breuningiga oli ta väga sõber ja oli kind koguni armatud, et ta selle noore neiega paari heidab. Oma ooperis „Fidelio“ oli ta koguni Leonore mälestuseks ühe seelõpsama nimelise osa loonud. Klaveri mängimises ei saanud keegi tema wastu, ja kõik tema kuuljad jäiwad wait imeks panema teda kuuldes.

Pärast, aastal 1793, läks Beethoven jälle Wieni Haydni juurde õppima. Aga et Haydn ruttu ära läks Londoni, siis õppis ta Albrechtsbergeri ja Schenki juures edasi. Komponeerimist mõistis ta nüüd väga selgesti. Kõik wõtsiwad noort meest rõõmuga wastu. Beethoven ei pidanud muusikat mitte meelejahutuse asjaks. Temal oli töde muusika sees. Muusik pidi inimese seespidise elu kogu olema, ei mitte paljas iluhelide kõlil. Inimese kurwastust ja rõõmu, raskust ja kergust, walu ja lõbu lühedalt terwet hinge-elu pidi muusika mäng awalbama. Wanast endisest wiisist lahkus ta ja pani muusika sisse rääkimata suurt wõimu ja wäge. Wanemad meistrid ei wõinud enam temast arugi saada. Albrechtsbergeri kitsa-piirine muusika õpetus ei olnud enam temale küllalt. Tema waim nõudis wabamat kõrgemat, nagu kofkas üle pilwede lendab.

Kõik küll Beethoveni nimi ühte puhku kuulsamaks läks ja tema muusikameistrite seas esimesesse ritta loeti, ei jätnud ta ialgi õppimist järele ega jäänud laiskaks. Ta õppis ning harjutas end ühte puhku. Iseäranis mänguriistade õppimises tegi ta tööd, kuni ta wiimaks neid kõiki mängida oskas. Iseäranis andis Italia muusikameister Salieri temale õpetust mänguriistu helisema seada. Ei kestnud kaua, siis jõudis Beethoveni wägew waim selle isandaks saada, mille ta enesele eesmärgiks oli teinud. Waim wõis nüüd kõrgeid sünnitusi luua, sest selleks oli abinõuuksid küllalt.

Nüüd tuliwad ka tema poolest tööd, millest üks ilusam ja wägewam kui teine oli. Neid nimetada wiiks siin pikale. Nad on weel täna päew igas suuremas muusika-kaupluses jaada nagu mälestuseks helide isandalt. Nende seas oli palju laulusid ja üks ooper „Fidelio“ aga kõige rohkem heli-töösid mänguriistadele, sest see oli Beethoveni kõige ülem iluhelide wald. Orkestri-mängu tõstis tema nii kõrgele, nagu see maewalt ka pärast on sündinud. Weel praegu on tema toonitööd igas kunstilikumas kontserdis kuulda.

Iseäranis nimetada on on tema töödest üheksa symphoniat (suurt tõsist mängu-tükki.) Nende juures on lugu tõesti nõnda, et iga pärastne ifka ilusam on kui endine. Wiimased neist symphoniatest sünnitas ta eluotsjal, millest pärast räägime.

Üks suur õnn oli Beethovenil see. mis nii wähebel olema juhtub, et nimelt inimesi leiti, kes tema tööst ostasiwad lugu pidada ja neid mõista. Nii hästi ligemaid tutwaid oli temal, kes teda kõrgeks pidasiwad kui ka kaugemalt auustajaid. Wõime koguni tuunistada, et terwe haritud kaasilm teda mõistis ja auustas. See andis temale jõudu ifka ilusamaid ja mõjusamaid iluhelilid luua. Kõige rohkem tahtis ning armastas teda würrst Karl Lichnowski abitaajaga, kes wäga soojad muusika-sõbrad ja soowijad oliwad, siis aga weel ka würrsti wend Moritz, herra von Swieten ja mitmed teised mõjukad mehed. Ka Austria riigi auujärjepärija Rudolf ja würrstid Rinski ja Lodkowitz oliwad Beethoveni sõbrad ja ebendajad. Nende läbi sai Beethoven

aastas 4000 kuldnat kinblat fisfetulekut, mis aga pärast paraku vähendati. Teda kutsuti Rosselisse, aga ta jäi elu otjani Wieni.

Nende kallimeeleliste inimeste hulgas oli Beethoven just nagu oma kodus. Si mingisugune pahandus ega halvakepidamine teinud siin elu lõbutuks. Siin õppis Beethoven ka maailma rahwaste suuremate kirjameeste kirjastid tundma, siis ka Bach'i, Händeli ja mitme muu muusikameistri toonitöösid. Ka tema enese mängijad olivad kofku heitnud, ja kui ta midagi uudist loi, siis mängiti see warsti ette. See tegi rõõmu. Eft küll ta suurte meestega ümberkäis, siisgi oskas tema end nõnda hoida, et teda ifka kõrgeks peeti. — Keha poolest oli Beethoven keskmine mees, aga tugew ja tüwifas, kindel ja sirge, õige käigu ja läbi-tungitwa filmaga. Üleüldse oli tema tegumoes midagi, mis uhteks kuninglikuks, termeks ja kangets wõidi nimetada. Tema oli näost nagu mõni jumal näha, nõnda kirjutab üks tema tuttam.

Dma kõige paremas mehe-eas õppis Beethoven kõrgemat sugu inimeste seas ühe noore preiki, grahwi tütre Julia di Guicciardi (üttele: guitschardi) tundma, teda ta kõigest südamest armastama hakkas ja kellega ta väga oleks jodwinud eluajaks ühte heita. Aga seisuse wahed olivad takistajaks. Nimelt ei soorwinud seda noore neiu ema. Beethoven oleks aga neid takistusi jõudnud wõita, aga ta ei tahtnud noort neiu pool wägifi enesele saada. Ta komponeeris tema mälestuseks ja wõitles enesele wõidu armastuse üle. Ta jäi poisimeheks.

Dma wanemas eas juhtus talle suurem õnnetus, mida iluhelide sünnitajale ial wõib sündida: Tema kõrwa-kuulmine hakkas wähenema, kuni ta aega mööda koguni kurdiks läks. Kejata oli kõik sõdimine selle hirmsa õnnetuse wastu. Pärast ei saanud ta enam muudu teiste käest midagi kuulda kui üksenes kirja läbi. Südant lohestaw on see teadmine: Tema, kes kõige ilusamad helid oli sünnitanud, ei kuulnud neid ise enam! Aga sellegi pärast loi ta mängutükkiwad ebasi. Just tema wiimane üheksas symphonia peetakse kõigist muusikatundjadest kõige ilusamaks iluheli-töök, mis ial maailmas on loodud. Rõnnendat symphoniat algades jäi ta haigeks. Ta wõitles ühe nädali aega surmaga. Siis jäi surmale wõit, ja suur meister pani filmad paastukuu 26. päewal 1827 kinni. Umbes 400 suuremat ja vähemat mängutükki on ta järele-jättnud, nende seas 9 symphoniat, 30 sonatit, üks ooper, üks oratorium, palju tantsumu- ja muud tükka. — Tema matusest wõtsiwad umbes 20,000 inimest osa.

Tema tööd jääwad muidugi meile ja meie järeisugule igaweseks mälestuseks toonide wüürsti poolest.

~ ~ ~ ~ ~ M. Kunileid.

„Sind surmani küll tahan ma kallits pidada, mu armas Gesti rada, mu ilus ifamaa“. Nõnda laulab meie kuulus salmijatar Roidula. Salmiku sõnad käiwad meile südamesse, sest luuletus on ife ka südamest wälja tulnud. Temal on ka ütlemata ilus wiis juures, mis tuntud Soome rahwawiisi põhjused on tekkinud. Selle wiisi on M. Kunileid loonud, nagu igal pool ülewal seisab, kus wiis trükitud on. Teda lauldaske alati väga rõõmsa meelega. Juba selle laulugi pärast on Gesti lastel asja Kunileidi tundma saada. Paneme siis mõne sõnaga tema elulugu tähele.

Aleksander Peter Carl Säbelmann on sünninud Audru kihelkonnas Pärnu maakonnas aastal 1845 talwekuu 10. päewal. Tema oli Audru organisti poeg ja sai enese isa käest kõige efimest klaweri mängimise õpetust. Selleks näitas ta juba väga warases lapsepõlwes kõige suuremat annet ja himu ja jõudis õige suurel sammul ebasi. Kui ta oli nooreks meheks saanud ja efimest õpetust maitsnud, siis läks ta Walga linna kihelkonna-kooliõpetajate seminari, mis see kord väga õitsmas oli: Direktor Zimse tegi selles õpetuses õnnistatud tööd. Selle käest sai noor Säbelmann muusika-kunstis ifeäranis komponerimises väga tulusat õpetust.

Ei läinud kauat aega mööda, siis hakkas noor Säbelmann ka ife komponerima. Efti püüdis ta Gesti rahwawiisiwad mitme helile seada. See läks talle muu-

bugi wäga hästi korda. Seminari tegi ta tublisti läbi. Ta sai pärast ise selle seminari koolmeistriks. Siin 'ep see oligi, kus ta suure hulga laulusid enamasti meestefoori tarwis loi, Cesti keeli sõnad all. Just nendest on-gi mitmed Cesti rahwa seas tutwaks saanud. Neist lauludest ümüsimad kaks tükki „Juubelpidu laulude“ seas aastaks 1869 ja teised G. R. Jakobsoni raamatus „Wanemuise kandle healed“ I. ka jeksamaks aastaks trükitud. Need laulud oliwad tema esimesed awaldada ja jäiwad ka wiimaseks. Neid awaldades oli Säbelmann enefele luulelise Cesti nime wõtnud ja nimelt Kunileid. Ütelbakse, see nimi olla sest wanast-sõnast wõetud: „Dtsid, ku ni leia b!“ — Walgast kutsuti Säbelmann aastal 1869 suwel esimest suurt üleüldist laulupidu jubatama Tartusse. Eeda tegi tema siis ka meie kõrge kirjaniku J. W. Jannseniga ühes. Tema'p see siis oligi, kes esimest Cesti priiuse- ja laulu-pidu ostas helisewalt hüüdmäsa ja laulmises kofku hoida. Unustamata on see aeg. Küll on paljud neist meestest, kes seba pidu nägüwad ja temast osa wõtsiwad, juba nullas hingamas, aga paljud on weel elus ja mälestawad teda rõõmuga.

Mõni aeg pärast seda 1871 jättis Säbelmann Walgas ameti maha ja läks Peterburi, kus ta kooliõpetaja kohta pidas. Peterburis juhtus temale see õnnetus, et suur hull tema tehtud laulusid ja muud tooni-tõid ära kadusiwad. See ei olnud mitte üksnes tema, waid see oli kõige Cesti rahwa kahju, sest selle läbi jäi tema suurem osa laulusid koguni tundmata. Need noobid ei ole paraku täna päewani wälja tulnud. Wist ei ole seda ka tulewikus ialgi loota.

Rahe aasta pärast kutsuti Säbelmann Peterburist ära sügawamale Wene maale Postawa linna. Siin sai ta kooliõpetajaks ning organistiks. Kaks aastat pidas ta neid mõlemaid ametid. Rauemaks ei olnud see temale määratud, sest siis tuli temale haigus raskesti, mis juba tüki aega temast termist oli kurnanud. Tiiskuse tõbi pani heinakuu 15. päewal 1875 Cesti helide sünnitaja filmad igaweks uneks finni. Tema teha hingab Postawa kirikuaias, kus teda waewalt küll mõni Cestlane saab üles leidma. Rahu tema põrmule! Rahu Cesti kõrge-andelisele iluhelide loojale!

Kunileidi wähesed laulud, mis temast meile pärida on jäänud, on küll wäärt, et neid rohkem lauldaks kui seda tänini on tehtud. Tuletagu nad meile seda Cesti andelist laulu-loojat meelde, ja olgu need read tema mälestuseks pühenatud. Tema noorem wend J. Säbelmann elab weel praegu meie maal ja on Paistus kooliõpetajaks ja organistiks. Ka tema on mitmed ilusad laulud Cesti keelde loonud.

Wiuli-tegija saladus.

Jutt kuulsast Stainerist.

See oli õige kena ja lahke ma'akene, milles wiuli-tegija Johannes Felger oma tütre Mariega 17. aastajal elas. Kaks pärna kaswasiwad maja ees, ja eluforter oli puhas ja walge, kui ka lihtlabane. Dues jalutasiwad kanad, parbid ja tumid. Mõned lendasiwad ka maja taha kumise aeda. Iseärans kanadel oli meele pärast aias nokkida. Nias oliwad mõned õuna- ja kirsi-puud, ja lehtmajas, mis nende ligidal, istus maja-tütar koguni jägedasti ja tegi näputõdd.

Marie oli üpris ilus tüdruk. Ta oli 19-aastasest õitswas eas. Tema tegumood oli wäike ja eht, tema liikumised elawad ja loomulikud. Tume juuks, tõmmud filmad, mustad kulmud oliwad näole iseäraliseks ehteks.

Wiuli-meistri töötuba oli taga pool hoomis. See oli hele lahke ruum. Riitlittel oliwad mitmesugused lauad, wärwid, liimipotid, siis oli weel üks treipink ja üks hõõwlipink. Kõige imelisem ja tähele-pandawam oli suur hull wiulid, mis suurse ja näo poolest isesugused, muist walmis, muist pooleli. Paljud oliwad ka wiimast sili-mist ootamas, teised oliwad alles kofku-liimimata. Rastikstes nähti roopisid, nuppuseid, kaelasiid, helipuid, sõrmlaudu ja muid asju, mis wiulite walmistamisel waja. Kes töö-tuppa tuli, nägi warsti, et Felger wiuli-meister oli.

Wiulite tegemine oli seeford väga õitsmas. Italia maal tehti väga ilusaid kolawaid wiulid; Italiast tuli ka selle kunsti äratus ja edendus. Italia mees Andreas Umati täitis termet maailma oma kuulsusega wiulite tegemises. Seda wiulite forti, mis tema tegi, nimetatakse veel praegu „Cremona kool“. Tema mõlemad pojad Hieronymus ja Antonius olivad ka wiulid teinud, millel ära-rääkimata ilus kõla oli ja mille tüki eest 10,000 taalrit makseti. Üks Hieronymuse poeg nimega Nikolaus oli just sellel ajal kõige kuulsam, ja temast üteldi, et ta veel paremaid wiulid teeb, kui tema isa ja isa-isa olivad teinud. Tema töötuba oli juba hulgast ajast saadik kõigile wiulitegijatele meistritele rändamise eesmärgiks, kes endid omas töös täiendada tahsiwad. Et Italia meistrite kuulsus Saksa omadele rahu ei andnud ja neid kadebuse pärast magadagi ei lastnud, on muudugi mõista.

Ühel paraja ilmaga lõikusekuu päewal istus meister Felgeri tütar lehtmajas aias midagi tikides. Lehed lõiwad juba wähekesti kolletama. Kaugelt oli taewa laotuses wihma pilwi näha. Ästisti kahises midagi läheda lillesöösa wõsas. Tüdruk ehmatas wähe ja kargas üles. Lehtmaja ees nähti warju, ja natukesel aja pärast astus isa Felger majasse. Tema oli umbes nelikümme aastat wana, wäikse karguga, sirge kehaga, juuksed wähekesti halliks minemas, näol sügawad mõtted ja muirelik jumi. Silmad tumistasiwad terawat mõtlemist.

Temal oli kiri käes, ja ta nähti õige rahutu olemat. „Jäta töö wähe seisama, Marie,“ ütles ta ruttu. „Minul on sinule tähtsat asja teatada.“

Noor neiu lastis tikitöö süle langeda ja waatas küsitlal näol isa otja. Isa ütles: „Mina olen praegu ametiwenna Jakob Staineri käest kirja saanud, ja tema teatab mulle, et ta tubli teine pool juba kolme kuu eest olla teise ilma läinud ja et ta selle pärast majatalituse poolest üsna suurel kimbatuses on. Nagu tead oli tema kadunud abikaasa meie poolt inimene. Tema oli tubli majaperenaene, ostas väga maitsewaid söötisid walmistada ja oma mehele, kellel alati palju tegemist, elu lõbusaks teha. Meister Staineril ei ole nüüd palawamat soowi kui et mõni neitsi tema endise abikaasa kodupaigast walmis oleks tema juurde tulema ja tema majatalitust endisel wiisil korras pidama.“ — Tütar wastas: „Siin on kerge nõuu leida. Urlike tädi, kes wanal eal meel wõõraste herraste juures peab leida teenima, wõtaks niisuguse koha suure rõõmuga vastu.“

Felger wapustas nägu ja ütles: „Urlike tädi on küll auus ja kiidu wäärt inimene, aga ei ma usu, et meie leida soowitada wõime. Tema on wana ja ei taha enam end waewata. Wana isand peaks wiimaks teba talitama hakkama. Ei, ei! Minul on muud mõtted. Sina ise pead sinna Innsbrucki minema, nii on minu nõuu. Sina pead Staineri majatalituse enese kätte wõtma, ja Urlike tädi jääb sinu asemel minu juurde.“ Nõnda ütles Felger ja wotas põnewalt ruttu tütre wastust.

„Isa, see ei wõi sinu tõde olla, mind enese ainust last ära saata? Mind maailma fiske wälja sükata, külma, wõõra, armutu rahwa jekka?“ hüüdis tütar. — Isa ei lastnud end sellest eeskitada, waid wastas: „Sinul saab meister Staineri juures väga lõbus elu olema. See maailm ja rahwas, kuhu ja kelle jekka ja lähed, ei ole paha. Tirolilased on lahked ja südamlikud inimesed, ilma kurjuse- ja waltkusega. Ra pean sulle, Marie, ütleva, et minul iseäraline põhjus on siin meister Staineri juurde saata.“ — Salalik wiis, kuida isa Felger need wiimsed sõnad ütles, tegi neitsi silmapilguks lahkumise kurwastust unustama ja äritas uudishimu teada saada, mis isal tema kohta mõttes oli. „a tead, laps,“ ütles isa, „et Jakob Stainerit praegusel ajal kõige suuremaks wiuli-tegijaks peetakse. Saksa maal ei saa keegi tema järele ega tema jarnafeks.“

„Oh isa!“ hüüdis noor neiu, „sina teed ka häid wiulid, ja need on just Staineri omade moodi.“ — „See on õige,“ kostis naeratades Felger, „mis wälise näo poolest nõuda ja kuida wiuli-pilli kokku panna, seda olen meister Staineri käest

ära püüdnud õppida ja järele teha. Aga see ei ole ülem asi, vaid kõla. Mis kauni kõla ja ilusa heli kohta ütelda, siis pean tunnistama, ei minu wiulid Staineri omade kõrvas nagu kassinaumine kellahelina kõrwal kiikuvad. See tuleb sest, et ma seda wedelikku mitte ei tunne, mille sees wiulipiid kolm päewa ja kolm ööd peamad lignema enne, kui nad kokku pandakse. Siis alles tuleb wiulile ilus heli sisse, mis muusikutundjate südant nii väga waimustab."

Tütar ütles wahele: „Ja kuida seda wedelikku tehtakse —“

„See oli juba wanasti ajast saadik Amati perekonna saladus,“ täiendas Felger kõnet, ta nägu hülgas selle juures iseäralikult. „Amatid oliwad kõige suu-remad ja osawamad wiuli-tegijad maailmas. Jakob Stainer on juba nüüd ka selle saladuse kätte saanud, ja temal on korda läinud niisama ilusa kõlaga wiulid walmistada, mis mõned Amati omadest weel ülegi käiwad. Tead nimelt, et Jakob Stainer oli Nikolaus Amati õpilane. Amati armastas teda ja on enne surma selle sala-rohu tegemise temale õpetanud. Ilma selle sala-rohuta ei maksa katsumine, õppimine ja usinus mitte midagi.“ — „Nüüd ma mõistan sind, isa,“ ütles ilus neitsi. „Sina loodab, et minule korda läheb nii väga meister Staineri meele pärast olla, et tema minule Amati sala-rohu walmistamise õpetab.“

„Nõnda'p see on, oh mu armas tütar!“ hüüdis isa. „Oh kui see sulle korda läheks! Meister Stainer ei ole enam noor. Tema ei wõi mitte väga kaua elada. Mina saaksin tema pärijaks, saaksin suureks kuulsaks meheks, saaksin rikkaks ja wägewaks. Ja sina, Marie, oleksid siis jõuika kuulsa mehe tütar, auu sees peetud ja ihaldatud kõigist inimestest! Oh kuida kofilased sind siis enestele saada tahaksiwad!“

Noore neitsi silmad hülgasiwad. Küll oli ta lihtlabane ja kauni südamega tüdruk, aga üks jagu seda fööjat tuld, mis tema isa soonte sees põles, walitses ka tema noort hinge. Oh see oleks ju nii armas rikas ja lugupeetaw olla ja kõrgetest noortest herradest enesele auu pakkuda lasta! — „Säärasel puhul armas isa, olen walmis meister Staineri teenistusse minema,“ ütles ta. Felger oli oma tütre sõnakuulmise üle täis rõõmu ja kirjutas noore ea sõbrale seltsamal päewal, et tema tütrele Marie ise enesele auuks arwab ühe nii kuulsa mehe majatalitust juhutada. — Wastus ei jäänud kaua tulemata. Kuulus wiuli-tegija kirjutas tagasi, et ta Marie neitsi tulemise üle väga rõõmus on ja waewalt seda päewa jõuab oodata, millal ta enese wana sõbra tüdarta majas wõib teretada. Marie walmistas kõik ette teekonna tarwis. Rahe päewa pärast oli tema oma pesu- ja riie-ega walmis. Ulrike tädi tuli oma wenna majasse, ja Marie reisits meister Staineri juurde Abfomi külasse Innsbrucki linna ligi, kus kuulus mees elas. See oli selle aja kohta pikk reis.

(Särg tuleb.)

Muusiku wõim.

Laulja Formes'i jutustus.

See oli Londoni linnas. Minewal õhtul laulsin ma „Bertrami“ ja nägin parajasti ilusast Hispania maast ja säälistest juhtumistest und, kui ma tundsin, et keegi mind waste käega äratas. Mina ärkasin üles; minu teener Jüri seisits mu ees, kes mulle üle kõige ihu wärisedes teatas, Devonshire hertsog olla praegu tulnud ja soomtda minuaga hädasti rääkida.

Mina ei olnud millalgi harjunud koormawaid wõõraid wastu wõtma, selle pärast olin ma teenrile kindla käsu andnud, et ma enne kella ühte kedagi wõõrast wastu ei wõta; selle pärast ei olnud mu pahandus mitte wähem kui mu imestelemine.

Ma pöörasin ennast woodis teisele küljele ja ütlesin: „Teata hertsogile, et minuaga nüüd wõimata on rääkida, ta wõib pärast tulla.“

Jüri aga wastas: „Seda ütlesin ma juba hertsogile, et meile keelatud on kedagi enne lõunat sisse lasta; aga ta ei jätnud enese soowi mitte järele ja liis juurde, et ta ühe inimese elu pärast tulla.“

„Ühe inimese elu pärast! Lambapää, miks pärast ei ütelnud sa seda kohe?“ hüüdsin ma nüüd ja kargasin teisel filmapilgul patjadeist välja öökuusesse. „Hertsog võib tulla.“

Mõne sekundi pärast tuli hertsog; ta nägu oli väga kurw. Pärast lühikeste wastastikuse teretamise ütles ta: „Hand Formes, andke andeks, et ma Teid harjumatal tunnil ehitän; aga mu abikaasa on juba mitu nädalit raske haige ja juures hädas; ta arst jeletas mulle, et aga üks abi ta päästmiseks olla, ja ninelt, kui Teie, kelle heli ja laulu ta üle kõige armastab, waewaks wõtaksite talle midagi ette laulda. See mõju, mis selle läbi siis ta närwidesse sünniks, arwab arst, võib ta haigust parandada.“

Et ma nüüd enam vastu ei pannud, on iseenejst mõista; mina lubasin hertsogile, nõnda pea kui end riidesse olen pannud, kohe ühes minna.

Äsi ei olnud aga mitte nõnda kerge, kui ma hakatuses mõtlestin: hertsoginna ei olnud mitte Londonis, waid ühes hertsogi mõisas kaksikümwend penikoormat kaugel, ja ma pidin enne keskööd, kudas lubanud olin, linnas tagasi olema. Hobused jooksiwad tuule-rutuga, meie istusime sõna lausumata wantris, hertsog oli keeletu waluga, mina laulu walimisega, mis ma laulma pidin, mõtetes. Kui me keerdteed mööda mõisa jõudsim, olin ma walimisega walnis. Schuberti laul „Rändaja“ (Der Wanderer) pidi abirohuks olema.

Mõne minuti pärast, kui me mitmed tubade read läbi läinud olime, saime ühte saali, kus, et aknad kõwasti finni kaetud oliwad, tasane pool-pimedus walitses. Hertsog wõttis mu käest finni ja juhtis mind tasa ühe eesriide taha, mida ta ette-waatlisult eest ära lüftas, ja ma nägin mõne sammu eemal kahwatanud hertsoginna tõbewoodis mu ees. Mu jüda hakkas hirmu tundma; jää ei mõinud enam üksigi päästmine wõimalik olla, waid kõik näis kadunud olewat, kui mitte imetegu ei sünninud. Otsa eest ja palebelt oli wärw kadunud, filmad oliwad tumedad sügawalt koobastesse wajunud, huuled hallid, käed, mis kramplikult teki finni hoidsiwad, oliwad kollakad walged.

Ma tõstsin ilmtahtmata õlasid. Hertsog lastis eesriide maha ja näitas mulle ühte toredat, kesk saali seiswat klawerit, midas alles nüüd nägin. Ma sain sest märgist aru ja astusin tundmuslega — mida eimest korda tundsin — kartes ta ette. Et toibuksin, mängisin ma esiti seda ja teist nõndasamuti; hertsog jäi hertsoginna uksle, eesriide taha seisma. Nüüd hakkasin laulma. — Teie teate ju, kudas ma „Rändajat“ laulan — ja ei waadanud enne üles, kui wiimane sõna lauldud oli. Kui nüüd enese filmad hertsogi pääle wiskasin, waatastin ma imestelebede ta näo muutmise üle: sest ta oli peaaegu rõõmus; aga parem tuli weel. Hertsog näitas mulle käega, ma läksin tasa ta juurde, ta lüftas eesriide kõrwale, ja ma ei tahtnud enese filmi uskuda: üle hertsoginna otsaesise ja palebe oli ennast õrn puna laotanud, ja ta filmadest tuliwad pehmed pilgud meile wastu.

„Ah!“ hüüdsin ma peaaegu waljusti rõõmu pärast, „nüüd tahan weel teha, mis wõin,“ ruttasin klaweri juurde jälle laulma laulu: „Sagedas põhjas“ (Im kühlen Grunde). Teie teate ju, kuda ma seda laulan! Mis pean ma weel rohkem ütlemä? Meliteistkümwend päewa pärast seda oli Devonshire hertsogi juures pidu, ja mina asgasin — hertsoginnaga seda tantfides pääle! Ta oli terve nagu kala wees. See on muusiku wõim!

Tõtt ja nalja.

Beethoven ja tema õmblik. Ludwig van Beethoven luuletas juba poisina klaweri pääl, aga weel armsam mänguriist näis temale wiitul olewat. Seda mängis tema siis oma üksikus kambris sagedasti nii suure waimustusega, et ta kõik muud elutingimised ja tarwitused ära unustas, nõnda et tema oma teida siis tõrele-

des lõuna- ehk õhtusöögile pidi kufsuma. — Üksford nägi ühel sarnasel juhtumisel tema ema, kudas poeg kefet tuba seistes oma wiulit fuges ja pani ehmatusega ühtlasi tähele, et üks inetu õmblit juft tema wiulil kohal toa laest maha rippus. Jäleduje ja meelepaha pärast wiskas ta õmbliku põrandale ja tallas jalaga furnuks. Beethoven, kes loomu poolest äkilise werega oli, wiskas tulise wiha tujus wiulil ema jalgade ette, tallas tema puruks ja ei ole sefsaadil ilmaagi enam feda mänguriista tarwitunud. See õmblit oli tema üffikus olekus ta ainus päältkululaja olnud, ta oli teda oma iluhäältega, nagu muiste Wanemuine, oma juurde maha meeltanud — ja nüüd oli loom nii koleda furma saanud! — Smelik! Niisama-fugust juttu räägitakse ka kuuljast Paganinist, kes aga pärast nagu ennegi wiulimängijaks jäi. —d—

Harjutuse raamat mängufooridele. Meil on juba õige rohkesti mängufoorid ja neid figineb ühte lugu juurde. Suurte takistustega on aga kõigil untel fooridel wõidelda: Cesti keeles ei oli tänini mingifugust raamatut, mis mängufooridele õpetust ja juhatusi annaks. Koorid peawad katsuma, kudas läbi saawad, ilma õpetufeta, ilma harjutuste raamatuteta. Niifugusel korral pole ime, kui meie koorid nii hästi, ei mängi kui wõikswad mängida. Praegugi ei ole feda rõõmusõnumit kuulutada, et mängufooridel Cesti keeles harjutuseraamat oleks ilmunud, küll aga, et Soome Rahwamaalgustusje selts Soome keeles mängufooridele niifuguse õpetuseraamatu wälja annud: „*Torwisoitann on oppikirja.*“ Raamat on Soome ja Rootsi keeles korraga ilmunud. Wäga kahju, et teda ka Cesti keeli seletustega ei ole wõtja antud. Kes aga hoolsasti uurib, wõib Soome keeligi seletustest arusaada ja nii wõime siis feda raamatut Cesti untele, ajutatawattele fooridelegi õpetuse raamatuks foowitada. Raamat algab nooditriipsude ja nootide pikkuse ja nimebe tundma õpetamisega, awal dab siis üffikute mänguriistade harjutusi ja lõpetab wiimaks mängutükfidega terwe foori jooks. Raamatu hind on 4 marka (umbes 1 rbl. 60. kop.)

Rahwahyminus. Hiljuti küfis minult kirjalisult keegi Mitte-Cestlane: Kas on Cestlastel oma rahwahyminus ja misfugune see on? Teadu pärast pidin ma wastama, et Cestlastel feniajani mingifugust rahwahyminust ehk rahwalaulu üleüldisjeks ei ole. Aga seega ei olnud asi otjas. Mõtlemata pani mind see küsimine. Igal rahwal on oma rahwalaul ja Cestlastel üffi mitte. Wenelaste rahwalaul on Jumal, keisrit kaitje ja (Боже Царя храна), Soomlastel Mu isamaa mu õnn ja rõõm (Di maamme, maamme), Sakslastel Waht Neini jões j. n. e. Kas ei wõik meie Cestlastel enestele ka üht üleüldist rahwalaulu wõtta ja misfugune oleks see? Kõlbab keegi olematest lauldest jeks wõi peab uus rahwalaul alles loodama? Teadu pärast jääks keisrilaul „Jumal Keisrit kaitje ja“ edespidigi oma auu fisse ja saaks ilka jäläl lauldud, kus Niigi-isad meeldetuletatakse, aga muudel fordabel peaks rahwalaul päewakorral olema. Wäga tululik oleks, kui selle küsimuse kohta mõtteid awaldatakse, kas nimelt rahwalaulu foowitakse, ja kui foowitakse, misfugune isamaaline laul see siis oleks. Olega ja määratama peaks meil aga rahwahyminus wististi ja õige pea!

—ise—

Õnnetu armastus. Üks tutaw Pariisi laulja kaebas järgmisel wiisil: „Ma olen ilka armastuses õnnetu olnud; minu efinene armukene läks flooftri, teine furi, ja kolmas — on nüüd mu naene!“

Teatris. Enne mängu hakkamist teewad inimesed galeriil müra. Siis tõuseb all üks ifand püsti ja hüüab ülesse: „Härjad, ärge mürage!“ — Keegi aga wastab ülewalt: „Andke andeks, mu herra, ülewalt on heina-lati, all on laut!“

Ra teatris. Iffa pojale, kes ennast galerii üle kumardab: „Poiss, ära kufu maha, all maksab wiis ferd nõnda palju!“

Laulu ja mängu leht.

Kuukiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. R. A. Hermann.

Jmub kuus korda.

Jind aastas kätteaatmisega 1 rubla, pooles aastas 60 kop. — Jse ära tuua aastas 80 kop., pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusikaendaja wästu. Toimetuse aadress tellimise, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. R. A. Hermann, Tartus.“

Franz Liszt.

See on nimi, mis weel praegu ühte puhku läbi maailma kõlab. Jmelik wõim! Juba ammu on Franz Liszt oma klaverimängimist awalikult lõpetanud: Ta on wana mees ja ei tahta enam end rahututel kontsertidel ja pidudel kuulda lasta, sest ta armastab rahu, nagu iga teine wana inimene, aga ometi on kõige maailma ajalehtedes lugeda, kui see suur klaverimeister ühest linnast juba teisege läheb.

Küll ei ole meil õnne olnud Franz Liszti klaverimängu kuulda, sest et, nagu üteldub, teda enam awalikult kuulda ei ole. Aga kõik need, kes teda on kuulnud, ütlevad, et Liszti mäng ära arwamata ilus, wägew, südant liigutaw on. Mis raske wõi kerge tükk on, sellest ei tea Liszt ühtigi enam, see on, raskusi Lisztil mängides ei ole. Kõige peenemad peenused ja wägewamad helid kõlawad klaveril tema sõrmede alt wälja, kord armjad, ilusad, kenad, kaunid, kord haledad, kurwad, pikalised, leinalised. Liszti mäng on toonide wõimsalt woolaw jõgi, mis südant waimustab, et see ilutsema läheb. Nagu wälgud lipsatawad tema sõrmed ühelt helilt rääkimata kiirusega teisele. Üksigi heli ei juhtu

Franz Liszt,

maailmatuulus klaverimängija, sünd. wiinakuu 22. p. 1811.

wõõritti, waid iga heli tuleb täies ilus kuuldawale. Kord kõlab mäng taja ning armfalt, nagu paradisi kõrgustelt, kord nii waljult ja müristades, nagu wiimse päewa pafun.

Kui suur meister kusagile läheb, olgu see kus tahte maailmas, siis wõetakse teda nagu mõnda keisert wõi kuningat wästu. Jgal kohal ja linnal on auu ja rõõm, kust Liszt läbi läheb wõi kuhu ta seisatama jääb. Kuupärjad, jaadikud, pidub, auufoned on päewaforral, kus tema

ilmub. Kõik feda on Difzt oma ära rääkimata ilusa mängu läbi enesele teenida jõudnud. Tema on igal pool nagu kodus, olgu Budapeftis, Wienis, Peterburis, Berlinis, Weimaris, Leipzigis, Roomas, Neapelis, Parisis, Londonis või mujal, lühedalt: Difzti kodupaik on terve maailm. Igal pool on rõõm, kui ta tuleb. Loota on, et kuulus meister veel kaua ja wagafelt oma eluõhtut maitseb.

(Tema elulugu on meie lehe minewas aastakäigus nr. 10 ülewat.)

Wiuli-tegija faladus.

Jutt kuulsast Stainerist.

(Särg.)

Jakob Stainer oli tugew laia-dalaline mees, wiis kümmend kahelja aastat wana. Kõrge paljas ots tunnistas jügamat mõtlemist. Tema tõelised woldid näos tõhhiwad tema auulist olekut. — Meister oli praegu õhtule jäänud. Ta istus leentoolis ja waatas afnast välja. Tuba oli tore. Aga korraspidam naesterahwa käsi puudus: Majariistadelt oli tolnu kiht pühkimata. Siin oli feda ja teifes kohas teist, mis korras ei olnud. Kuulus meister nägi ja mõistis feda, aga just kurw ei olnud ta selle üle mitte. Uued mõtted ja plaanid liikufiwad tema meeles. Ta oli wiimafel ajal palju tellinisi faanud. Iga muusika-meister, kes wähegi nimeline oli, soowis tema tehtud wiulit faada. Ilma wiulita, millel nimi „Jakob Stainer“ küljes, ei tahtnud keegi olla ega faanud edafigi. Kõige kõrgemat inimesed soowiwad wiulit tema käest ja maksiwad juurt hinda. Ega see siis ineks olnud panna, kui Staineri näost kindlus ja uhtus näha oli.

Korraga segas wantri wõrin tema mõtteid. „Õht tuleb mõni suurt fugu mees minu töötuba waatama,“ mõtles ta, kui ufsele koputati. Nuttu hüüdis wiuli-meister „fise!“ Nagu inglise ilmus ilus noor tüdruk läwel reisi-riided seljas. Tahtmata fargas meister üles. Ära rääkimata ilu ning armsus neitsi näol mõjus wõimsalt mehesse. Ka oli tüdruk firge ning kõrgekombeline.

„Tere õhtust, meister Stainer,“ algas noor neiu nifsu tehes. „Mina olen Teie wana sõbra Johannes Felgeri tütar, mu nimi on Marie, ma olen tulnud Teie maja talitama.“ — „Ah,“ hüüdis meister täis rõõmu, „tere tuhat korda tulemast. Tõsi, just täna tahtsite tulla. Olin selle unustanud. Koh kuba Felgeri käsi käib? Aga mõtte istet. Wange enne kübar ja mantel maha. Siin on ka natuke söögipoolist. Aga kõit on fiin korra. Mõni kord on naabri-naene fiin wähe feadnud, aga temal enesel on majapidamine ja neli last, ei ole aega.“

Marie waatas toas ümber ja tegi filmapilk nii palju korda, mis waja. See oli wana ifanda meele pärast, ja ta nifutas kiites otsafifit. „Waadake“ ütles ta, „kuba see nii kergesti teil käib. See meelbib mulle; ufun, et hästi läbi faame. Aga täna jätke töö feisma. Nüüd olete teekonnast wäfinud ja peate puhkama. Homme wõite algada.“ — Õht küll Marie ütles: „Ma ei ole wäfinud,“ ei jätnud meister Stainer järele rahule maniffemast.

Teisel hommikul tuli Marie, tenas puhtas riides, pruufost käes, meistri töötuppa, kus see juba tunni aega tööd tegi. Neitsi waatas ümber ja pani hoolega tähele, mis fiin näha. Ei see olnud ka ime, oli ju wiulitegija laps ja selle ameti ligi üles kaswanud. — Meister hakkas temaga juttu ajama; ta rõõmustas, et Marie tema kunstist ofa wõttis. Noor neitsi küsis feda ja teist ja Stainer wastas. Aga kui neitsi sellest falarõhust püüdis kõneleada, mille ta eesmärgiks wõtnud, jäi Stainer äkisti wait ja ei laufunud enam musta ega walget. Ka terve päew oli ta tuwane ja lafane. Ta näis umbufaldikuks läinud olewat. Marie nägi selgesti, et see jugugi hõlbus ei ole faladust kätte faada. Aga ta ei nõudnud ka edasi enami feda faladust. Ta püüdis kuulfa meistri meelt iga pidi lahutada. Ka kõige parem pere-naene 'polets paremini jõudnud maja eest murefeda, kui Marie feda tegi. Meistri

paha tuju kadus. Kortsub kulmul kadusivad ka, ja tema film pilgutab lahkemalt ja selgemalt. Noore lõbumeelelise neiu mõju tegi wanablase meistri meele rõõmsaks, ja ta läks nagu palju aastaid nooremaks. Kui tüdruk aias maja kõrval talitas, siis waatas meister mõnigi kord atrast wälja töö juurest ära. Eõume-sõõk wälitas tihti kauemini kui enne, sest noor ilus tüdruk oma lapselikult jutu- ja olefuga tegi talle laual palju meelejahutust. Öhtu lõpetas meister fagedasti waremasti töö ära, et ilusa lapsega maja ees pingil puu all mõnda lahkset jona kõneleda. Ta oli õnnelik nagu paradisis, et Marie temale igal kohal, kus ial wõimalik löbu püüdis luua. Paremini kui iganes enne läks ta töö. Jõusa tüdruku tulemisega oli nagu õnne täht majasse jarama saanud. See andis rõõmu ja jõudu, lootust ja lahkust.

Ühel hommikul, kui meister parajasti oli tööle hakanud, koputati uksele. Üks mees, must kuub seljas, ilma habemeta ja lühikeste juuksfega astus uksest sisse, wiilipõhjasid ja puib kandes, wagasti teretades.

„Armas wend, ma toon sulle oma töö uuemat wilja,“ ütles ta pakkii pingile pannes. „Dleffin juba ennemaltgi tulnud, aga klooftri-teenistus ei andnud mahti. Tead ju, et meie kõrge prior (esimees) mitte ei jalli, kui ma wiilutegemisega aega wiidan. Wiitul on tema meelest ilmalit pill. Ta kardab, et minu meel ka ilmalituleks lähleb ja Jumalast wõõrdub.“

„Minulgi on see mõte, Andreas,“ wastas meister Stainer naeratades wennale, „ja, nagu tead, ei ole ma jeda sulle salanud. Aga fina ilutsed selle „põhja kunsti“ üle, nagu teba nimetab, ja see oleks sinu furn, kui fina enam ei wõiks wiiluid teha.“

„See on tõsi, Jakob,“ wastas wend, „mina jään sellele kunstile truult wiimse hingetõmbeni. Meie kõrge auu wäärt prior saab jeda ka ära nägema. Tema on kõhtlase südame- ja inimliku meelega. Nüüd waata järele, kas kõif hästi on tehtud, ja siis pane mulle uut materjali walmis.“

Selsamal filmapilgul awati uks, ja Marie astus tuppa pruukosti tooma — piima wõib, saia ja mune. Ta teretas wäga nägufalt ja punastas, kui meister Stainer lahkesti naeratades tema otja waatas ja kui munt nii läbi-tungiwalt filmab ta poole löi. Waimulik mees waljude filmadega, mis teba uurisiwad, oli temale hirmu teinud. Nutemalt kui muidu pani tüdruk pruukosti lauale ja läks ära.

„Kes jee tüdruk on?“ küsis Andreas, kui Jakob rahulisti edasi töõd tegi, „ja mis ta sinu majas teeb?“

„See tüdruk on minu wana sõbra ja kunsti-seltsilase Felgeri tütar, ja nagu näeb on ta minu majajalutuse juhtijaks. Ei saanud enam sugugi muidu läbi,“ lühas Jakob Stainer nagu wabandades juurde, kui klooftriwend püüd wapustas. „Ei mul olnud enam lahkust ega korda, waid kõif sattus jassii. Eõäf ei maitunud, ja kodu oli mulle wastu meelt. Sa wõib uskuda, et jee tütarlaps minu maja inglits on saanud.“

„Seda ma usun,“ wastas Andreas wähe litjutud häälega terawasti wenna otja waadates: „Sinu nägu on kaunis. Wõiks uskuda, et ja kümme aastat nooremaks oleb läinud.“

„No waata,“ kostis meister rõõmust hülgawal filmal. „Ka fina leiab, et ma wiimafel ajal keha poolest olen kenamaks läinud. Nõnda on jee siis tõsi.“

„Anna mulle puud, Jakob. Mina lähen ära,“ ütles wend teist juttu tehes. Stainer näitas sõrmega puulauakesi, mis õhufeksks oliwad lõigatud. Andreas tõstis need maast üles ja hakkas toast wälja minema. Uksel pööras ta weel korra ümber ja ütles: „Kas tead ka, Jakob, et sinu wend jee on, kellele ja Amati saladust enne furma lubad ilmutada?“

„Kuda ja just nüüd sellest hakkad rääkima, Andreas?“ küsis meister imeks pannes.

„Noh, ma tahtsin sulle jeda meelde tuletada, Jakob. Kuda ma just wiüid sellest hakkann rääkima, jeda ma ei tea ifegi. Aga fina oled jeda pühäl kohal lubanud, siis kui mina preestrisk heitsin, et meie estwanemate süüd lepitada. Mina tean, et ja

usuaasjades küllalt palaw ei ole ega hästi kinni ei pea!" — Wiimaste sõnade juures oli munga heli kalgits ja waljuks läinud, nagu tahaks ta wennale midagi süüdi anda. Meister wapustas pahaselt pääd ja ütles: „Mis mina pühäl kohal olen töotanud, jeda saan pidama. Si ole sugugi tarwis, et sa täna jeda mulle meelbe tuletad.“

Munk läks uksest välja. Jakob Stainer jäi mõttesse. Waewalt wõttis ta pruukosti, wapustas mõni kord wagusasti pääd ja sofistatas iseenejelet „Tema mõtleb kaugemale. Ta arwab, ma wõiksin weel naese wõtta, wiimaks koguni Marie. Aga ei, ei mitte, see on wõimata.“

Jätk enam ja enam leidis Marie armu wananeuwa meistri filma ees. Teda nähti üksnes Staineri pärast elawat ja iga soomi meistri filmast ära nägewat. Ta määsis wana meistri südame nii magusatesse tundmustesse kinni, et kõwa tahtmisega mees asjata enefe wasta püüdis wõidelda. Tihti ehmatas meister, kui korraga töö juures märkas, et Marie kõiki tema mõtteid täitis. Ta film käis noore neiu järel, kui see õnes käis kanu ja tedresid sõotmas wõi mune ofsimas. Ta kuulas ilusa tütarlapse armast häält, kui see ühte laulu laulis ja arwas, et keegi ei kuule. Tütarlaps püüdis ka selle maatoha keelemurret kõnelema harjutada, mis kena ja naljakas kuulda oli. Stainer oli ära rääkimata õnnelik, kui töö järele leentooli istus ja Marie temale unimüüsi päha, padja selja tahta, toidu ette pani ja ise selle juures nii magusai juttu wõstis, et wana herra filmad rõõmuft särasiwad. Mõni kord arwas ta, et ehk noor neiu wõiks teda armastada, ja ta püüdis õrnalt jeda mõne sõnaga järele uurida. Aga kui ta oma nägu peeglis waatas, kortsusid palel ja otsal märkas, halliks läinud habet ja juukseid nägi, siis wäristas ta kurwalt otsaesist ja rõõmu tundmus närgis rinnas. „Si mina kõlba enam noorele. Dlen wana!“

Küll ütles ta ise enefe, et ta weel wana rauf ei ole, ehk küll pool jada aastat juba tükk aega oliwad elus mööda läinud, kui ta end ka wanaks meheks pidi pidama. Ta oli ju weel raps, priiske ja kärmas, nagu waewalt keegi teine mees elu kõige kaunimas wanaduses. Tema kufal ei olnud painutatud, tema tegumood oli sirge ja püsti, nagu pool, tema liikumised kerged ja nooruslikud. Aga jeda tõeasja, et ta wana mees oli, ei suutnud ta salata, ja wahe 59 ja 19 aasta wahel oli muidugi natuke liig suur. Beagi pidi ta Marie mõtet selle punkti üle kuulda saama.

Ühes naabrikülas oli see koguni weider lugu juhtunud, et üks 74-aastane lefknaene oma 24-aastasele sulasele oli mehele läinud ja nõnda pulmawoodit surmawoodist paremaks arwanud. Kõik inimesed kõnelesiwad sellest, liiatigi, kui räägiti, et abtelu tõesti armastusest olla olnud.

„Mis Teie sest narrist naesest arwate?“ küsis meister Stainer, kui ta õhtul Mariega maja ees puu all pingil juttu ajas.

„Mina ei leiagi, et ta nii narr on, meistri isand,“ kostis ilus tüdruk üsna lapselikul meel. „Dlen kuulnud, et noor mees oma perenaist tõesti olla armastanud. Perenaene olla ka ise alles üsna raps naesterahwas, ja mehest üteldakse, et ta just kõwa ega tugew ei olla. Küll ep nad kofku sünniwad.“

„Teisipidi oleks juba parem olnud,“ ütles Stainer. „Sulane 74 ja lefk perenaene 24 aastat wana, see oleks palju sündsam. Eks nii?“ Meister naeratas.

„Noh, teisipidi oleks ju see asi täiesti õige olnud,“ ütles neiu.

„Kas nii? Täiesti õige?“ küsis meister ja waatas alt kulmu neiu otsa. „Kas Teie ka mehele wõiksite minna, kes palju wanem oleks kui Te ise?“ (Särg jääb tulema.)

Sooime laulupidu 1887.

Meie naabrid Soomlased walmistawad praegu agarasti teise ülleülbise Soome laulupidu wasta, mida Juuni kuus 1887 ära tahetakse pidada. Pole neil Soomes laulupidude pidamine enam tundmata asi; juba kaks korda enne on nad näidanud, kudas nende laul ja mäng kõlab. Esimest korda sündis see 1881, millal Sypäs-

hülas 6. Juunil ettevalmistamise ja proovilaulupidu ära peeti. Et see väga hästi lorida läks, mõeti nõuaks kolm aastat hiljemini esimest üleüldist Soome laulupidu ära pidada. Nüüd tuli aga küsimine, kus pidu ära pidada, kas Soome esimeses linnas Helsingis või mujal. Helsingi oleks muidu küll laulupidu pidamiseks väga sündlik olnud, sest Helsingi on Soome tarkuse linn, nagu Eesti lapsed Tartu, aga Helsingis asub palju rohkem Rootslasi kui Soomlast, ja ta on koguni kaugel teises maa ääres, kuhu põhja-poolsel rahval dieti pikk tee on. Nende ja muude põhjuste pärast ei arvatud tasulikuks Soome laulupidusid Helsingis ära pidada, vaid Soome maa südamas Jyväskylä, mis esmalt päris Soome linn ja kus teistses ümberkaudu ka ainult Soomlased asuvad. Jyväskylä määrati seega esimese ja järgmise Soome laulupidude pidamise kohaks, ja selles linnas peeti siis ka esimene üleüldine Soome laulupidu 28—30. Maini 1884 ära. Eesti pidust võtsivad ka mitmed Eesti lapsed osa, nagu DDr. J. Hurt, R. U. Hermann, H. Rosenthal, ajalehe toimetaja U. Grenzstein, koolidirektor H. Treffner ja veel mitmed muud, ühte kokku 12. hinge. Laulupidul lauldi Soome keeli laulude seas ka Eesti keeli laulusid, nagu „Siida tujukub tuts, tuts, tuts“ ja „Eestlane olen ja Eestlaseks jäen“ ja waliti Dr. R. U. Hermann auuhinna mõistjate toimekonna hulka. Selle esimese laulupidu ajal tehti otsuseks kolme aasta pärast, s. o. Juuni kuus 1887 Jyväskylä teist üleüldist Soome laulupidu ära pidada, ja selle nõuu kordasaatmiseks tehtakse nüüd kõvasti tööd. Juba minemal aastal ilmusivad laulupidu noodiraamatud, mis warsti laulukooridele kätte saadeti, et igamees aeglasti ja hoolastli ennast pidu wasta wõiks valmistada. Üks noodiraamat lasti segakoori, teine meestekoori lauljate jaoks trükkida, sest Soomlased ei laula oma laulupidudel mitte üksi meestekooris, waid niisama ka segakooris. Esimese noodiraamatu nimi on „Setä äänisä Lauluja“, toinen wihko (Segahääliisid laulusid teine wihk) ja teise „Miesäänisä Lauluja“, toinen wihko (Meestehääliisid laulusid teine wihk). Et Eesti lauljad teakswad, misjugused laulud nende sees seisawad, olgu laulude nimed siin tähendatud. Segakoori laulusid on 12, nimelt järgmised: 1) Meil tuleb abi Jumalast. 2) J. Haydni: Jesand, sinu on wõimus ja wägi. 3) C. Kreuzeri Öhtu kellad 4) Faltini: Soome rahwalaul Hommiku wara kui päikene tõusis. 5) Ungari hymnus Jesand kõigewägawam. 6) Hagforfi Rewade polka 7) Faltini Soome rahwalaul Woi, woi, woi, kui kuldele on nii pikk tee minna 8) Faltini Soome rahwalaul Kulla jain. 9) B. Scholzi Oh kannel muisteagune, 10) Schuberti Nüüd rahu teiega. 11) Crügeri Oh wõtkem Jumalat ja 12) Mendelsohn-Bartholdy Oh kellad tuuleksed. Wiimane laul on wõidulaulmiseks määratud. „Miesäänisä Lauluja“ awaldab 10 järgmist laulu: 1) Paciusse Kuule, kudas hääli helab 2) Lindbladi Tali on ju lõp nud rõhumasta 3) Faltini Soome rahwalaul Siin päewad karmest weerewad 4) 9. Reichhardti Kus on mu kallis isamaa? 5) Mendelsohn-Bartholdy Kes on sind ja ilus mets, 6) Eesti rahwawiis Miks ja nutab lillekene (Soome keelde ümber pandud) 7) Faltini Soome rahwalaul Ei wõi sind unustada ära 8) Reisingeri Meri on kaunis. 9) J. Dürneri Ju kewade õitsemas ja 10) H. Rjerulfi Waitne on nüüd öhtu. Mõlemad wiimased on wõidulaulmiseks määratud. — Nagu näha, on mitmed laulud ennegi Eesti rahwal juba tuttawad, suurem jagu ometi mitte. Lootuse järele ilmuvad tundmata laulud edespidi „Laulu ja mängu lehes,“ et siis pidule minejad neid jäält kätte wõiwad õppida. Raamatute odaruse pärast wõiks neid iga laulja isegi enesele tellida; küll ei maksa rohkem kui 10 kop. Ei peaks meie raamatukaup lused neid mitte muretsjema, siis tellitagu neid otse teel Soomest Rahwawalgustuse seltsi käest, kes üleüldise laulupidu toimepanija on. Adress oleks järgmine: „Въ Финляндію. Хельсинки. Гerra тохтори У. У. Гранфелт.“

Soome teisest üleüldisest laulupidust kõneledes peame ka Eesti neljandat laulupidu mõtlema. Wiimastest pidust on juba kuus aastat mööda läinud, aga tänini ei ole must laulupidust weel sõnagi lausutud. Kui mitte enne, siis peaks 1889, mil

Cesti rahwa priius Riimi maal 70 aastat wanaks jaab, neljas üleüldine Cesti laulu-pibu wististi ära peetama. Kolme-aastane ettevalmistus ei oleks aga sugugi palju, kui tahetakse, et pibu hästi korda läheb. Määratagu esmalt ära, kas pibu Tartus wõi Tallinnas ära peetakse ja walitagu siis toimefond, kes asjatalituse ja ettevalmistuse oma kätte wõtab. Iseäranis oleks soowida, et pibu noodiraamatud õige pea ilmukfiwad, misläbi lauljatel wõimalik oleks laulud tublisti kätte õppida ja nii näidata, kui palju laulmine wiimase kümne wõi üheksa aasta sees edenemud. Olgu need read meeldetuletuseks ja ajalehtedele läbirääkimiste äratuseks. M. J. E.

Eühifene muusika ajalugu.

I. Wanad rahwad.

Ilus armas muusika-kunst on alati, nii kaua kui inimesesugu elab, oma helibega inimest rõõmustanud ja trööstinud. Millal oli tema hakatus? Eks siis, kui inimene esimest korda püüdis oma tundmusi kas teadwal wõi teadmata kombel helide läbi awaldada. Keegi ei wõi seda kuu ja päewa järele teada anda, millal see oli, aga see on teada, et ta väga wana oli, millal inimesesugu alles nii ütelda lapsepõlwes wiibis. Esimese lauluga, mis inimene laulis, üks köit, kas ta lühike wõi pikk oli, algas muusika ajalugu. Aga kirjafid meil selle üle muidugi ei ole.

Aega mööda figis rahwad, kes muusikast esimest teatusti püüdsiwad üles kirjutada. Ei ole imeks panna, kui need sõnumid muinasjutu sarnased on. Rõnda loeme wanade Greeklaste raamatutest, et Greeklaste laulujumal Orpheus oma Lyra-mänguriistaga nii ilusasti mänginud, et elajad hakanud kargama ja kiwid elama. See sõnum ei ole muidugi muud kui inimese südamel igatsus wõimsaid iluhelisi kuulda, ja et ta seda igapäewases elus ei kuulnud, siis pidi üks jumal seda teha wõima.

Weel enam tuntud on pühast kirjast see koht, mis Mojesel esimeses raamatus 4. päätlük 21. salmis teatab, et Jubal kõigi kandlelõõjate ja pillipuhujate isa olnud. Tema oskas siis juba keeltega ja puhkimisega mänguriistu teha. Küll siis ka juba sellel ajal mäng ja laul inimeste südamel rõõmustas, nagu ta maailma otsani rõõmustama jaab. Aga misugused oliwad Jubali mänguriistad? Kas tal oli ka juba seadust ja korda toonides? Neile küsimustele ei ole mingit wastust. Ei teata ka ütsigi kiri, kas Adama laste seas juba komponistifid oli.

Hoopis kindlamaid sõnumid saame wana-aegsest helikunstist Egiptuse kirjadest, mis ehituste ja papyrusrullide küljes on, iseäranis Beni-Hasani kirjadest ja piltidest, kui loeme, et Egiptuses igal awalikul juhtumisel ja sündusel muusika-mäng helises, loeme, et koguni kõrges auus olewaid muusika-meistrid Egiptuses oli ja et Egiptlastel tooniredel oli, millel kaks kord 4 tooni sees. Misugused toonid, seda ei tea.

Kõige rohkem kandsiwad Egiptuse waimulikkude laulude eest hoolet Ham (Cham) ja selle poeg Mitsraim, kes mõlemad väga auustatud helimeistrid oliwad. Koguni ühte laulu tuntakse; see on Maneros-laul, mis ühe Egiptuse kuningaga poja surma leinab. Ka on teada, et Egiptuse rahwas wilet, lrad, kannelt ja näppwiulid mängiswad. Kõige rohkem pruugitam oli üks pill, mida fistrum hüüti, metallist tehtud ja rõngad küljes.

Umbes niisama nagu Egiptuses oli ka wanade Assyrlaste muusikaga lugu. Nende juures oliwad mitmet moodi tehtud kandlel pruugis. Ka tunti Assyria maal kahesugust heliredelit (toonlõõteri), üks wiie ja teine seitsme heliga. Ka sin oliwad helimeistrid juures auus, aga nende nimesid ei tunta.

Babyloni rahwa pillidest jutustab meile püha kiri. Pillide seas oli kõige rohkem tutwad „sambuk“, wist üks keeltega mänguriist, ja torupill moodi „symphon'i“ pill. Kuda nende pillide seadlus oli, ei ole teada.

Hebrae ehk Israeli rahwas oli wist Egiptuse rahwa käest muusikakunsti õppinud. Et wana ning auu wäärt Israeli rahwas nii hästi rõõmsal kui kurwal ajal

muusikat haris ja kuulis, loeme juba piiblist väga tihti. Just selle kunsti harimise hoolekandmine oli Leewiite käes; nemad olivad pühalikfudel ja pidulikkudel puhkudel käe pärast. Kuningas Dawet ise oli suur muusikatundja ning armastaja; ta õpetas Leewi lapsi laulma ja mängima. Tema all juhatas Leewi laste ülem Kenanja (Chenanja), kes suur laulumeister oli, täitsa 288 laulukoori, kellel umbes 4000 lauljat liikmeks olivad. Laulukooriga ühes mängiswad preestrid mänguriistadega. Templi-laul, mille algus Sauli ajal oli, tõusis kuninga Salomoni ajal kõige ilusamini helisema. Siis aga jäi ta äkisti soiku ja hooletusesse. — Tants oli Hebreu rahwal, enamasti naeste ja tüdrukute seas, nii hästi ilmaliku kui ka waimuliku rõõmu märk. Tühi jutt on, kui tahetakse ütelda, et see tants hoopis teine oli kui nüüdne. Tants oli feesama ast, mis ta meie ajal on, ja kui kuningas Dawet seaduselaeka ees hüppas, oli see täiesti tants, nagu iga teine tantsgi. Hebreu rahwal oli ka hulk pillisid, mille seas iseäranis nimetada oinasarw (schofar), trumpet (chafosra), wile (chalil ehk maheleth), mitmet jelsi kannel (finor) ja kitudpill (nebel, Greeka keeli pjalterion).

(Järg jääb tulema.)

Kuda komponeeritakse?

(Järg.)

Kui see, kes komponeerimist õpib, hästi hoolega on tähele pannud, kuda tooniwähed (intervallid) c-duris on, siis peab ta seda ka teistes toonijugudes tegema. Kõll on tooniwähe õpetus terge läte jaada, aga kes teda ei taha õppida, see jätku komponeerimist katsegi tegemata. Et meie siin pikalt ei taha kõneleada, siis paneme lähedalt helirebelid kõigis toonijugudes siia üles:

Tooniwähed: 1 1 1/2 1 1 1 1/2	Tooniwähed: 1 1 1/2 1 1 1 1/2
c-dur: c d e f g a h c	c-dur: c d e f g a h c
g-dur: g a h c d e fis g	f-dur: f g a b c d e f
d-dur: d e fis g a h cis d	b-dur: b c d es f g a b
a-dur: a h cis d e fis gis a	es-dur: es f g as b c d es
e-dur: e fis gis a h cis dis e	as-dur: as b c des es f g as
h-dur: h cis dis e fis gis ais h	des-dur: des es f ges as b c des
fis-dur: fis gis ais h cis dis eis fis	ges-dur: ges as b ces des es f ges

Need durid on hoolega läbi mängida ja tähele panna, et iga ühes üks ja feesama wähe on. Kui see selge on, siis on jällegi hoolega kolmkolad kõige oma ümberpööretega iga duris üles õstida:

	c-dur:	g-dur:	d-dur:	a-dur:	e-dur:	h-dur:	fis-dur:	f-dur:	b-dur:	es-dur:	as-dur:	des-dur:	ges-dur:
Rolmkõla	{ g	d	a	e	h	fis	cis	c	f	b	es	as	des
	{ e	h	fis	cis	gis	dis	ais	a	d	g	c	f	b
	{ c	g	d	a	e	h	fis	f	b	es	as	des	ges

Kõik need on klaweri ehk orelil klahwidel hoolega läbi mängida ja igaühelt ikka esimene ja teine ümberpööre seda wiisi leida, et mängides alumine toon oltaw üle-male pandakse.

(Järg tuleb.)

Sõnumid mujalt maailmelt.

Dr. Franz Liszt oli Roomast Budapesti ja siit wäheajal Wieni ja Büttichi kaudu Pariisi läinud. Pea läts ta ka Londoni minna, kus teda ütlemata suure auuga juba on wasta wõetud. Kas ta pärast Peterburis se tuleb, kus teda ka oodatakse ja ning talle suure auu wastuwõtmist nõuu on teha, wõi Weimaris se jääb, on teadmata.

Anton Rubinstein on nüüd suuremates linnades kontsertisid andmas, iga linnas mängib ta 7 korra. See maailmakuulus klawerimängija saab nii palju auu ja raha, et see ära rääkimata on. Tema kontserdireis algas Peterburis ja Moskwas ja läts edasi Warsawis, Berlinis, Leipzigis, ja edespidi tahta ta Wienis, Pariisis, Londonis, Roomas ja teistes linnades mängida. Rubinsteini sisjetulek neist kontser-tidest arwatakse umbes poole miljoni kõrguseks.

Dr. Hans von Bülow, kolmas maailmakuulus klaverimängija on praegu Peterburis, kus ta ise mängib ja Wene muusika seltsi mängukoori kontsertidel juhatab. Bülow on Saksa keisri kojamängija ja on pea niisama kõrgesti auustatud kui Liszt ja Rubinstein. Peterburisje jääb ta mõneks ajaks ja siis läheb jälle Saksa maale tagasi.

Sofie Wenter on ülemal nimetatud kolme klaverimängija mehe kõrwal kõige kuulsam naesterahwaste seas klaverimängimises. Tema on Peterburis konservatoriumis klaverimängu-professoriks. Ka nüüd mängib ta Peterburis tihti kontser- tides ette ja on alles hiljuti rääkimata waimustust äratanud.

Wiiulimängija „fee“ (ingli sarnane waim) preili Teresina T u a on kõrwa- lise saanud, üks teine ilus neiu Urma S e n t r a h Saksa maalt pidada niisama ilusti mängima ja on juba paljudes kontsertides kõrget kiitust saanud.

Saksa maalt loeme lehtedest, et muusikaline elu üpris ärgas on. Igas linnas antakse hulga tarwa kontsertisid, ja kõik leiawad kuuljaid.

Teatufed ja söuumid.

(Paastukuust 1886)

Tartus „Wanemuise“ seltsis oli paastukuu 26. päewa mälestuseks, millal Cesti rahwas aastal 1819 wabaks lasti, õige ilus ja lõbus pidu kõnede- ja laulubega. Ka üks wäike näitemäng etendati.

Cesti Üliõpilaste seltsi kassa kasuks on lehekuu 11. päewal näitemüük. Õige ilusaid asju on kingitud, ja loota on, et osawõtmist rohkesti saab olema.

Narwas „Silmarine“ seltsis oli paastukuu 30. p. näitemäng. Mängiti kaks wäikest tükki, millest üks nimega „Rohtu pitsari all.“ Teine oli Wene keelt. — Enne, paastukuu 16. p., andsiwad Türgawa lauljad esiti waimuliku kontserdi Aleksandri- kirikus ja siis ilmaliku „Silmarine“ seltsis. Kuuljaid olnud wähe.

Tõtt ja nalja.

Rossini elust. Öhtul enne seda, kui Meyerbeeri ooperit „Hugenottid“ esi- mest korda Pariisi linnas etendati tegi keegi ühe piduliku pruukosti! komponisti auuks: ka Rossini oli kutsuwõraste hulgas; ta istus lauas, aga ei pistnud palukestgi suhu. Maja proua palumise ja pakumise pääle ütles tema: „Mina ei jõõ ial pruukosti, aga kui asi homme mitte hästi korda ei lähe, siis wõiks ehk Meyerbeer armata, et mina oma tõrkumise läbi temale õnnetust olen toonud. Aga nagu ma nüüd praegu teie lauas istun, tuleb mulle üks kentsakas lugu meelde, mis mulle kord ühes wait- ses Stalia linnas juhtus, kus minu auuks „Habemeajajat“ etendati. Säälnägin mina orkestris ühte meest suurt pasunat puhawat, aga ma ei kuulnud ühtegi häält. Wih- eajal läksin mina kapellmeistri juurde, ja see wastas pumastades minu küsimise pääle: „Meil ei ole siin linnas ühtegi, kes pasunat puhuda oskaks, ja selle pärast palkasin mina kedagi, kes üksnes suu pasuna külge paneb, ilma et siise puhuks. Orkestris on see ikka wiisakam näha.“ Mina olen nüüd just niisamane kui see pasunamees, kui ma ka mitte teie lauas istudes ei jõõ, siis on oneti meie seltskond ikka wiisakam näha.“

1. April nimetatakse walede päewaks, sest et jël päewal pruugiks on kõik sugu wale nalja teha. Wene ajaleht „Nowosti“ teatab, et aastal 1700 Moskwasje tuliwad Saksa komediandid, kus nad teatrit mängisiwad. Kuulutuste läbi andsiwad nad rahwale teada, et 1. Aprillil näidatud saab, kuida üks Sakslane pudelisse ronib. Rahwast tuli hull kofku, ja ka keiser Peeter I. sõitis teatrisse seda imet vaatama. Kui nüüd eesriie ülles läts, oli kõigest üks pudel näha, mille pääle juurte tähtedega kirjutatud oli: „1. April“. Keiser Peter I. ei olnud küll niisuguse naljaga rahul, aga ütles ainult, et see juba liiaks läinud. Omalt poolt kirjab ajaleht juurde, et meie ajal Sakslasele niisugust nalja wistist nii kergesti ei kingitaks olgu ka, et toda 1. Aprillil tehtaks.

Saulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmus kuus korda.

Sind aastas kättesaamisega 1 rubla, poolse aastas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop., poolse aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusikaedendaja wastu. Toimetuse adreksi tellimise, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus.“

Anton Rubinstein.

Klawerimängijatest, kes praegusel ajal oma nime kuulsusega maailma täidawad, on Anton Rubinstein Viigti kõrwal, kes nagu teada enam ei mängi, kõige esimene. Tema seisab alles täies mehe-eas ja käib tihti suuremates linnades klawerifontfertifid andmas. Nüüdsel ajal enam imet ei ole. Aga oma osawuse ja kunsti läbi panewad mõned inimesed, kellele loodus kallid andeid jaganud, maailma inestusesse. Niiuguste hiilgawate imede seas on ka Anton Rubinstein.

Aastal 1839 oli Berlinis ühes peenes perekonnas kajakontsert. Üks imelaps, alles 9-aastane, pani oma wägewa ja ilusa klawerimänguga kõik waimustusesse. Franz Viigt oli juba see kord esimeste mängijate meistrite seas kõige esimene ja täis mees. Tema oli sinna kutsutud. Kui ta poisikese ilusat mängu kuulis, wõttis ta poisikese täis waimustust kaenlasse ja hüüdis: „See poisike saab minu mängu pärijaks.“

Sellel hüüdmisel oli Anton Rubinstein — sest tema'p see poisike oligi — kuulsama muusikameistri sõna läbi nõnda ütelda muusikakunstile pühitsetud ja on see kuulus tänini tõeks läinud. Ka Wene maa on Anton Rubinsteini üle

Anton Rubinstein,

maailmatuulus klawerimängija, sünd. talwekuu 30. p. 1830.

uhke, sest tema ei ole mitte wõõral maal sündinud, waid on jüda-Wene maalaps. Ta on sündinud talwekuu 30. p. 1830 Besjarabia kubermangus Zassylinna ligidal Wechmotõinegi külas. Tema wananemad, Juudi sugu inimesed, olinad enne rikkad, aga olinad õnnetuste läbi warandusekaotanud. Tubli ema, ise suur klawerimängija ja kõrgesti haritud, oli oma poegade aimus kaswataja. Bärast sai ema

Moskvas kooliproua koha ja jõudis sel viisil maewaga oma poegi kasvatada, sest Antonil oli veel teine wend Nikolai, kes pea niisama kuulsaks muusikameistriks sai, aga nüüd juba surnud on. Willoing õpetas pärast mõlemaid wende ja oli väga rõõmus nende üle, sest mõlemad astusiwad suurte sammudega edasi.

Kui mõlemad kaks aastat olivad õppinud, siis ütles Willoing, et wäike 8-aastane Anton juba küllalt awalikult wõib näidata, mis ta õppinud. See sündis. Kuuljate seas oli ka juurimästinna Helena Bamlowna, nii mitmege noore kunstijünger helde awitaw ingel. Arvääkimata rõõmuõiskamine täitis seekord kontserdi-saali, ja ema süda oli täis õnne poja pärast. Aga sellest ei olnud küllalt. Üks ainuke oli, keda ema kuulda tahtis, kas pojaft meister saab, see oli Franz Liszt. Ema saatis tuhande õnnesoowiga poja Willoingi seltsis Berliini, kus siis ülemal nimetatud lugu juhtus. Noorem wend Nikolai jäi veel Moskwasse, kus teda tagasi tulnud Willoing edasi õpetas. Pärast läks Anton Pariisi, kus teda Franz Liszt ise õpetas ja juhatas ja wiimaks Londoni, kus noor Anton Mendelsjohn-Bartholdy ja Moscheles'i tundma sai. Waheajal oli ka Rubinsteini isa oma luba andnud, et pojad muusikandiks hakkawad. Enne oli ta ühte puhku selle vastu olnud, sest et ta jesi midagi ei lootnud. Londonisse tuli ka ema ja wend wiimaks järele. Siin on noorele Antonile nii palju lahkuft ja awu ojaft saanud, et ta siia kauemaks jäi. Üks kontsert oli siin teije järele, kus Mendelsjohn oma armsa ja Rubinstein oma wägewa mänguga külme Inglise waimustatud lõunalaste farnafesft tegiwad ja nende südameid soojendasiwad. Umberkäimine kõrgesti haritud inimestega tegi Rubinsteini ka waimu poolest küspemaks. Nimelt oli nägus näitleja neu Fanny Kembel, kelle juures õhtuti koos käidi ja tafulisi raamatuid loeti, kus Anton palju õppis, mis eluks waja.

Aga isa ei soowinud mitte, et Anton ükfi klaverimängu õpiks, waid soowis, et ta ka teiji mänguriistu tunneks. Kontsertid andes reisis Anton aastal 1842 Rootsi, Hollandi ja Saksa maa kaudu koju Moskwasse tagasi.

Kahe aasta pärast leiame Antoni jälle Berliinis, kuhu ka tema ema ja wend olivad ligi tulnud. Siin elas noor muusikajünger jälle täiesti kunstile. Ka Mendelsjohn, kes see kord Leipziginis elas, oli sagedasti tuude kaupa Berliinis ja Anton tihti tema seltsis. Kõige rohkem juhatas teda õpetatud muusika-professor Dehn. Tulise loomuga Rubinstein sai mõlemate käest kuniist juhatusft. Siin lastis ka Rootsi laululind Jenny Lind oma südant-sulatawaid lauluhelisiid noore Antoni kõrwu kõlada. Õppides ja mängides läks Antoni aeg siin lõbusasti mööda.

Ükisti pööras Rubinsteini perekonna elu: Isa surm kutsus ema ja pojad Berliinist Wene maale tagasi. Nüüd tuli raske elu: Toitjat enam ei olnud. Ema hakkas jälle koolitundisiid andma, wend klaveritundisiid. Anton ei arwanud Moskwas nii palju teenistust leida, et läbi saab. Ta reisis pärastusse suurde Wiieni linna, kus Mendelsjohn'i ja Dehn'i soowiktrjade läbi muusikatundisiid leidis ja nõnda enesele napil ja waewalisel viisil elu ülespidamist orjas. Pool perult tormas noor mees mööda suure linna uulitsaid, kus teda keegi ei tundnud, ühe õpilase juureft teije juurde ja püüdis wiisapäadele iluhelide õppust hisse walada. „Sa pead tööd tegema, muidu nälgid!“ oli tema raudne käst, mis ta ise enesele andis. Galedad olivad kirjad, mis seekord ema ja poja wabel Moskwasft ja Wienist saadeti. Raske oli elu. Üks ainuke kord oli wähe kergust ja toetust, ja see oli Bresburgis, kus noor mees kontserti andmas käis ja kus teda suure auustusega vastu wõeti. See oli nagu walguse pill raskest elust. Armsas perekonnas komponeeris ta siin esimejed toonitükid, jesi enne oli ta küll komponeerimise õppust saanud, aga trüki tarwis ei midagi teinud.

Rahutul aastal 1848 puhus aegade tuul ka noore kunstniku Rubinsteini Wienist ära, ta läks Berliini kaudu Peterburisje. Berliinis tuli temale talwekuu 8. päewal waitne surmarong vastu: tema isalikku sõpra Mendelsjohn'i kanti hauda. „Mad

hingwad rahus" lauldi hauale. See oli kurw märk rändajale. Wagafelt ja ärda sü-damega pjar filmas läts Rubinstein hauale.

Kurw oli Anton Rubinsteini tulet Wene maale. Piiril kardeti, et ta mõni mõõra maa mäsaja oli, ja peeti tema paberid finni. Smestades maadati tihti täis kirjutatud noodilehti, milles mõnda salakirja taheti aimata. Wahi all jõudis Rubin-stein Peterburi, kus alles suurwürstiinna Helena sõna noore mehe täiesti kõigest pa-hast aimamisest puhastas. Suurwürstiinna oli wahel ajal Rubinsteini filmast kaotanud, aga nüüd jäi noor mees ifka tema lähedale. Pärast, kui see juure wainuga proua juri, fai ka muusika-kunst palju kahju ja kaotas kaitsja.

Peterburis hakkas Rubinsteinile parem elu. Suurwürstiinna koda oli temale lahti. Suur muusika-armastaja grahw Wielhorsty oli tema sõbraks löönud. Kõrge-mad perekonnad ja keiserliku koja liikmed kutsusiwad noort kunstnikku eneste juurde. Wiimaks ei jäänud ka keiserlikud saalid Rubinsteini eest enam finni. Suurwürstiinna Helena soowil kutsuti teda ka wiimaks Keisri proua hiilgawatesse tubadesse mängima. Rubinsteini elusse paistis päikese armas paiste. Temale fai jõudu ja raha, et uuesti wõis juurele teekonnale Saksa, Prantsuse ja Inglise maale minna, ja see teekond tegi tema nime ära rääkimata kuuljaks.

Ära ütlemata oli see wainustus, mis noor kunstnik igal pool äratas. Lõp-ti pärandaja oli tõesti tõusnud. Nagu maru müraga käiswad tema ojawad sõrmed üle klahwide ja tegiwad inet iluhelides. Ei tema mäng ole aga paljas iluhelide kõlin, waid ta on tundmuste, waewa ja rõõmu, kurtuse ja kanniduse kaju toonides. Rubinsteini märk on see, et ta kõiki teisi meistrid oma wiisi järele mängib.

Kunsti-teekonnal, mis Rubinstein oma kaitsja soowil ette wõttis, juhatas ta Leipzigis mängukoori, kes tema esimehe juure helitöö „Ocean“ mängis. Komponeeri-misel on Rubinsteinil väga palju ilusaid ja uusi mõtteid, ja need ei saa ialgi otsa. Tema sünnitaniise wõim on nagu woolaw hallikas, millest iluhelide laened wälja keewad.

Suure rõõmuga waatas tema keiserlik ja emalik häätegiija, koda Rubinstein ifka kõrgemale tõusis. Teekonnalt jälle Peterburi tagasi jõudnud Rubinsteini wotas uus auukoht. Keisri proua wõttis teda enese ettemängijaks, ja pea fai ta keiserliku koja muusika kapellmeistriks. Sesse ametisse jäi Rubinstein rohkem kui kümneks aas-taks ja tõstis Wene muusika olud kõrgele järjele. Keiserlik ooper tõusis tema juha-tusel kõige paremaks. Iseäralise mälestuse on enesele Rubinstein Peterburi kahe juure ajutuse läbi teinud, need on: 1) Keiserlik Wene muusikafelts ja 2) Peterburi konservatorium. Mõlemad on tema läbi ajutatud ja on weel praegu kõige õitswamal järjel. Kõige tähtsamad ja ilusamad, raskemad ja kunstlikumad helitööd on alati Keiserlikus Wene muusika-feltris Peterburis kuulda, sest sellest feltstist wõtawad kõige ojawamad muusikutundjad oja. Et aga uusi muusikawõimusi juurde tuleks, selle eest kannab muusika ülikool eht konservatorium hoolt. Ka mõni Geftlanegi on juba jelles koolis õppinud ja weel õppimas. Konservatoriumi esimeheks direktoriks fai Anton Rubinstein ja kooli professoriks wend Nikolai.

Alles aastal 1869 wõttis Anton Rubinstein jälle muusikalise kontserdi-teekonna ette ja nagu tuuletiimal lendas ta kõik haritud maad läbi. See kord oli ka temal abikaas, kes ühes oli. Abikaasa nimi* on Wjera sünnimise nimega Tschikonow. Seda rikkust ja auu, mis nüüd, Rubinsteinile jellel teekonnal wastu toodi, ei ole wõi-malik üles kirjutada. Alati oliwad ja on täna päewani tema kontserdid puuplasti imestawaid kuuljaid täis. Et see aga ka oma jagu raske on ühest kohast teise minna ja kontsertisid anda ning sadade ja tuhandete inimestega läbi käia, on ka tõsi. Sa-gedasti walwab abikaas murega jelle üle, et juure meistri terwis mitte kahju ei saaks.

Mõnda on Rubinstein ifka terwet maailma imestama pannud, aga tema iga-päewane kodu on Peterburi linn. Suwel elab tema Keisri Majesteedi ligidal Peter-hofis, kus tal ilus suweforter on.

Selle (1886.) aasta algul hakkas Rubinstein jälle uut suurt muusikareisi, mis veel praegu, mil neid sõnu kirjutame, edasi kestab. Igas Euroopa suuremas linnas tahab muusikameister 7 kontserti anda, ja on-gi juba andnud. Ta algas Peterburis ja Moskvas. Kui palju Rubinsteinil raha sisse tuleb, näitavad need kontserdid, sest Peterburis ja Moskvas tuli 14 kontserdi eest 85,000 (ütle kahesakümmandviis tuhat) rubla puhast kasu sisse; üle selle oli veel kuludeks 14,000 ära läinud. Kui suure muusikumeistri teekond wäljamaal, kus ta praegu kontsertisid annab, mööda on, siis tuleb ta jälle Peterburi tagasi.

Wiulitegija saladus.

Sutt kuulsast Stainerist.

(Järg.)

„Miks mitte, meister Stainer?“ ütles noor neuw kelmselst naeratades, „kui aga teda wõin armastada.“

„Kui ta teda wõiks armastada, see'p see on,“ sojistas meister Stainer nagu iseenejele ja jäi õige sügawasse mõttesse.

„Et ta kui tema mind armastab“, lihas neuw mõne filmapilgu pärast juurde, „sest siis arwan, et ma teda tagasi wõin armastada.“

Wana herra nägu lõi härama. Ta wistas pää üles, nagu tahaks kõneleda, mõtles siis jälle ja jäi wait seisma.

„Waadake,“ ütles Marie kergelt punastades edasi kõneledes, „nõnda näitufest niifugune mees, nagu Teie, meister Stainer, lugu peetud, auustatud ja kuulus! See oleks ju rumalus, kui Te seda ei mõtleks, et Teie ühte naist wõiksite õnnelikuks teha.“

„Seda ei wõi ma mõelda“, wastas meister Stainer tasa.

„Aga mina mõtlen seda küll,“ ütles neuw, „ning arwan, et see küllalt —“

„See'p see on, mis ma soowin,“ ütles meister Stainer raskesti hingates, „nõh siis, neuw Marie, et Teil nii tulus mõte minu üle on . . . kuida see oleks, kui mina ütlesin, et ma Teid kõigest südamest armastan?“

„Selle kohta wõiksin küsida, et see mind wõga õnnelikuks teeb.“

„Ja Teie wõiksite minu naefeks saada?“ küsis Stainer pool õistades.

„Jah,“ wastas Marie armsalt punastades, „tuhande rõõmuga. Üksnes ühe tingimise tahaksin Teile ette panna, mis täita oleks.“

„Mis tingimine see on?“ küsis Stainer äristi, „nimetage teda mulle.“

„Et Teie minule Amati saladuse ütlete,“ kostis Marie rahuliseft.

Meister ehmatas, nagu oleks teda madu hammustanud. „Ahah“, hüüdis ta perus wihas, „wõi see'p see oli? . . . Amati saladus? — . . wõi selle pärast!“

Marie jäi rahuliseks. „Kuulge mind, meister Stainer,“ kõneles ta edasi. „Kui Teie mitte see tubli ja kuulus mees ei oleks, kes Te tõesti olete, ja kui minu jüda Teil mitte ei ihaldaks, jada tündert kulda ja kõige maailma saladused ei ajaks mind Teie abikaasaks heitma. Teie warandus ja nimi ei meelita mind, ja enese pärast ei pea ma ka Amati saladuseft midagi lugu. Aga kui ma lord Teie naene olen, siis on mul õigus teda teada saada, sest mees ja naene on üks liha. Et mina sellega ei wõi rahul olla, kui see saladus Teiega hauda lähed wõi mõne wõõra kätte saab, saate aru. Ja kui meie abielu ilma lasteta jääb,“ lihas noor neitsi punastades ja kokutades maha waadates juurde, „siis on minu armas isa olemas, tubli wiulitegija nagu Teie, ka veel Teie sõber ning auustaja. Mina ei tunne kedagi teist maailmas, kes rohkem wäärt oleks Teie saladust kuulda saada. Müüd teate, kuida minu mõte on, meister Stainer. Teie wõite teha, mis arwate. Mõtlege järele ning andke mõne päewa pärast oma otjus minu teada. Ei ole ju palju, mis Teile siin kaotate. Teie saate tubli truu naese, rikkumata jüdame.“

Meister andis wiist neiuale mõttes õigust. Neitji otsekohene ja kõwameeleline olek oli ta meele pärast ja mõjus tema südamesse, mis alati kõigele ilule ja suurusele lahti oli. Sellegi pärast oli talle nagu wähe wõõras, et Marie, tasane ja lihtlabane loomuse laps, nii kõwasti ja kindlasti seda imelikku saladust uuris, et see ka igale mehele oleks auuks olnud. Stainer ütles lühedalt: „Noh, olgu, ma mõtlen järele,“ siis läks ta toast wälja, aju täis mõtteid. Ta läks lauja taewa alla, uitis jälil mägede wahel mitu tundi ümber ja tuli alles hilja ööl koju tagasi.

Tema oli töotanud seda saladust fõrd üksnes oma wennale mungale pärida jätta. Niiud tundis ta, kui ette-waatmata ja liig ruttu ta oli teinud. Tema pidi niiud kas oma töotuse murdma wõi armastuse õnneft ilma jääma. Wiimane näis temale wõimata olevat. Himu armsat ilusat neitjit enesele saada oli nii suur, et ta selle wastu asjata mõitles. See himu wõitis. Mis sest wiga, kui see saladus kahe teada jäi? Et see temaga ühes oleks hauda läinud, seda ei soowinud meister ju ise ka mitte. Oli ehk weel parem nõnda. Ka tema wend wõis ju surra, ja siis oleks maailm ilma Amati wiuliteta jäänud. Kunstil oleks suur kahju olnud. Ei, ei, Marie pidi saladuse teada saama.

„Mina olen walmis seda tingimist wastu wõtma,“ ütles ta teisel päewal noorele neiuale. „Sa pead teada saama, kuida ja mis rohuga wiulu puid tuleb walmistada just nõnda nagu Mikolo Amati minule ise selle saladuse usaldas; aga selle saladuse tahan sulle alles päewal pärast laulatuft awaldada.“

„Sellega olen wäga rahul,“ ütles Marie. Weel jefjamaal päewal kirjutas ta koju isale, kes warsti tunnistusef laulatuft tarwis saatis ja tuhande röömuga oma õnnistuse andis. Pulmad pidiwad kolme kuu pärast olema. Seni tahtis meister weel hulga tellitud wiulid walmis teha. Siis tahtis ta töõft wähe puhata ja üksnes armastusele elada.

Kihlatud, mis pea oli, tegi külas palju imeks-panemist, kui üteldi, Jakob Stainer ei tahta enam leff olla, waid weel wanal eal kofida. Aga seda soowiti temale hästi, ja tema õnneft oli kõikidel rööm, sest Jakob Stainer oli kallimeeleline mees, ja kõik tema naabrid armastawad teda; niifama oli ka ilus Marie küla rahwa meeleft armsaks läinud.

Üks ainuke oli, kes Staineri otjusega mitte fugugi rahul ei olnud ja kihlatud paari õnne kadeda wõi koguni paha filmaga waatas, see oli Andreas Stainer, ligida kloostris munk, meistri wend. Tema oli wenda terawasti tähele pannud. Kõige õrnamaft lapsepõlwest saadik tundis ta teda nagu isennast, ja üksigi südame wolt ei olnud tema eest warjul. Juba oma wenna isearalifest näoift ja weidraift olekuft sai ta aru, et wenna pruut Amati saladuse kaastahaja oli. Mäti oli see tema õnnelijem unenägu olnud, et „wennad Stainerid“ fõrd Amati nime kõrwal nimetataks. See hiilgaw lootus pidi kaduma, kui saladus mõne wõõra kätte sai. Ei see olnud siis ka ime, kui munk just mitte kõige paremate filmadega wõõra neuu otja ei waadanud. Ta nägi ju, et neuu oli tulnud Stainerite koja saladust rööwima. Ta wõttis nõuiks seda paha ära keelata. Marie ei pidanud mitte tema wenna naefeks saama. Ehk oli ka wend fõrd weel tänulik tema wastu, kui ta teda takistas kahjulist kosja ette wõtta, mis ju muidugi õnnelik ei wõinud olla. Kolm päewa mõtles ta plaani ja — leidis. Oma kõngi wagufuses kirjutas ta pika kirja ja saatis selle mänguriistade tegijale Egidius Klog'ile Mittelwaldis. Lähemata ootas ta wastuift, mis ühe nädali pärast ka tõesti tuli ja wiist meele pärast oli, sest munga nägu läks röömfaks, kui ta ruttu kirja läbi luges. Kiri käes läks ta wenna juurde.

„Tähtjas undise asi, wend,“ algas ta pärast teretuft. „Sinu endine õpilane Egidius Klog kirjutab mulle praegu, et ta oma poja Matteri wäga soowiks mõneks ajaks sinu juurde saata, et noor mees, kellel isearaline anne wiulitegemiseks on, jelles kunstis täieneks. Mis arwad sest?“

„Miks Egidius Klotz mitte otsetohe mulle enesele ei kirjuta?“ küsis Jakob Stainer wähe umbusalduslikelt wenna otša waadates.

„Loe kirja. Tema ei oleks mitte julgenud, sest et ja wäga kuuljaks meheks oled jaanud. Sina ei oleks niisuguse waeße käsitöölise kirja wastanudgi. Selle pärast kirjutas ta minule, et mina tema eest seisaksin, arwan, et ta sellega üsna õigesti tegi.“

„Kui wana on see noor mees?“ küsis wiulmeister.

„Kaks kümmend aastat. Mina arwan, wend, et ja meister Klotzi palwet mitte tagasi ei peaks lükkama. Sa tead, et tema see oli, kes sulle jõudu andis, et ise mõisid töötuba ajutada. Ilma temata ei oleks ja nii kaugele, kui ja nüüd oled. Kd on sulle tööjõuru abi waja, sest ja tellimised lähewad rohlemaks. Minu abist ei ole enam küll, ehk ma küll usin olen. Mõttele järele, wend!“

„Õlgu minu pärast,“ ütles meister Stainer lühikeste järelemõtlemise pärast wastujeks. „Kirjuta Egidiusse, et ma tema poja enese juurde wastu wõtan ja õpetada luban.“ — Munga näost käis rahul olemis naeratus üle. Waewalt jõudis ta oma rõõmu selle üle waigistada, et asi nii hõlpsasti läinud.

„See peab olema,“ fofistas ta oma enese ette. „Ma tean küll, et ma õigesti ei tee, aga teistiti olla ei wõi see. Mina ei tunne paremat rohku minu waeße wenna südame arstimiseks. Jah, kui ma mõiksin täiesti uskuda, et Marie Felger teda tõesti ja südamest armastab, siis ehk oleks mul weel kahju tema õmne ära rikkuda, mis tema eluõhtut wõib ilustada. Aga nagu asjast aru saan, ei wõi tüdruk muud olla kui fatalik inimene, kes oma perekonda minu wenna külul tahab kuuljaks ja rikkaks teha! Ei, ei! Seda ei tohi jündida. Sumal annab mulle andeks, et ma tema kawaluist enese kawalusega tühjaks teen.“

Kahe nädali pärast jõudis üks noor mees teeriides, paun seljas, Jakob Staineri majasse. Ta oli sirge kaswuga, selle juures saleda teha- ja tubli jõuga. Otsetohene ärk nagu oli wähe päewatanud. Tema nagu oli mehine ja kaunis, tema tegumood kerge ja kena, ja tema targast ja tulijest filmast paistis ejeenese tundmus. Dhute habe ehtis ülemist huulet. Nõnda oli siis tullija tõesti õige ilus mees.

Ka Marie wiist leidis seda. Kui ta wõõrast oli teretanud ja tema nime kuulnud, lastis ta kauemini oma filmawaadet noore mehe üle käia, kui teretamiseks tarwis oli. — Weel elawam oli see mõju, mis noor mees Marieest enesest tundis. Tema filmad järasiwad ja tahtsiwad naguja neitsi armsa ilu enese siße imeda. Kui ta pärast laual istus, siis läksiwad ta filmad ikka ja ühte puhku ilusa tütarlapse poolde. Sgal ajal püüdis ta neitsile sõna ütelda ja unustas teda nähes ka söögi ja joogi.

(Sürg tuleb.)

Endla piiga.

Kaunis kewade oli kätte jõudnud. Inimesed ja loomad tundsiwad rõõmu elust, ja kõik kiitisiwad igauks omas keeles ja omal wiisil taewataadi tarkust.

Sis tuli kingu kalbal ja nurme nõlwal nagu noor mees nähtawale. Ta läks pristel palgel ja sirgel jammul üle aurawa aasa ja läbi mühawa metsa. Siidi lint oli oli tal kübaral ja paju-pill peos. Endel oli ta nimi.

Kes on Endel? — Endel, Almarise poeg, on elu ja ilu loodusel, midas muinasjutt inimese näol kuulja waimu-filma ette seab.

Endla kannul käis ime-ilus neid, kullast kangast kududes. See oli Endla piiga, tsesti luule ja laulu mõim, meie tuttaw Juta, keda Wanemuine kaugele rändajate teest metsa kuisust ja järwe kalbalt leidis ning oma käe kõrwal juureks kaswatas. Juta kullane kangas on meie kallim kandle-lugu.

Piiga armastas Endlat.

Endel õitsis õrnasti ja närtis siis all-maa ilma aafadele ehk Maanala majadesse, Endla-järwe ehitjesse.

Neid istus niüüd järwe kaldal, kurtis ja nuttis oma noore põlwe ilu ja õnne taga, kuni ka tema järwe laenetesje langes ja unustuje urkasje uinus.

Talw laotas oma walge waiba üle wee ja maa, ja kõik jäi waguks.

Silmarine tõi aga oma armsamale piigakesele imelikku liniku, ja kui udu wõrk ehk loor uue kewade koidikul üle heinamaa heljus, siis ärkas neid raskesti unenäost üles. Ja ennäe inet! — Kõik õttjes ja õhtas jälle wanas ilus, kui esimese õnne aja ja armsama auu-päewa hommikul. Juta elas liniku warjus Endla kõrwal oma noore põlwe õnne uuesti. Seda teeb ta niüüd igal kewadel koidu tultes ja õhtu ehal.

Tuleb talw oma walge waibaga, siis kaob ka linik luhalt. Tuule tiivad wiimad teda kõrgesje walguje wärawatele, Wanaiša talu tänawasje, kus ta pimedal õõ ajal walge mööna wilgub ja laululindudele teeb põhjamaa tumeda taewa alt lõunemaa punase päiteje poole juhatab.

Pöõri-päewa ümber, armsamal õitsmije ajal, kui wanaaegsed warjud õõ wilus jälle elusje ärkawad, pääseb ka piiga järwe laenetest lahti ja poeb wee pinnale, kus furelik silngi feda jungalitku neidu ja temaga ühes iide oja ilu ja auu näha wõib.

Juta loorist ehk linikust räägib ka laul wiimajel leheküljel.

Sühifene muusika ajalugu.

(Järg.)

Küll olivad wanad Greeklased wäga imeks pandud rahwas ja on feda weel täna päewani. Nende tarkust õpib noor jugu weel meie ajal kõigis kõrgemates koolides. Kõigis kunstides on nad kõige ilusjamaid töõsid järele jätnud, nii hästi luuletuse- kui ka ehituse- ja maalimije-kunstis, ükki heli-kunstis õttine asjata ühte põhjusjeadust, mille järele iluhelib üles kirjutati ja kofku seati. Meie ei leia midagi. Sellest näeme siis, et Greeklastel iluheli-kunsti õieti ei olnudgi. Nemad ei õjamud iluhelilid nõnda kirja panna, nagu meie feda õskame. See, mis nendest järele on jäänud, ei tunništa muud kui kõige õimest algamist heliwõinuis. Nende laul ei olnud mitte täieline wits, waid enam kõne-leelutus, umbes feda wiisi, nagu meil kiriku-palmelaulud ehk -wastulaulud. Nende toonide õpetuses oli kõigest enne 4, pärast 7 heli, nõnda puudõwad neil siis pooled helid. Ka mõne Greeka helimeistri nimi on teada, nagu: Nikomachus, Terpander, Timotheus, Pythagoras, Lichaon ja muud. Need olivad aga enam niifugused mehed, kes helide loomu üle järele mõtlefiwad ja kirjutafiwad, aga ise mitte laulu ega mängu ei loonud. — Terpander tegi 7-toonilise rea. Pärast pani Lichaon weel ühe tooni juurde, siis oli neid juba kahetja. Siis tulivad weel Theophrastos, Histanos ja Timotheos ja lisafiwad uusi helilid juurde, nõnda oli siis wiimaks Greeklaste tooniwald kõigest 16 tooni fuur ja ulatas meie fuurest A-st kuni ühekriipsulise a-ni. See jäi siis ka kõige mängu- ja laulu-tükide põhjusks. Mängu ja laulu koraks ehk ssystemiks olivad mitmesugused helide järjed, mida nad nimetafiwad. Nõnda olivad nendel wäiksemad ja fuuremad, kofku-kõlawad ja lahti-kõlawad, kofku-pandud ja lihtlabased, läbihelilised (diatoonilised), kõigihelilised (õromatilised) ja kofkukõlalised (õnharmonilised), korrapäralised ja korravastalised heliwahed. Helitõuguõid oli Greeklastel õjiti kolm: Dori, Phrygi ja Lydi helitõug; pärast tulivad weel Mizolydi, Aoli ja Joni helitõug; juurde. Siljemini tuli neid weel juurde, nii et näitujeks helimeister Aristoneos neid juba 13 ja Aristides Quintilianus koguni 15 tükki tundis ja nimetas. Sellest heliwarast fännitafiwad Greeklased eneste kõne-melodilised laulud ja mängud ilma fuurema kofkukõlata. Nad nimetafiwad helide ülesminekut Greeka keeli anaplofe ja allaminekut kataplofe ja pidafiwad wiimast ilusjamaks ja kaunimaks. Teistjuguõsteks komponõemise kombeteks armati 1) kõnelaululine kombe, mille meistrid Dionysos ja Mesomedes olivad, ja 2) wiisilaululine kombe, millest Pindari ode-laulud anärku annawad.

(Järg tuleb.)

Kuda komponeeritakse?

(Särg.)

Just niisama, nagu kolmköladega, on ka neliköladega teha. Ka need on igas duris üles otsida ja õige hästi kätte õppida. Meie paneme alamal tabelis neli-köla dominant-affordid kõigis durides üles ja õppija peab nad klaveril mõi oreil ise hoolega üle katsuma:

	c-dur	g-dur	d-dur	a-dur	e-dur	h-dur	f-dur	b-dur	es-dur	as-dur	des-dur
Neliköla	f	c	g	d	a	e	b	es	as	des	ges
	d	a	e	h	fis	cis	g	c	f	b	es
	h	fis	cis	gis	dis	ais	e	a	d	g	c
	g	d	a	e	h	fis	c	f	b	es	as

Nagu teada on dominantaffordidel, nagu igal teisel nelikölal, kolm ümberpöörret. Esesõisa tabeli järele on need väga hõlpsad leida tuntud viisil selle läbi, et alumine toon itka oktav ülemale pandakse. Seba viisi saab õppija praegu antud tabeli järele veel kolm korda nii palju kofuheliid juurde kui siin üleval seisawad. — Just nagu näidatud kolmkölagaga esimesel toonirebeli astmel ja dominantaffordiga viiendal toonirebeli astmel, niisamati on ka lugu kõigi teiste kolm- ja neliköladega igal teisel astmel. Kõik need tulewad c-duri eestujul ka teistes durides üles otsida ja neist ümberpöörded jünnitada. Mõnda mõib õppija juba lugemata hulga kofuheliid ehk affordidid luua, millest edespäi antawate põhjusõpetuste järele laulud ja mängud kofku pandakse.

(Särg jääb tulema.)

Ilmarise loor.

Nüüd Endla piiga noorena
Läind õue õisi luulema;
Tall' Ilmarine õisi löi,
Mis iide aja ilmsiks tõi.

Loor heljub nagu helme woog
Ja Endla rinnal pilliroog,
Seft lõhnab laanes lillepuu,
Seft kõlab künnilinnu juu.

Loor heljub üle Endla wee
Ja ulatab ford taewasse,
Kus wilgub ta kui walge wõõ,
Wib laululinnud läbi õõ.

Waat, õhus õhlab koidu rind!
Ja „õõ-pikk!“ hüüab künnilind,
Seft Endla piiga looriga
Läind õue õisi luulema.

Wangu Silb.

Tõtt ja nalja.

Üks kuulus hääletseadja tuli ühe würestinna juurde, kes praegu omale kallil klaveri oli ostnud. „Katsuge ometi“, ütles würestinna, „kas mänguriist ka midagi kõlab.“ — Muusikameister istus järi pääle ja mängis klaverit, mis temale meele pärast näis olema. Mõitfekt tõusis tema aga ülesse ja jooksis teise tuppa. Würestinna, kes mitte ei teadnud, mis ta tahtis teha, läts, kui kunstnik mõne aja pärast weel mitte tagasi ei tulnud, ka tema järele. Siin leidis ta õstawat, kes nagu hoolega kuulas. Mis Teie siin teete?“ küsis würestinna. — „Mina tahtsin üksnes kuulda“, wastas kunstnik, „kudas ka selle klaveri heli kaugele kõlab!“

Muusikatele muusika jöpradele annan selle läbi teada, et ma jaanit. 14. kuni 23. päewani **komponeerimise kursust** ehk õpetundisid Tartus tahan ära pidada. Ojawõtjaid palun erdid õige pea ülesse anda.

Dr. R. A. Hermann.

„Laulu ja mängu lehe“

auulisi lugejaid, kellel lehe hind, niihästi tänawune kui ka minewa aastane, meile mõlga on, palume seda nüüd pea ära tasuda.

Tartus, lehekul.

Talitus.

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. S. A. Hermann.

Ilmub kuuks korra.

Sind aastas kättesaatmisega 1 rubla, pooles aastas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop., pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusikaedendaja wastu. Toimetuse aadress tellimise, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. S. A. Hermann, Tartus.“

Richard Wagner.

Kes wähegi muusikat armastab ja temast wähest osa wõtab, sellele ei ole nimi Richard Wagner mitte tundmata. Richard Wagner on Sakslaste uue aja muusika uuendaja, juur ilmutaja waim ja wägimees muusika põllul, iseäranis komponeerimises. Tema on maailmas kõige suuremate meistrite sekka lugeda. Tema töö on maailma-kuljus. Tema ooperid wõiwad ja suudawad üksnes kõige täielisemad näitemajad ette tuua. Tema on Saksa maa muusika otse ümber loonud. Tema elu üle on wäga palju kirjutatud. Meie tahame aga siin lühedalt sõnumid anda.

Wilhelm Richard Wagner on sündinud Leipzgis lehekuu 22. päewal 1813. Tema isa oli poliitsei kirjutaja, aga juri warsti pääle Richardi sündimist. Pärast heitis ema, eht küll tal mitu last oli, uuesti abielusse Ludwig Geyer'iga, kes aga ka mõne aja pärast Dresdenis juri, kus ta kuninglik näitleja oli. Dresdenis käis Richard Wagner nii hütitud Ristikoolis. Siin ei olnud suurest iluhelide sünnitajast weel märkigi. Suure waewaga jõudis ta õppimises edasi, ja talle läks õnneks Leipzigi ülikooli õpilaseks heita.

Alles siin hakkas tema siemi-

Richard Wagner.

ne fund iluhelide loomist igatfema, ja Wagner wõttis muude õppimiste kõrwal õige suure hoolega iseäranis komponeerimises õpetust Weinlig'i juhatusel ja mitme muu meistri käest. Siin jõudiswad ka tema esimesed helisünnitused kuuljate kõrwal kolada ja ilmus neid mõni ka trükis. Suurt tähelepanemist ei aratanud tema tüki mitte, kui neid ka hääl meeldest kuuljate pooldest wastu wõeti.

Suur Saksa komponist, s.d. lehek. 22. 1813, jr. küünlaf. 3. 1838.

Wagner oli 20 aastat wana, kui ta studeerimise maha jättis ja talle korda läks Würzburgis teatri koori juhatajaks ametisse saada. Siin kirjutas ta mõndagi, nii ka ühe ooperi, aga seda ei mängitud rohkem kui üks ainus kord. Pärast sai Wagner Magdeburgi linnas laulujuhataja koha, kust ta mõne aja pärast Königsbergi kutsuti.

Wagneri tööd ja tema juhatus olivad waheajal õige kuulsaks läinud. See asti tegi, et ka üks meie Balti maa teater tema pääle mõtles, ja see oli nimelt Riia linna näitemaja. (Wagner oli 1836. aastal ka abielusse heitnud, aga lastis end 1861. aastal jälle lahutada.) Riiga kutsuti Wagner aastal 1837, ja ta sai siin teatri kapellmeistriks. Kõrwal oli tal ka kontsertid anda ja juhutada. Riias hakkas Richard Wagner muude seas oma esimest kuulsamat ooperit „Cola Rienzi“ tegema.

Suur lootus oli Wagneril, et tema sünnitatud armus laps tema uus ooper saab ehk Pariisis mängitama. Ta jättis selle pärast Riia koha maha ja reisis Pariisi. Aga tema lootus läks nurja. Temale tuli suures Pariisi linnas kõige kibedam põli. Ta pidi ajalehtedele kirjutama ja muud kõrwalist ametit otsima, et elusse jäämiseks mõiks leiba teenida. Siin tegi ta ka „Cola Rienzi“ walmis ja hakkas ühte uut ooperit sünnitama, ja see on nimelt „Fliegender Holländer“ (Vendaw Hollandlane). Mõtet selleks ooperiks oli ta merereijil saanud, kui ta Riiaist Londoni kaudu Pariisi reisis. Mõlemaid ooperid mängiti suure kiitusega Saksa maal, kus nimelt Meyerbeer tema sõbraks oli saanud. See tegi, et Wagner Pariisist jälle Saksa maale läks. Dresdenis sai ta wiimaks õige ilusa ja hää koha teatri kapellmeistriks. Siin peeti Wagnerist palju lugu, ja tema ooper mängiti suure kiitusega tema enese juhatusel ette. Tükk leidis ära rääkimata suurt kiitust. Nüüd oli ka Wagneril õnn käes, ja ilma mureta ja puudujeta mõis ta elada. Kõik auustasivad teda.

Pärast mõnda wäiksemat tööd loi ta oma teise suure ooperi nimega „Tannhäuser“. Ka see ooper mõeti väga suure waimustusega vastu, kui ta ette tantsi. Wagneri õnne üle oli paljudel kade meel, ja teda hakkas üks jagu taga kiustama. Sest ei waadanud Wagner esiti midagi. Aga pärast läks see talle liiaks. Kui ka mitmeid ooperid ja tükk, mis tema oli teinud, mitte vastu ei mõetud, sai ta meel ikka enam pahaks. Rahutu poliitiline aasta 1848 tuli kätte. Wagner segas end ka poliitika ja päälegi mäsamise hulka. Selle läbi kaotas ta oma koha ja, kui teda kauaks wangi taheti panna, põgenes ta 1849. aastal ära. Tagaajajate eest leidis ta esiti Weimaris Franz Liszti juures, pärast Pariisis ja wiimaks Schweizi maal Zürichis warjupaika, kus ta muidugi teada tähtsaid tükk komponeeris.

Juba Dresdenis oli Wagner oma kolmanda suure ooperi „Lohengrin“ lõpetanud. See on üks tema ilusamatest, mida ka nüüd veel ühte puhku mängitakse. Liszt oli see mees, kes iseäranis jellest ooperist oja mõttis ja teda 1850. aastal Weimaris mängida lastis. Ooper leidis suurt kiitust. Pariisis aga wilistati tema ooper „Tannhäuser“ wälja. Londonis ja Brüsselis leidis Wagner tööd.

Alles aastal 1860 tohtis Wagner riigi walituse loaga jälle Saksa maale tagasi tulla. Siin käis ta nüüd mitmed linnad läbi. Ka Wienis, Moskwas ja Peterburis juhatas ta kontsertid. Kõige tähtsam aeg oli aga veel ees.

Aastal 1864 kutsus noor Baieri kuningas Ludwig II. Richard Wagneri Münchenisse. Nüüd algas alles Wagneri õnn ja auu. Kuninglikus armus olles oli tema elu mureta. Et aga tal palju waenlasi sai, siis elas ta waheajal mõne aasta jälle Schweizis. Tema kõige suurem iluhelide töö „Nibelungide armus“ oli juba enne walmis saanud. See on päratu pikk, ja teda tuleb wali õhtut järgi mõõda mängida. Jga õhtu jaoks on tükil ühe-üleliri: 1) Rheingold, 2) Walküre, 3) Siegfried ja 4) Götterdämmerung. See on helide lugu, milles Saksa rahwa ennemuistne jutt Nibelungid on wabal wiisil ära lauldud. Üksnes kõige suuremad näitemajad jõuawad seda ette wõtta, sest et jääb palju näitefinnu waja. Kõrd näeb kuulja taewast, kord maad, kord mere põhja, kord pürgut.

Wagner heitis 1869 teist korda Bülowi, juure klaverimängija, lahutatud nae-
fega abielusse.

Ta tegi veel mitmed juured tööd, millest üksnes „Tristan ja Isolde“ nime-
tame. Ta ehitas Bayreuti linnas, Baieri maal, kus ta viimati elas, ise-teatri oma
plaani järele. Kuningas Ludwig andis raha. Tema nelja-õhtuline tükk äratas igal
pool imekspanemist ja wainuustust. Teda peeti kõrgeks nagu poolt jumalat. Tema teatrit
imestati nagu asja teiseft maailmast. Kõige paremaid lauljaid maailmas oli jäänud.

Aasta 1883. algul läks Wagner Itaaliasse terwist parandama, aga suri sinna
Benedigusse küünlakuu 3. päewal ära. Müüd on ka tema sõber ja kaitsja Ludwig II.
surnud. Nõnda on lühedalt juure Saksa meistri elulugu.

Wiinlitegija saladus.

(Särg.)

Meister Stainer nagu ei näinud seda, ja kui ta ka nägi, ei pannud tähele.
Tema küsis oma õpilase majaoleku järele ja päris, kui juur Egidius Klog'i asjandus
on. Matter kõneles osawasti ja sorawalt. Ta ostas ilufasti kõneleda, ja tal oli
armas heli. Meister kuulas teda hääl meelel. Ka tööle oli noor mees osaw ja
tubli, et meister temaga rahul oli ja enesele õnne soovis, nii tubli abi saanud ole-
wat. Ta ei aimanud, mis kelmustükki armastuse-jumal tema selja taga mängis. Tema
uskus kindlasti oma pruudi truudust. Oli ju mõimatu, et Marie nõnda teist wõis
mehets mõtta, kui teda Stainerit, Amati saladuse omanikku. Liig juur ja kallid oli
ju see hind, mida ta oli lubanud.

Wahetajal katjus Matter ühte puhtu ühte parajat filmapilkku leida, et Mariega
üksi kõneleda. Marie oli ka noore mehe põlewaid pilkusi, salajaid igatjusi ja taga
selja ohkamisi küllalt märganud. Naesterahwa terawal tundmisel jai ta küll aru, et
Matter teda armastas, ja see armastus oli nii palaw, nii kuum, et ta kõik enese eest
maha kiskuda ahwardas. Ta kartis, et see tulepurtskaw mägi kord lahti plahwataks,
ja ometi ei jõudnud ta end ilusa noore mehe joomastawast nõiduseft lahti teha, oli
ju armas mõte, et niisugune tulise werega noor hing tema järele igatjes. Ta hoidis
end tema eest eemale, ja ometi tundis ta kangeft igatjust noore mehlega koos olla.
Bunetawal palgel tunnistas ta enesele tihti, et ta teise mehe pruudina liig palju
Matteri pääle mõtleb. Aga iga katse jefst mõtteft pääseda, wiis teda ikka jügamamale
jefse segadusesse, kust pääsmist jüugu ei olnud.

Uhel õhtul istus ta jälle õmmeldes oma toas, mis elutoa kõrwal oli ja mis
meistri töötoast pool pimedu ruumi läbi lahutatud oli. Simeft korda oma siinolemi-
seft saadis tundis ta, et ta oma isale ära rääkimata juure ohwri oli wiinud, kui end
Jakob Staineriga kihlas. See oli kole ja hirmus efitus, et ta arwas truud armas-
tust lubada mehele, kes küll weel täies jõuus aga ometi liig palju wanem oli kui
tema. Müüd alles tundis ta, mis armastus õieti oli. Ehmatuse ehmatuse järele käis
temast läbi, kui ta seda mõtles, et pulmapäew ikka ligemale jõudis. Ta ei jõudnud
oma piisaraid pidada, wiskas töö käest ja tahtis oma walu üle piisaraid walada, kui
korraga üks lahti läks ja Matter sisse astus.

„Sumala pärast, Matter, kuida Teie siia tulete, mis see tähendab?“ küsis ta
ehmatades ja tema ell teha wärises.

„See tähendab, et mina ei wõi mitte enam kannatada põlewas piinas ümber
siin jooksta, ilma et ütlen, mida ma kannatan“, wastas noor mees tumedasti parema
käega rind uüles. „Lühedalt, neitji Felger! Teie teate, kuida minuga lugu on. Miks
pean weel sõnu tegema, kus Teie paremini mõistate kui mina? Teie olete wäga hästi
näinud, kuida mina lehm, mis Teie rinnalt maha kukkus, üles tõstsin ja temale jüda-
mest juud andsin, nõnda siis —“

„Matter! . . . Ma palun Teid kõigest südamest . . . aga kui nüüd meister Stainer meid kuuleks!“ hädaldas neitsi ehmatanud.

„Stainer ei ole kodu. Tema läts kloostrisse vaatama, kui kaugel munt oma musfi-tõuga on. Ja kui ta kodu oleks, ei räägiks ma mitte karva väärtgi teisiti.“

„Pidage kinni, Matter! Mitte sõna enam, kui minu rahu Teile armas on. Mõtelge, mina olen Staineri kihlatud pruut!“

„Teie olete wana Staineri pruut?“ naeris noor mees pilgates, „hahaha, mina kuulsin, et nii lorati, aga pergel mind wõtku, kui ma seda usun. Teie, priske õitsew tüdruk jelle nuriseja ümisewa kortsulise närtsinud wana rauga kõrwas? See on wõimata! koguni wõimata, ütlen mina.“

„Mina olen end temaga kihlanud ja pean oma sõna pidama, Matter. Mõhkli päewal jaan tema naeseks. Minge minuist ära, Matter! Teil ei ole midagi loota.“

„Ei midagi loota? No noh, küll ep näeme. Veel täna räägin meistriga, jah, weel täna, kui ta koju tuleb. Ma küsin temalt, kas ta tõesti nii halastamata on, et ta õitswa taime oma tegumoe külge seob, mis ju hauda ruttab.“

„Ärge jeda tehke, Matter! Ma palun Teid südamest, ärge tehke. Mina olen priitahlikult end lugu peetawa mehega kihlatud. Mina tegin seda oma isa pärawt, kes üksnes jeda salarohthu teada tahab, millega wiulipuud enne ära leotatakse, kui nad kofku pandakse. Nagu teate tunneb Stainer, kes Amati õpipois oli, Amati saladust, ja ta ütleb teda mulle, nii pea kui laulatamine preestri läbi mööda on.“

Matter hakkas perult ja lõikawalt naerma. „Wõi nõnda on lugu?“ hüüdis ta rääkimata miikawal näol. „Amati saladus, see on siis see kofku kihlutaja? Kena, wäga kena! Ja selle pärawt peawad kaks põlewat ja üksteisele tufsuwat südant õnnetuks jaama? Oh, woi, woi! Määrane häbistaw alandaw kaup! Kas oli tõesti wõimalik, et Teie end selle hinna eest — —“

„Jääge wait, Matter! Jätke järele, kui mind tõesti armastate,“ hüüdis Marie, selle põlew puna palgel näitas, et temal midagi oodata, mis hirmus, mis kole. „Mitte sõna enam. Teie surmate mind! Oh, mis ma olen teinud? Minu Sumal, mis ma olen teinud!“

„Amati saladus! Just nagu oleks see midagi, mille eest inimene oma südame annab! Kas ei saa igati isef usinuse ja järelemõtlemise läbi selle saladuse isandaks! Hahaha! Mis pääle weame kihla, neitsi Marie? Mina püüan jeda saladust kõigest wäest kätte saada, ja enne kui pool aastat möödas, on ta mu käes.“

Noor neitsi raputas pääd. „Jätke see mõte maha, Matter! Teie jeda kätte ei saa. Rohu walmistamine on wäga kunstlik. Rohu pääjagu, see imeline mahl, mis puu kõige peenemate pindude wahel tungib ja jeda nõnda ütelda metalli sarnaseks teeb, ei ole Teie wõimus kätte saada.“

„Noh, küll ep näeme. Ühte ma pean aga teadma, neiu Marie, enne kui waevalise töö kallale lähen, jeda nimelt, kas Teie mind armastate ja minu tahate olla, kui see mulle jorda läheb jeda rohtu leida?“

Marie laskis punastades pää langeda ja ei wastanud mitte.

„Kõnelege, Marie!“ hüüdis noor mees tungiwamalt edasi tormilijesti neitsi käest kinni wõttes. „Ütelge üks ainus trööstiw sõna!“

„Noh, olgu siis . . . jah . . . mina armastan Teid, aga ma ei wõi oma sõna mitte tagasi wõtta, mis ma meistriks olen andnud,“ ütles neiu.

Sellel filmapilgul oli, nagu käiks töötoa ukse. Marie ehmatas rängasti ja kuulatas. Aga kõik jäi täiesti wagusaks.

„Teie armastate mind, Marie,“ õistkas noor mees. „Sest on ehitiks küllalt. Küll on raugal Teie sõna ja Teie ei wõi jeda ehitiks murda. Aga mis siis, kui minul jorda lähaks jeda saladust kätte saada, mida Te saada tahate, ja päälegi weel enne Teie pulmapäewa?“

„See oleks muidugi koguni teine asi, Matter. Aga,“ lõpetas neitsi ohkades, „mina seda ei usu ega looda ialgi!“

„Koh, küll näeme. Mina lähen kohe tööle. Kui olen leidnud, siis teete Teie meistri filmad lahti, ütlete talle suu sisse, et Teie olete teisiti mõtlema hakanud ja seda sõna mitte ei või ütelda, mis Teid igavesti köidab. Stainer on mõistlik mees, astub tagasi, kui näeb, et Teie teda ei armasta.“

„Mina teen kõik, mida soovite, Matter. Oh ma armastan Teid ju enam kui Te mõtlete,“ ütles nüüd neiu.

Matter maotas tüdrukut tormiliselt kaenlasse. Ta julges temale armu tujus suud katsuma anda, aga tal ei läinud see korda. Marie hoidis end tagasi ja palus teda südamest ära minna. Meister võis tulla või juba tulnud olla.

Matter tormas toast välja. Ta süda oli täis tundmust, et lõhki ahwardas minna. Ta püüdis tuule käes jälle ise enda ihandaks saada. Salarohu saamise plaani tal küll veel ei olnud. Aga selle sega-rohu mõned osad olivad temale tuntud. Muidu püüdis ta tähele panna või asja kogemata kätte saada. Beagi oli tal küla selja taga, ja ta seisis keft tumedas männa-metsas. Ohtu oli käes. Täheb hiilgasivad. Dötnul puhus jalalikuult. Mets sojistas imejuttusid. Küla sepa tagumine kuuldi veel ikka kaugel kõrva ühe rinnaku kaldalt.

Üks imeline mõte käis tema pääst läbi, kui ta tagumist kuulis. Meister Beeter, sepp, oli temale tuntud. Jalutuse käikudel oli ta siin ja sääl mõne sõna sepaga kõnelenud. Oli väike härjapõlvelase sarnane meheke, aga jõud näis tal tugev olevat. Oma pistvate filmadega, kähera juuksega ja punaka habemega ei olnud sepal just meelepäralist nägu. Sellegi pärast käisivad küla mehed tema juures, sest ta ostas hästi tööd teha ja ta elajaid arstida ja oli mõne inimesegi terveks teinud. Ka oli ta külale apteekriks. Tal oli kuurja all hulk rohtusid üles riputatud, niihama wedelikkuksid ja muid arsti-rohtusid. Ka oli tal rohtude valmistamise tuba koguni sügavas metsa kalgude sees koopas, kus õlilambist waewalist valgust paistis. Meistri ema, koguni nõia sarnane naene, kogus rohtusid. Muidugi peeti neid kangeks arvitajaks üleloomuliku võimuga. Eht küll küla rahvas ilma sepata ja tema emata elada ei jõudnud, ei läinud nad ometi hää meelega üksiku maja ligi, mis nagu vähe kole oli, ja üksnes häda puhul paluti meistrit appi. — Siia juhtis Matter oma sammuksid.

Ei olnud mitte üksnes see soov seda tutvat ja ometi tundmata seppkoda uurida, vaid ta lootis vähe ka, et sääl oma otstarbele ligemale saab ja oma seespidist maru waigistab. Teadis ta ju, et Stainer seda salarohu siin tegemas käis, mille läbi tema wiiulid veel täna päewani kuuljaks on saanud. Kui siis keegi teine maailmas, pidi ometi sepp seda segu-jaladust teadma. Mida enam noor mees sepp-paja ligemale sai, seda rohkemaks läks lootus, et ta jaladuse teada saab. Ta tahtis raha maksta. Temale kui käsitöölisele oli palju rohkem võimalik seda teada saada. (Särg tuleb.)

Refet ööd.

M. Rué li järele.

Kas ma olin maganud?

Kui palju ma selle üle ka järele mõtlen, aga seda ma enam ei mäleta, nii palju on mul üksnes veel selgesti teadu pärast, et mina äkitselt woodis istuval olin ja ütlemata argliku tundmusega oma tasku-uuri tikkumist kuulasin. Uur oli woodi kõrwal laua pääl. Minu filmad olivad kinni. Ma tean seda selgesti, üks ijeärvaline kartus, mis minu rinda rõhus, keelas mind neid lahti tegemast; kartus, et ma midagi wäga kolemat näha saan, nimetu õnnetust, mis äkitselt ja ootamata kaela langeb . . .

Siis ei kuulnud ma ka enam uuri rahutumast tikkatust, üksnes oma enese südamel waljut rutulist — peaaegu tahaksin ma ütelda — äkilist tikkumist . . .

Mis see ometi oli, mis mind nõnda liigutas?

Tõsi küll, ma olin õhtul enne seda oma hinge koleдал kombel äritanud ja piinanud. Ma olin, julg sõrmede wahel, oma waimu närinud ja pääd murdnud, kudas ma küll oma juures kurblikus näitemängus ühte jüdamesse lõikawat etendust peaksin kujutama — aga minu waimustaw ingel oli minust kaugel, ja kõik waew, kõik piin oli jüit faadit ilmaaegu olnud. Ma olin niisuguses õnnetumas tujus, milles mõni meelt heites arwab, et temal kõrgemaid waimuandeid olemasgi ei ole, tulises aga jõuetus wihas käed rusikasje pigistab ja kibedaib, wihaseid piisaraib walab, nagu pahur laps, kes oma tahtmist ei saa.

Ja sel lool ei olnud minu kohta mitte wähe tähtsust . . . nurja läinud inimene, raisku läinud elu . . . sest kõik fillad, mille üle ma weel mõne kodanliku ameti pääle oleksin tagasi pääseda wõinud, olin ma rõõmsal tuhinal enese taga ära lõhfunud, kui üksford juure waimustuse tunnil imelik tundmus minu luust ja lihast läbi käis: Sina oled kunstnik, oled luuletaja . . .

Ja nüüd — oh, ma ei juuda neid mõtteid, mis siis minu kallale tormasiwad, weel teist forda mõelda!

Kui kaua minu unistamine kestis, mis mind nõnda oli wangistanud, ei wõi ma mitte kohtu eesgi öelda; minu arust oli see aeg nii otjatu pikk, et mina weel hirnu ja kartuse wahel kaalubes wiimse tahtmise jõuu kofku wõtsin ja äkitfelt peaaegu wägigi filmad lahti ajasin.

O, kui rumal, kui naeru wäärt on see kõik! mõtlesin ma iseenesest.

Minu wäikeje toa aken oli pärani lahti. Lahte tuuleõhkt, keda kuulbogi ei olnud, liigutas tasakesti akna kätteid, mille õhufesest, peenikefest lõimest sinikal walgulsel, mis täiskuu juure ruumika õue pääle walas, sisse kootud tihedamad lillekirjad mulle selgesti filma paisisiwad.

Õo oli imeilus. Pääle selle maja juurest mööda jookswa jõe ei kuulnud minur kõrw kofku ega kofku; kõik oli waike, nii wagane, kui mõnes linnas, mis ennemuistsete juttude järele mere põhja on wajunud.

Ja nõnda istusin siis üksinda põhjuma jüdamega ja wahtisin peaaegu ilma ühegi mõtteta aknast wälja.

Keset ööd!

Aga pea — aken, mis üle õue otje minu wasta on — kas need ei olnud ühe lambi walguje kiired, mis mulle jäält wasta kumas? Tõesti jäält oli keegi weel ilawal! Kõik wiha tuli mu jüdamesje jälle tagasi, kui ma selle pääle mõtlesin, et jäält ehk üks inimene wõiks olla, kes praegu häält waimust walgustatud, hiilgawate filmadega oma töölauas istub. Mikspärast peaksin mina seda jalgama? Tulise wihtamise ja lõkendawa kadeduse tundmus wõttis minus wõimust, kui ma selle rahulise tulepaiste pääle waatajin. See mõte, et tema ehk õnnelikule inimesele walguist andis, kippus mind hulluks tegema. Olets wõinus minu käes olnud, ma oletks selle tal ära kustutanud . . . Et jeda aga ei olnud, siis wahtisin ma üksnes kindla filmaga tema pääle, just nagu weriwaenlase filma waadatakse.

Mitu minutit läks mööda. Siis nägin ma, kudas üks sihwata kasiwuga mees akna juurde astus ja ühte poolt ettewaatlikult lahti tegema hakkas. Kooõstetanud hinged kriukfusiwad kuuldawalt. Meesterahwa fogu pistis nii kaugale kui ulatas pää aknast wälja. Mina wõisin tema õrna, wähe kahwatanud jumega nägu, ilusat selget otjaefist ja pikka, forratult õlade pääle rippuwat juukst selgesti ära tunda; ma wõisin näha, kudas ta ühte ümmargust asja nõõri otja kõitis ja teda siis pikkamesti alla lastis.

„Kõll, kõll — löi see asi tasakesti alumise korra akna külge.

Matufeje aja pärast kuuldi alt wastufeks trummeldamise jarnast koputamist akna ruudu pääl. Walge aknakate lükati ruttu kõrwale, ja warsti selle pääle ilmus üks õrn naesterahwa fogu nähtawale, kes niisama juure ettewaatamisega, nagu enne meesterahwas, oma akna lahti tegi.

„Kas sina oled, Brits?“

Hääl kõlas nii selgesti kui hõbedane kellukene.

„Jah, Marie, mina'p see olen“, oli ülemalt iseäralikult värisewa häälega wastust kuulda. „Aga ma palun sind, anna andeks, et ma sinu magust rahu ritun — mul oli waja sinuga rääkida.“

„Nagu iga öösi!“

Selles hääles aga oli otsatu lahtus ja meelehää kuulda, millega naesterahwas feda ütles:

„Nagu iga öösi seitsest kuust saadik.“

„See on andeks andmata süü, kas pole tõsi? Terwe päew otja wäewad sina ennast klaveritundide andmisega, ja öösi ei lae ma sind magadagi! Waata, Marie selle peame nüüd otja pääle tegema! Tead isegi, kui wäga ma kardan, et sinu auus nimit minu süü läbi ehk mõiks rikunud saada . . .“

„Armas Brits,“ ka feda jutustab ja minule iga kord. Kas niifugusel lool parem ei oleks, et sa üleüldse oma ööfiseid läbirääkimisi lõpetad?“

„Aga Marie!“ — oli nagu tagasi hoitud karjatamist kuulda. Meesterahwas ülewal kõngutas pääd.

„See ei wõi sinu tõsine soow olla, Marie! Ei, nii kalk ja kare sa ei ole, ei wõigi olla, kui sa mind wähegi weel armastad!“

Neiu naeris.

„Muidugi olen ma üksnes nalja teinud, Brits. Et sina aga ka kõik nii kurb-likuks tõeks pead, sina suur, suur laps! Kas meie siis päewa mahti saame teine teisega sõnakest rääkida? Minul on omad talitused, ja sina teed oma juuce ooperi kallal tööd. . .“

„Meie tulewiku kallal!“ ütles meesterahwas südamelikult.

„Sa mis peaffin mina tegema, kui mul sind jäl ülewal ei oleks? Kui sage-dasti kuulen ma weel hilisel ööl sinu sammumist ja püüan sellest mõista, misjugused mõtted, misjugused lootused sind liigutawad. Wähest astud ja nii raske sammuga, et lagi minu pää kohal pörub, ma tean siis, et sina oma lootuse oled kaotanud ja tüdimusega töölt oled üles tõusnud — töö ei tahtnud edeneda — kas pole tõsi?“

„Kallis Marie!“

„Kas pole tõsi? Sa sina ei teagi, Brits, kui wäga see minu südant jõöb, kui sa oma julgust kaotad ja arwad, et kõik waew ometi tühine on!“

„Nad olivad natufe aega wait.“

„Marie, kas sa weel mäletad? Kolme aasta eest, kui sa äkitselt minu kaela ümbert kinni hakkasid ja mina sind nujutasin? Tead sa, sest saadik ei ole ma enam oma juud sinu suu pääle surunud.“

„Mis sa sest räägid, feda ei tohtinud ju ollagi,“ wastas Mari lihtsalt.

„Sa mis weel kentsakam on,“ kõneles Brits edasi, meie elame juba kaunis kaua ühe katuse all, ja mina ei ole weel jalaga sinu toakesesse saanud; üks pühalik kartus on mind sellest tagasi hoidnud.“

Marie nikutas tõsijelt pääd.

„Sa armastad mind,“ ütles neiu siis wähe tafamalt.

„Ma tahaksin sinule weel midagi ütelda. Marie, ma tunnen täna ennast nii õnneliku olewat. . .“

„Sinu töö? Kas on tublisti edenenu?“

„Jah, tema on kui mõnda wäikest asja maha arwame, walmis. Praegu olen ma tema lõpetanud. . .“

„Mina löin sinu pääle. Schwaka kaswuga mees, kes jäl seisib, wärises kangesti.“

„Brits,“ oli alt rõõmust õistamisi kuulda, „Brits, ma pean sinu nägu nägema!“

Marie ajas ennast rinnust saadik aknast wälja ja pööras oma pääd, nõnda et

ta pikad, kullatarwa säravad juuksed tema ilusa, waga näo ümber woolasiwad. Mina wõisin teda selgesti näha, sest kuu paistis ijeäralise selgufega selle seinatriibu pääle, kus Marie afen oli. Meiu nagu näitas iga pidi, et loodus teda suurema iluga oli ehtinud, temast lauša wälja paistew agarus oli lahtufega ühendatud, ja sel filmapilgul oli ta üleüldse nagu ära seletatud, nagu südamet puhtufe ja helbuse peegel.

„Marie!“

„Meiu ei liigutanud emast.“

„Kui ilus sina oled!“

„Raunis rohkesti aega läts mööda.“

„Kas pole tõsi, Brits, ma olen õige inetuks läinud selle kolme pika aasta jooksul ja wanaks ka, liig wanaks sinu jaoks . . .“

„Jah, ja wõiksid küll juba minu ema olla, sina armas, kallis,“ wastas mees pool naljatades. „Ja kas ja siis minu ema ei ole olnud kõigel sel kurblikul ajal? Kas sina ei ole minu waimu, kas sina ei ole minu lootust äratanud, kui mõlemad tahtsiwad suikuma jääda; kas sina ei ole jeda tuld, mis minu hinges õõgas, uuesti lõkendama pannud; kas ja ise, Marie, see hääd ingel ei ole olnud, kes mind selle tööle on waimustanud, mis nüüd nii kenasti tõrda on läinud? Kas sina ei ole siis tema tõsine ema, minu ja sinu enese õnne ema?“

Nüüd nuutsus wahwas tüdruk tõesti suure häälega.

„Marie, Marie, kas ma ei tohi sinult nüüd wiimaks küsida, kas ja mulle kaasaats tahad tulla?“

„Jah, jeda ja tohid, Brits, mina olen sinu oma!“

Nemad oliwad päris walju häälega rääkinud, nõnda et ma juba kartsin, et mõni majarahwast wõiks üles ärgata. Nüüd aga westsiwad nemad oma juttu pooltasafel häälel edasi, mis mulle nagu joshin üle õue kõrwu puutus.

„Ja siis tahan ma sulle ka nusu anda, Marie . . .“

„Homme, homme!“

„Homme,“ wastas Brits, „on see kuldne õnn. Sooh — nüüd pead ja ka minu uinumise laulu kuulma, mis ma sinu jaoks kirjutanud olen, ja siis maga ja näe magusat und — mul ei saa see wõimalik olema.“

Ta läts afna juurest ära ja peagi kuulsin mina ühe pianino ime puhtaid ja ime tajajaid hääli. Marie seisis nagu palwetades risti pandud kätega ja kuulas peaaegu pühalikku waimustufega.

Kui kell kolm lõi, oli õues jälle kõik waitne. Alknad oliwad kinni ja üksnes jõe kohin kuuldi minu tuppä.

Kojutaw rahu ajus ka minu südamesse, kõik wiha ja waen oli temast kadunud ja mina pomisesin ijeenejelt: „Homme, homme on see kuldne õnn!“

Chh koidab üksford ka mulle — see kuldne „homme“.

M. P.

Wujalt muusika-elust.

Alma Johström, Soome õppik, on Amerika maalt hiljuti tagasi tulnud. Sälil ühendatud riikides on ta 18 juures linnas kontsertifid andnud ning ärarääkimata palju auu teeninud, aga sest — wäga wähe enesele jaanud: See kontsertide asutaja, kes tema raha asja juhtinud, wõtnud kõik raha enesele ja ei ole laululinnule rohkem andnud, kui neljanda osa sest, mis ta lubanud. Alma Johström on Inglise maale tulnud, kust ta wist aega mööda jälle oma sünnimise maa ligidale jõuab.

— Hans von Bülow oli waherjal Peterburis ja juhatas kontsertifid. Nüüd on ta Sakja maale tagasi läinud.

— Franz Liszt on jaanikuu algusel Weimaris, kuhu ta waherjal tulnud, raskesti haigeks jäänud.

Laulu ja mängu leht.

Kuukiri Eesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. A. A. Hermann.

Ilmub kuus korra.
Iind aastaks kätteaatmisega 1 rubla, pooltes aastaks 60 kop. — Nje ära tuua aastaks 80 kop., pooltes aastaks 50 kop.

Tellimisi mõtab
iga raamatukauplus ja muusikaedendaja wastu.
Toimetuse adrejs tellimise, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. A. A. Hermann, Tartus.“

Friedrich Schiller.

Iga Sakslane tunneb Goethe ja Schilleri nime, ta nimetab neid luuletajate wüürstideks. Ja tõesti on nad luuletajate wüürstid. Üksnes nende kahe mehe läbi on Saksa kirjandus maailmas esimese numbri alla tõusnud. Küll oli Goethe juur ja wiljakas kirjamees; ka olivad temal juured loomuse anded, aga siiski käis Schiller annete poolest üle. Ei keegi ole pärast enam juutnud niijuguseid salmikuid jünnitada kui Schiller; see mõim ja jõud, mis tema sõnades seisab, on ära rääkimata. Igaüks, kes tema kirjasid loeb, see märkab jeda mõimu ja jõudu. Nii hästi jutukirjanduses ja luuletuses kui ka ajaloo ja näitemängudes on Schiller kõige paremaid kirjasid järele jätnud. Njearanis wägewad on tema jutulaulud.

Johann Christoph Friedrich von Schiller sündis talwekuu 10. päewal 1759 Marbachi linnakeses Nefari jõe ääres. Tema isa oli welster ja talu-inimeste laps, ema ühe puukaupleja kõrtsimehe tütar. Isa pidas ka habeme-ajaja ametit ja arstis haamu, aga sai weel pärast soldatiks, kellenena ta 17-aastases sõjasgi oli. Soldati-põlwes sündisgi talle kuulus kirjamees.

Lapselõlwes oli Schiller pödur.

Uga tema ema oskas poja meelt kõigele lahti teha;

Suur Saksa kirjanik, id. talwek. 10. 1759, jr. lehek. 9. 1806. Sest et herzog Karl tema tütti liig palju kritiseeris ja teda nagu wangistas. Edeapidi oli nüüd Schiller ühte puhku tööl Saksa näitemängu tõsta ja uusi launid tükka lüüa.

Friedrich Schiller.

mis armas õige ja ilus on. Pärast leidis ta kirjutope-taja Moferi majas hääd õpetust. Siis astus ta nõnda hüütud „Karl'i kooli“ kus aga liig soldatlik elu tema meele pärast ei olnud. Siit läts ta ära ja otsis enesele meelepärast kirjemat jeltskonda. Ka luuletas ta nüüd oma esimese näitemängu „Röömlid.“ See oli täis nooruse waimustust ja näitas juba suurt annet. Näitemängu

Meil ei ole siin mitte nõuu Schilleri elu pikemalt kõnelema. Nimetame üksnes, et Schiller väga liikuwat elu elas, kord professor, kord ajalehe toimetaja, kord muu ametnik oli. Aastal 1790 heitis ta abielusje ja elas nii õnnelikult, kui seda waevalt mõnest teisest teada on. Tema abikaas mõistis ja toetas teda igas asjas.

Goethega ei olnud ta efiti sugugi sõber. Mõlemad mehed kartjwad, et ehk teine tema kirjamehe-aau ära wõtab. Aga seda juurem oli sõprus pärast, nii suur, et Goethe ja Schilleri nimesid alati üks teisega nimetatatse. Läbitäimine mõlemate wahel oli väga südamlif.

Wiimaks sai ühel reisil Schiller raamatukaupleja Cottaga tuttwaiks. Selle kuluga andis Schiller ajalehte wälja ja tõi ühe juure kirjatöö teise järele elawaks. Kõige paremas mehe-eas tuli juur ja pani juure luuletaja filmad kinni. Ta oli end külmetanud, sai tiifituse ja juri Weimaris lehekuu 9. päewal 1805. aastal.

Braegu peab Saksa rahwas teda nagu mõnda jumalat kõrgeks. Tema kirjajid trükitatse ühte puhku uuesti, ja seda haritud Saksa keele mõistjat ei olegi, kellel tema kirjajid ei oleks. Tema salmitud kõlawad ka mitmed sündsja wiisiga Saksa rahwa juus ja jääwad küll alatise waraks.

Wiulitegija saladus.

Jutt kuuljast Stainerist.

(Särg ja ots.)

Sepikoja tuli paistis läbi pimeduse kaugele. Meister tegi alaji juures tööd. Ta tagus kuuma rauda. Sädemed kargasiwad ümber. Oma usinuses oli tööline nagu mõni waim näha, kes inimeste õnnetuseks töötab, keda ta sallida ei wõi.

Matter seisis sepikoja ees. Üks oli lahti. Töötegija ei märganudgi teda. „Tere õhtust, meister!“ hüüdis Matter ushest sisse.

„Tere õhtust!“ ütles sepp wasta, ilma et töölt ära waatas.

„Teie olete hilja weel nii usin?“ küsis Matter sisse astudes.

„Seda pean olema“, wastas meister, „muudu ei ole elust rõõmu.“

„Kas elu siis nii wäga fant on?“ küsis Matter edaji.

„Ei ole wäga, wõiks aga paremini minna. „Kas tahate mõnda tööd siin tellida?“ Sepp waatas nii küsides läbitungiwalt Matteri otsja, kelle meelest oli, nagu tahaks ta tema hinge sisse kõi ära näha.

„Ei meister“, kostis Matter wähe weidralt naeratades, „nagu teate, teen mina puutööd, milleks rauda tarwis ei ole.“

Peeter astus lõõtsa juurde ja tõmbas, et leek nagu tuline sanmas kõrgeks korfnasse käis. Ta tegi, nagu ei oleks ta wiimast sõna kuulnudgi.

„Ei saa temast midagi wälja“, mõtles noor mees iseenejes. „Sitke nagu raud. On wiist parem, kui asja otse ära ütlen.“ — „Meister Peeter“, ütles ta nüüd waljusti, „olen kuulnud, et teie tubli taimele tundja olete.“

„Wõib küll olla. Kas tahate mõnda rohthu saada?“ küsis sepp.

„Küll, aga tahaksin enamalt ise teha, kui mind awitate.“

„Seda tahan küll. Mis teile waja on?“ küsis meister edaji.

„Raudkatla, mis täis wett, peaksite mulle andma. Sinna sisse panen tanumekoore pulbrit, chinini ja salpetert. Seda kõi teil ju ifka on?“

„Seda mul on“, kostis sepp ja tõmbas näo selle juures nagu wana sarwit hirwitama. „Seda mul kõi on.“

„Rõõmustab mind kuulda, meister Peeter“, ütles Matter. „Wiist mõistate ka, mis tarwis mulle segurohtu waja on.“

„Tean küll,“ hirwitas Peeter oma kollaseid hambaid mofkade wahelt näidates. „Wiuli-puud püüate walmistada.“

„Vaadake, meister! See on õige. Ütlete ju ijegi, et oma ametit mõistate. Jah ma tahan puud valmistada.“

„Aga selles ei ole õnne. Rõdige parent asi puudub“, ütles sepp.

„Seda ma tean, meister Peeter, selle juures puudub midagi; just selles otsein Teie käest abi ja loodan —“

„Hihi!“ hirmitas sepp, „minu käest loodate abi? Minu käest? Seda ma kohe arvasin, et lugu nõnda wälja tuleb.“ Sepa naermine kõlas läbi sepikoja, ja ta ije läi liias lüstitis korra kuferpalli, mis weider oli näha.

Aga Matter jäi tõijijeks. „Urge tempu tehke, Peeter,“ ütles ta. „Mina tean, et teie segurohtu tunnete, mis segule enesele tõijit wäärtust annab. Andke mulle teada, mis teie teate, ja ma annan teile raha, palju raha, et linnas enesele wõite jelle eest maja ehitada. . .“

Nüüd läks sepp tõijijeks. Ta ei karanud enam ümber nagu sõge, waid ütles Matteri ette astudes: „Jhand, mis te küll arwate! Kui mina teaksin, mis meister Stainer juurde paneb, kui ta minu töötoas enesele jegu keedab, ma wiskaksin löötja kus seda teist ja elaksin nagu grawh röömus ja lustis. Ma ehitaksin enesele palasti ja läheksin 6 musta täkuga tollas jalutama sõidule. Oh Jeesus! kui ma teaksin, mis meister Stainer katlasje wiskab.“

Waeu oli asjata olnud. Peeter ei teadnud midagi. Seda nägi nüüd Matter ja läks, lootus wähenene, sepikojast wälja. — — —

Laulatusjeks määratud päew tuli ligemale. Matter jooksis meelt heites mööda sügijest kõrrewälja. Mitte midagi ta ei olnud wälja saanud. Marie läks ifka waga-jemaks ja ilmus tihti nutuse näoga. Aga ta majajand oli muutunud. Tema nägu oli kahwa ja tõjine. Suulte ümber oli tibe joon. Ei tööl ega laual olnud kõnet kuulda. Tema endine röömsus ja kõne oli ära. — Marie teadis wäga hästi, et tema olek meistri kurnastuje algus oli, aga ta oleks end wägijä fundima pidanud, kui ta õrn armastaw pruut oleks tahtnud olla, ja jeks oli ta liig õiglase loomuga. Ijearalik piinaw tundmus tõusis temas, kui Stainer ligi oli, ja ta püüdis siis iga kord ära minna. Lugu läks ära kandmataks. Marie lastis juba liig jalgesti tunda, et ta oma tulemat meest ei armasta. Stainer wõttis nõuuks asjale lõpetuse teha.

Rädal enne Mihkli päewa oli meister ford iseäranis tujane ja rahutu. Ta läks tuppa, kus Marie kraamis. Majajanda tulemine nii ootamata tunnil ehmatas neitjit. Aga ta toibus, kui Stainer kareda häälega ütles: „Wijake nuustik nurka, neitji, mul on teiega sõna rääkida. Istuge tooli pääle!“

Ilma tahtmata kuulis noor neitji sõna. Sõda läks tal aga kergemaks. Aeg, mis asja pidi seletama, oli käes. Ta wõttis kõik oma julguse kottu ja ütles: „Teie olete pahane, meister Stainer, ja õigusega. Mina ei ole nii, kui kihlatud pruudi kohus. Aga andke andeks, meister. See peab wälja üteldud olema, mis mu jüdan purustada tahab. Ma olen liig üle kaela teinud, kui teie naejeks töotasin saada. Arwasin, et Teid armastan, aga jee oli eeskitus. Ja kui Teie mind ka jurnuks piinatjite, teie naejeks ei wõi ma ometi saada, ei wõi, jest et ma Matterit armastan, kes teie juures tööl on.“

Stainer oli wäga kahwaks lõõnud. Wereta motad pigistajiwad end üks teije wastu. Silmad põlesiwad nagu kaks tulist jütt. Ta nitutas paari korda pääd, nagu oleks ta seda juba enne ammugi teadnud. Siis ütles ta: „Noh, olgu jee nii, Marie. Jätame asja tatti. Jääge rahule! Hää on, et ometi enne aegjasti olete ära ütelnud ja selle läbi õnnetust mitte juuremaks minna ei lüsnud. Aga nüüd ütlege mulle: Kuida tahate oma ija ette astuda, kes üksnes jellest lootusest elab, et Amati saladus ford tema omaks läheb?“

„Jumal jeda teab,“ ütles Marie tumedalt, „Küll ta mind kirub, ära liikkab,

wannub — oh mu Jumal! See mõte on hirmus, järe, aga maa pean seda kandma, teistigi ma ei wõi!”

„Et Matterile naefeks lähete, jeda ei luba ta ialgi,“ lühas Stainer juurde.

„Seda ma küll arwan. Aga meie oleme noored, wõime oodata. Mina wõin ometi Matteri pääle üteldagi, tohiu teda südamesse kanda. Mulle jääb ikka see lootus, et teda kord omaks nimetada wõin, ja see on õnn selle wastu, et —“

„Et ühe wana rauga kõrwal rõõmuta ja lootujeta elu elate,“ wõttis Stainer sõnast kinni, kui neuu kogelega jäi, kibedalt. „Noh, olgu siis nii. Marie, ma tahan teile tõendada, et ma teid õiglastesti ja tõesti armastan. Teie peate Matterit omaks nimetama ja ka — Amati saladuse!“

Marie julges waewalt oma kõrwu ufaldada. Pärani filmadega wahtis ta meistri otja. „Kas see on wõimalik, Stainer?“ kogelbas ta „Teie tahaksite —“

„Jah ma tahan“ ütles Stainer, „teile Amati saladuse awaldada, pange aga tähele, üksi teile, mitte teistele.“

„Oh Stainer!“ öiskas neuu ära wääkimata õnnetundmuses end meistri rinnale wifates, „oh kui kalli südamega ja helde meelega mees Teie olete! Stainer! Teie pole mitte üksnes kuulus kunstnik, waid ka hää inimene!“

Külm wõõras joon oli meistri näol näha. Ta pööras näo ära. „Pange tähele, mis ma ütlen,“ kõneles ta kalgilt edasi, „mina ufaldan oma saladuse üksnes teile, ja teie peate wanduma, et teda üksnes enese teada hoiate ja ühelegi teisele ei awalda.“

„Kas ei ka minu isale?“ küsis neuu kurwaks saanud näol.

„Ei ka isale,“ ütles Stainer. „Sest on teile küll, kui teie ise selle wedelikumalmistate ja teda sugulastele annate. Enam ei wõi nad nõuda.“ — Meister astus kirjutlause ette, wõttis koftu keeratud paberi wälja ning andis tüdrukule kätte. „Siin on oja saladust sees,“ ütles ta. „Nohud, mida waja, on selgesti nimetatud. Üksnes päärohi puudub. Ka selle amaan teile.“ Ta tegi ühe salajuhwlaeka lahti ja wõttis jäält pitjariga paki wälja. Pakk oli pehme katjuda, nagu oleks peenike pulber sees. Snimeise luupõre oli pääl pilbis näha, ja all oliwad Italia keeli sõnad lugeda. — Küsidest waatas Marie meistri otja, kelle näol saladust lugeda oli.

„Jah,“ ütles meister, „see on see rohi, mida tarwis on. Laske külajepi Peter walmistab Teile selle rohu. Tema on sellega harjunud, ja pange siis jeda pulbrit wedelikusse, mis tema on teinud. Ilma folkimata saate jeda rohutu Antonio Levati käest, kes Neapolis elab ja kelle nime pakil näete. Soo! Nüüd teate kõik. Rohkem ei ole mul teile ütelda.“

Marie oleks weel häälel jeda ja teist küsinud, aga meistri tagasihodlik ja külm olek ütles temale, et jutt otjas on. Ta ruttas taha oma tuppa, kus parajal filmapilgul jelle kirja tuuma tahtis wälja saada, mis pakil oli. Surnukuju all seisiswad sõnad pakku trükkiga „Sine nomine.“ Wist oliwad need rohu nimi, mille all jeda wabrikust jada oli. Ka nimi „Antonio Levati, Napoli“ leidis ta. Kõik muu jäi temale saladuseks, nagu raamat seitseme pitjariga. Lähemata ootas ta õhtut, mil ta armukefega wõis päewa tähtjat jündmust läbi kõneleda. Küll ei tohtinud ta temale rohu walmistamise kirja ega pakikest näidata, aga ta wõis talle rõõmsasti teatada, et nüüd mõlemate õnnel midagi enam takistust ees ei ole.

Õhtu tuli. Waewalt oli Marie meistritele jüügi walmis pannud, kui ta juba peigmehele märgu andis enefega wälja tulla. Õhtu oli armas, ja jüügijene ilm oli wäga pehme ja selge. Käies andis neuu sõnumit jellest, mis tal meistriga oli olnud. Matter kuulas päält, aga wapunustas tihti waguastati pääd. „See on wõimata, et Stainer sulle tõesti Amati saladuse andis,“ ütles ta wõimaks.

„Meie wõime ju katjuda, Matter!“ wastas tüdruk. „Lähme homme jeda juurde. Ma lasen jeda walmistada, panen pulbri, mis Stainer andis, juurde, ja siis katsume sega, kui puid sisse paneme ja mõne päewa liguneda laseme.“

Matter oli sellega ühel nõuul. Armastajad ajajivad veel kaunis kaua üks teiseaga magusat juttu, andsiwad juud ja nägiwad und oma tulewast õnnest. Juba oli keft-öö möödas, kui nad lahkusiwad.

Selhamal ajal tuli ka meister Stainer mööda teed, mis sepikojast kodu poole wiis. Temal oli Peetriga pikk jutt olnud. Tema nägu oli hirmus kahwatanud, ja ta film waatas luurates ja piiludes. Nagu oleks tal midagi paha südames, watis ta majasfe astudes ettemaatlikult ümber, kas kedagi ligi ei ole, ja siis läks tajasel jalajammul magatuppa, kus ta uinule heitis.

Teise päewa õhtul, kui juba pimedid üle oru oli, läkfiwad Marie ja Matter sepikotta. Meister Peeter näis täna waremalt kui muidu õhtule läinud olemat. Äisi-tuli oli kustunud. Üksi elutoas oli tuld. Siin istus meister ja laskis õhtust leiba luusje ühes emaga. Matter koputas, üks tehti lahti, ja Peeter käskis mõlemad istuda.

„Mina tulen weel korra tuntud asjas nõuu küsima, meister,“ ütles Matter. „See kord on lugu teine. Meie teame asja. Müüd olge nii häa ja tehke tuli oma töötotta, pange katel weega üles ja rohud siisje, mis netji Felger teile annab. Aga enne sööge kõht täis. Ega nii suurt ruttu taga ei ole.“

Härjapõwelase farnafe mehe inetu juu tõmbus laiale hiriwitujele. Ta käänas pä-ratu juure tüki leiba juhu ja waatas wana noori otja, kes sõõnud oli ja warsti wälja läks.

Marie hoidis end argjelt peigmehe ligi. Talle tuli hirm pääle wana inetu rauga jelskis olles, kes rahulisti edasi mäletkes ja aeg ajalt wälgu farnast pilku paari otja wiskas. Pilguft oli nagu pilkarnist ja tahjurõõmu näha. Mõne minuti pärast tuli wana moor tagasi. „Tuli põleb katla all,“ ütles ta kahisewa hääleaga.

„Tulge“ kutsus Peeter noort paari, tõusis üles, läks ije ees sepikojas poole sammudes. „Sääl jees on palju heledam.“ — Tõesti oli äisi ees tuli uesti üles tehtud. Paistus punendas tahmajeid sepikojas seinu ja näitas ka ühte otja töötuba, mille üks lahti seisis ja millesje meister Peeter praegu tahtis minna.

„Siin on esimeje rohu tegemise õpetus,“ ütles Marie sepale paberit andes. „Meister Stainer ütles, et teie sellega küll õskate ümber käia.“

Peeter nikutas pääd natuke paberi pääle waadates. Ta näitas pinki, et pea-wad istuma ja läks siis töötuppa, mille ukse hoolega enese taga kinni pani.

„Mina ei tea, kust see tuleb, Matter,“ sojistas netji mustas ruumis ümber waadates, mis täis wana raudkraami ja krimpukrampju oli. „Mul on aru saamata hirm. Minu meelest on, just kui peaks täna midagi koledat sündima.“

„Lühi kõit,“ wastas noor mees ijege wähe hirmus aga naeratades. „Mis koledat peaks siin juhtuma? See kole wingune koobas on üksnes, mis wähe hirmu teeb. Mis peaks meil siin õieti karta olema?“

Sel filmapilgul tuli sepp töötoast wälja tagasi sepikotta.

„Wesi on keemas,“ ütles ta. „Kõit on walnis, nagu waja. Müüd wõite oma rohu siisje wifata. Mina ei taha jeda näha, seft et see saladus on. Ei ma ole ka waadanud, kui meister Stainer ije siisje wiskas.“

„Noh, oodake siis siin!“ ütles meiu kindlalt. „Ma tulen pea jälle tagasi.“ — Ta astus töötuppa, ja sepp pani ukse tema taga kinni, „seft olla ju saladus.“ Küll mõtles noor mees ühel filmapilgul armuseje järele minna, jäi aga siis jälle seisma kartes, et ehk teda uudisahneks wõiks pidada, kus üksnes armastus teda ajas. Umbes 3 minutit läks mööda. Peeter kraamis rauda, aga mõni kord oli märgata, et ta ukse poole nahtis. Matter istus nagu turistetl sütel. Mis jäi Marie nii kauaks? Ega tal tarwis olnud ümber liigutada? Wõi pidi ta ootama, kuni wedelik juba jahtunud oli?

Pool lämmastanud karjahtus käis äkisti töötoas läbi waguje. Rohke jesse

pääle oli tumedat kuffumist kuulda. Rahwatanud nagu lubi kargas nüüd Matter üles ja jooksis ukse poole, mille taga tajast oigamist kõrwu käis.

„Pea kinni!“ hüüdis sepp tema teele ette astudes. „Mitte jammu edasi, kui teil elu armas on. Õnnetu tüdruk ei ole aurušintauku kinni pannud, kui ta kihwti fische riputas, ja nüüd on ta —“

„Sina pörguline! Sina oled ta furmanud!“ karjus Matter jüdant lõhestava häälega, wöttis kumardawa sepa õlast kinni ja wirutas ta kõrwale, et ta komistas ja pää tal mööda alafit löi. Siis wöttis noor mees raudkangi ja pörutas jellega kõigest jõuust wasta usti. Uks läks hingedeft lahti ja kuffus raskudes maha. Hirumus kihwtine aar löi ukseft Matterile wasta. Lämmastaw udu tegi ta filmapilt uimaseks. Pool uimane püüdis ta end püsti hoida. Juba tuitus. Ta katjus kättega enese ümber tuge otsides. Asjata. Iga hingetõmbamine oli kuum surm. Tumeda karjahtujega langes ta tema maha.

Sepp oli üles karanud ja ruttu sepikojast wälja jooksnud.

Pimedada öötaewa poole tõusis tulešammas üles. Küla elanikud jookšiwad kokku ja karjušiwad: „Tuli, tuli!“ Kiriku kell löi tormi ja kõigest poolt kanti wirtsafid ja weetõrssi ligi Staineri maja juurde, sest see maja oli põlema läinud.

„Päästke meister ja tema omased!“ hüüdis käškiw hää. „Inimesed on wõdis ja ei tea wälja tulla.“ See oli küla wanem, kes neid sõnu ütles. Nad ei mõjunud. Leekiwad palgid langešiwad raskudes kokku. Tuul käis tulemerde ja puhkus põlewad sildid lennates läbi õhu. Katjuti naabrimajasid hoida.

Kas oli meister Stainer leekides surma saanud? Wõi oli see korda läinud end päästa? Aga kus ta oli? Keegi ei teadnud neid küsimuši wastata.

Dõ jälledused lõpšiwad alles teisel hommikul, kui tühjaks jäetud sepikojas Marie ja Matteri eluta kehad leiti. Suure waewaga ja katsetega jõuti noor mees eluše tagasi kutsuda. Aga Marie oli ja jäi jurnuks. Noore mehe walu oli otjata. Ta ta kaebas sepa Peetri, Staineri ja enese üle, et kõige õitswam ilufam lill oli surma saanud. Ta jutustas lugu, nagu see oli sündinud wiimase kui wälkese mälestuse ära, aga küla elanikud ei uskunud. Nende lihtmõistusele oliwad nii jälledad hirmsad asjad aru saamata. Ka ei leitud furnuteha juureft rohualmistamise jedelit ega kihwtiše pulbri pakki lesta. Kas mõlemad jeaduše kaduma läinud wõi oli sepp saladuše oma kasu nõudes ligi wõtnud, seda ei teadnud keegi seletada.

Edespidi ei oluud meister Peetrišt ega tema emast iganes midagi enam kuulda. Pärast leiti ka jelgesti, et Jakob Stainer mitte oma põlewase majasše ei olnud jäänud. Aga järeškuulamiseš jaiwad esiti asjata, ei teatud, kus ta on, kuni ta forraga selles flooftris, milles ta wend Andreas elas, jälle nähtawaks tuli. Palju katjutud mees oli ka ilma ja rõõmu Jumalaga jätnud ja end jumalateenistusele pühitšenuš. Aga ta tegi nii hästi pärast, nagu enne, ikka weel wiulid, mis terwes maailmas kuulšaks jaiwad. Ta wend Andreas aitas muidugi ühes. — Küll küšiti ka Stainerilt seletust õnnetu neiü Felgeri salališe surma üle, aga tema ütles, et ta täitš ilma süüta selle juures olla. Rohualmistamise jedelil olla täieline õpetus olnud ja ka hoiatus, et kihwtiše auru wingu keelata ja tema eest hoida. Et tema enese maja jušt selšamal ajal põlema oli läinud, seda luffas ta hooletuse süüks. — Weel küšiti talt, miks ta põgenenuš. Selle pääle kostis ta, et tema süda ei olla kannatanud seda päält waadata, kuida tema warandus tuhaks põleb. Tema kahju oma õnne ja noore armsa tüdruku järele olla niifama suur, kui Matteril. Selle pärast läinud ta, et kõife unustada, natuke reišima. Aga ka see wahetus, uued kohad ja inimesed, ei olla talle ometigi südamest kadunud rahu jälle tagasi anda jõudnud. Wiimaks olla talle nagu Jumalast ilmutatud, et ta pidada flooftriše minema ja selles pühäs kohas elu otsani elama. Seda olla ta teinud ja elada nüüd oma sündimise koha ligi.

Matter Klog läis isa juurde tagasi ja oli temale truuts abiks, jäi ka pärast isa furma selle ajemele. Terwel elu ajal oli ta kurmameeseline. Elu oli tema kohta oma ilu ja rõõmu kaotanud. Tema ei jõudnud jeda mõtet eneseft eemale tõrjuda, et meister Stainer ise selle põrgu-plaani oli wälja mõtelnud ja jepaga kofku rääkinud, mille läbi tema ilus armas pruut koleda furma sai ja et Stainer õnnetule tüdrukule õiget walmistamise seidelit ega muud materiali ei andnud, aga wiist küll ühte neist kangetest furmarohitudest andis, millest Italia lahutusjeteadus tol ajal nii rikas oli. Et ennast süüft wabaks teha, oli Stainer wiist ise oma maja põlema pannud ja siis ära põgenenud. Kas need raskeid mõtted õiged oliwad, selleks ei ole tänini kindlat tõendust. Jakob Stainer oli edespidi alati waitne ja ijeneses. Truusti täitis ta kõit oma kohused, mis usuelu talt nõudis, ja midagi tema näol ei näidanud, et tal eht jeespõul südames lõhki oli, mis ju enamasti alati kurja südametunnistuse märk on.

Andreas Stainer, munk, ei jäänud ka selle jaladuse pärijaks, mida nii palju himustati, sest ta juri enne oma wenda. Meister Stainer ise jäi weel mõned aastad elusse. Siis juri ta ja wõttis oma jaladuse hauda kaasa. Küll tehtakse ka uue- maal ajal Saksa maal mõnigi wäga ilusa heliga wiul, aga weel täna päew on need wanad wiulid, mis omal ajal Amati ja Stainer tegiwad, kõige ülemad. Kõige kuul- jamad praeguse aja wiulimängijad õstawad neid mitme kümne tuhande rubla eest rükk ja mängiwad kontsertidel nende pääl. Saladus wotab lahtitegemist, aga kas keegi reba ford leiab, on muidugi täiesti teadmata.

Lühise muusika ajalugu.

(Järg).

Greeklastel oli tõesti laul, aga ei mitte üksnes laulu häälega kõne. Neil oliwad oma wiisid, millest aga pea ei midagi ei ole järele jäänud. Wiisi loomises oli neil ka oma jagu põhjusjeadusi. Ka aeg eht takt oli neile tuntud, niijama ka mõõt. Helide ülestirjutamises ei oluud neil aga weel mitte wõidid, sest neid ei tuntud weel, waid tähed, mis kas pikali wõi püsti seiwad. Helide wäljus oli ijearaliste märkide läbi tähendatud, mis üle tähtede tehti. See sündis kõige rohkem pillimängu tarwis.

Mänguriistadeks oliwad Greeklastel kõige rohkem lyra ja kytthara. Lyral oli 18 keelt, mida ijearalise nõuuga tõmmati, et nad hüüdsiwad. Lyra oli püstteri- laua moodi mänguriist, all wäike kõlawast puust pikergune ümmargune kastike, mille üle kats wäikest nikerdatud samnast seiwad, ja nende wahel oliwad keeled kastitese pääl püsti. Kytthara oli praeguse aja zitheri nägu riist ja nõnda ütelda selle isa, 15 keelt pääl. Weel oli Greeklastel ühe toruga wile ja seitseme toruga karjase-wile, syring; siis weel salping eht trompet ja keros eht farw. Neil oliwad koguni oma wiisi mängukoovid, ja näitemängudel ei puudunud need ialgi; enamasti oli nende mäng wastastikk. — Tantsudest on nimetada „hormos“ ja „geranos,“ ilu- ja kõigu-tants, siis weel „sõjatants“ (pyrrhichia) ja talutants „fordax.“ — Ka keeletu näitemäng (pantomim) hariti Greeklaste seas kõrgeks, nõnda nimelt oliwad kirjandud Mischilos ja Thespis, Phrynichos, Pratinos, Arion ja Thyraios ou nii hästi tantsu kui ka pantomimi edendajad oluud.

Roomalised, wana muusike aja juur toimetaja rahwas, ei ole ka muusika-kunstis midagi edendanud. Kõit, mis nad selles tundsiwad, jaiwad nad Greeklaste käest. Nõnda ei ole siis neist ijearalist asja jutustada. Roscius oli nende kõige kuuljam ja suurem pantomimlane. Kõige rohkem oleks küll wõinud keiser Julian Roomaliste näitemängu edendada ja uendada, aga surm tuli ja pani liig wara tema filmad kinni.

Wana aja teiste rahwaste üle, nagu Indlased, Hiinlased ja Jaapanlased, ei ole õieti midagi ütelda. Nad ei ole muusika-kunstis kuigi kaugele jõudnud. Nende mänguriistad on nii wiletsad ja inetu heliga, et meie haritud mängule harjunud

fõrw jeda waewalt kannatada wõib. Wähme jelle pärawt edasi ja waatame, kuda muusika-kunst Europas edenes.

(Järg tuleb).

Mänguriistadest.

I.

Mänguriist ehk ühe sõnaga Gesti keeles pill, Ladina keeli instrument, on see nõuu, mille abil meie ilu-helilid sünnitame see on muusikat kõrwale kuuldamaks teeme. Meie arwame wäga kasulikuks, kui neist pillidest, mis kõige rohkem tarwitatawad on, lühedalt jefesust teeme.

Pillid on wäga mitmesugused. Meid wõib aga järgmistesse pääajatesse jagada, need on: Keel-, puhk-, löök-, õer- ja klahw-pillid. Need nimed on jelle järele pandud, misjugasel kommel pillides heli sünnib.

Keelpillid on niisugused, millel kas soolikatest, jõhwidest wõi niidist keeled pääl on. Meid keeli tõmmatakse ühe poognaga, mis keeled wärijema paneb ja nõnda heli sünnitab. Siis on aga ka keelpillid, mille keeli ka kas sõrmedega wõi muu isearalise nõuuga tõmmatakse ja jeda wiisi heli tehtakse. Poognaga mänguriistu wõitjime lühedalt poogna-pillideks ja näpuga ehk nõuuga tõmmatud mänguriistu tõmbepillideks nimetada. Selle järele on siis keelpillidest 1) poognapillid: wiul, bratjhe, cello ja kontrabaß, ja 2) tõmbepillid: kannel, pedalkannel, gitarr ja zither.

Puhkpillid on niisugused, mis torudega on; toru otsast august sisepuhumise ja mottade jeadmise läbi tekitab heli. Meid on ka kahte moodi: 1) puu-puhkpillid ja 2) kardpuhkpillid. — Püu-puhkpillidel on toru puust tehtud, ja nendeks tulewad arwata: wile (flöte), hobo, Englise jarw, klarinett, fagott, basßjarw, sakan ja basßjarw. Kardpuhkpillidel on toru karwast (pleksti), nad on: jarw (metßjarw), ventilljarw, altjarw, tenorjarw, signalarw, klappjarw, baryton, tenoribaß, euphonium, trompet, ventiltrompet, alttrompet, kornet, piston, pikolo, pajun, basßpajun, tenoripafun, altopafun, tuuba, bombardon, ophikleid, altophikleid, jarjarw, ofarina. Ka torupill on siia jekka lugeda.

Löökpillid on niisugused mänguriistad, mida jelle tarwis tehtud nuiadega ehk farnaste nõuudega löödakse ja jelle läbi hüüdma ehk palju enam põrijema pandakse. Meist on siin nimetada: paugid, trummid, triangel, paumpügal, liud, poolkuud, tamburin. Siia oleks aga ka arwata: löökzither, löökwiul, löökraudpill löökpuupill ning wiimaks õlepill.

Derpillid on niisugused, mille heli õerumijel sõrmedega ehk muu nõuuga sünnib. Enamasti on jäärased pillid klahwist tehtud, mille ääri õerutakse.

Klahw-pillid on niisugused, mida klahwide abil helijema pandakse, mis mänguriista sees olewate keelte wõi wiledega ühes on. Meid on kolm jeltji: 1) klahw-pillid traatkeelttega, nimelt nelsanurgaline klawer, tiwklawer ja pianino, 2) kardkeelttega, mis õhu puhkumise läbi helijewad: harmonium, akkordium ja löökjapill, ja 3) puuwiledega, mis ka õhu läbi hüüdma pandakse; siia on arwata kõigi pillide kuningas: orel, ja mõni muu alamat jeltji mänguriist, mis oreli moodi on.

Siin oleme siis lühedalt kõik mänguriistad nimetanud, mida praegusel ajal kõige rohkem tarwitatakse. Pääle nende on weel mõnigi mänguriist olemas, aga prun-gitakse nii harwa, et ei maffa kõneleada.

Kõdigist neist, mis ülemal oleme nimetanud, jaame üfsikult lühedalt kõnelema ja nende pruukimijeks mõne sõna õpetust andma.

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korra.

Sind aastas kätteaatmisega 1 rubla, pooles aastast 60 kop. — See ära tuua aastas 80 kop., pooles aastast 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusikaedendaja wastu. Toimetuse aadress tellimise-, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus.“

Abelina Patti.

Oh misfuguseid ära rääkimata tundmusi äratav nimi Patti nende inimeste südamel, kes ilusid laulu ja muusikat armastawad! Nendele tuleb laulmise kõige kõrgem ja mõjujam wõim täies tähenduses meelde. Nendele tuleb meelde hää, mis nõnda ilus ja kõlaw on, kui weel iganes inimese hää olla wõib ja mida kuuldes ilu-tundmuse wärinad üle ihu käiwad. Nendele tuleb meelde kuuljate hull, kes waimustuse ja rõõmu harjale on jõudnud. Kuule siis, armas lugeja, mõni sõna selle ilu-heli ja näo-junedeuse kuninganna elust.

Abelina Patti on sündinud küünlatuu 10. päewal 1843 Madridi linnas Hispانيا. Aga tema wanemad ei olnud mitte Hispaanlased waid täies werd Itaalilased. Isa Salvatore Patti oli nimelt Sidfilia saarelt Cataniaist pärit ja oli suur tenorilaulja, tema abikaasa, Abelina ema, kes sündimise nimega Caterina Chiesa, oli juba ka õige suur ja osaw soprani-laulja. Isal oli see õnnetus, et ta ühel teatri-ettewõtmisel kõik oma waranduse kaotas ja wiimats ühes naese ja lastega üle Atlandi mere Amerikka maale New-Yorki linna põgenes.

Amerikas jai wäike ärgas elaw Abelina õpetust oma wane-ma de Carlotta ja poole wenna Ba-

Abelina Patti,

maailma-kuulus lauljanna, sündinud küünlat. 10. p.1843.

rilli, siis ka oma demehel Strakoschi käest. Nõnda oli siis Abelina Patti juba läbi ja läbi muusikalijest perekonnast wälja tulnud. Alles kuus aastat wana mõistis ja juba kõik ooperi-laulud pääst laulda, nagu ta neid ema suust näitela-walt kuulis. Täis imekspanemist kuulas ja waatas ema kord ukse taga, kuida tütrele saalis end riidesse pani, peegli ette läks ja jääl täies tõsiduses „Norma“ ooperist esimese aaria ära laulis, siis iseenesele käsa lastutas ja kuldtrooni, mis emale kord

auumärgiks oli kingitud, päha pani. See oli nagu eestähendusets, et laulumõimu kuld kroon kord kõiges maailmas tema pääd ehil. Et wäike Adelina wanematest alati õiget ja ilusat kõlawat laulu kuulis ja ise järele laulda püüdis, siis sai ta kunstilaulu nõnda ütelda ilma waewata ja ifeenesest kätte. Ta laulis juba jelles õrnas lapsepõlwes kõige keerulisemad ja kenamad ooperilaulud ilujasti ära.

Tema laulu mõju sai peagi juba ilmsiks. Wanemad olivad New-Yorki näitemaja juhataja pankrotiks-jäämise läbi leiwata ja kohata jäänud. Kontserdid pidiwad aitama. Ühel kontserdil astus ka wäike 7-aastane Adelina ette ja laulis oma kõlawa heliga laulu. Et ta wäike oli, siis laulis ta laua päält. Mõju oli ära rääkimata. Täis waimustuse joowastust kuulati wäikest ime-last. Kontserdi saal oli alati rahwast puupüsti täis, kes lapse ilusat laulu imestasiwad. Raaha ning auu tuli nüüd küllalt. Adelina käis wanematega kõik ühendatud riikide, Mehhiko ja Antilli saarte suuremat linnad läbi. Ta laulis kahel aastal 300 korda kontsertides, ilma et ta õrn hääl kahju sai. Igal pool tungis kuuljate hull ligi, et wäikest ime-last kuulda. Wanemad oliwad riikats jaanud tema läbi.

New-Yorki tagasi jõudnud jäiwad wanemad mõneks aastaks raha pidama ja hakkasiwad oma lapse häält weel rohkem harima. Stratosh, Adelina kõige wanema õe Amalia mees, koolitas noort nadu ja lastis teda pärast New-Yorki ooperimajas ette astuda, mis tema juhatusel oli. Esimesest õhtust 1859 talwekuu 24. jaadit oli Adelina Patti nagu pooljumalat, keda kõikidest kätel kanti. Aastal 1861 lehekuu 14. sai ta esimest korda Europasse end kuulda lastma. Londonis pani ta kullma werelised Inglased oma laulu mõnol nii kuumama, et terve linn täis ilu-waimustust kajas ja kerkis. Kõik tunnistasiwad, et säärast laulu waewalt iganes muidu kuulda on.

Mis peame weel Adelina Patti elust jutustama?! Tema edespidine elu ei ole kuni seni ajani muud olnud kui alatine wõidukäik. Näitemajade ja kontsertide juhajad on üks teisest ette püüda jõudnud temale määramata raha summasid pakkuda, kui ta nende juurde tuleb. Pariisis, Berlinis, Brüsselis, Madridis, Roomas, Neapelis, Florenzis, Bolognas, Mailandis, Wienis, Moskwas, Peterburis, lühedalt terve haritud maailma juuremates linnades, kus ta laulis, on teda kõrgeks peetud, nagu mõnda ilmutust paradisiist wõi teisest ilmast. Igal pool langefiwad ja langewad weel praegugi temale tuhanded ja miljonid raha rüppe, igal pool tahetakse teda auupärgade ja lillefimpude alla ära lammata. Wienis tahtis waimustatud kuuljate hull kord teda waimustuses furnuks pigistada. Enamasti igas linnas on noored mehed, kes teda tahtsiwad auustada, hobused ära eest wõtnud, endid wantri ette raskendanud ja teda nõnda kontsertidest wõi ooperist kodu sõidatanud. Misjuguiseid kingitusi Patti saab, seda olen mina ise aastal 1872 näinud, mil ta Peterburis laulis, kas ka mina jellel korral elafin: Temale misjati hulga teiste lillefimpude seas näitelawale üks lillefimp, mille sisse ja külge 42,000 rubla eest kallid kina oli pandud. Kui palju raha Patti kontsertidel sisse wõtab, seda tunnistab üks kontserdi-õhtu Berpzigis, kus ta mina kuulmas olin. Sellel õhtul wõttis ta umbes 30,000 rubla sisse. Aga on õhtuid olnud, millal Patti 40,000 ja 50,000 rubla sisse wõttis.

Aastal 1868 heinakuu 29. p. laulati Adelina Patti Londonis markii de Caux'iga paari. Mis teda sundis selle mehoga paari heitma, kas mehe kõrge seisus wõi muu põhjus, seda praegu ei tea. Õnnelik ei olnud see abielu mitte. Rossini kes jellel ajal weel elas, oli ütelnud: „Minu tütar! Sina teed rumalat tegu. Laulu-lind nagu sina ei wõi muule mehele minna, kui kas kuningale wõi lauljale.“ Patti ei kuulnud nõuu. Aga juba pea lahtus ta mehest, ja 9 aasta pärast lahutati see abielu ka seaduslikult, kuna päris lahutus alles 1885 täiesti makswaks sai. Jaanikuul 1886 astus Patti uuesti abielusse ja nimelt tenori-laulja Nikolini'ga. Alles hiljuti on siis Rossini soow täide läinud.

Kui Patti reisidel ei käi kontsertifid andmas ehk ooperites kaasa laulmas, siis

on ta Inglise maal Wales'i maakonnas ära rääkimata ilusas loosis elamas. Ümberkaudne talurahvas armastab teda, sest Patti ei ole paha inimene ning aitab häa meelega. Patti auustamisi kõiki ühiskult nimetada oleks paks raamat kirjutada. Tema on praeguse aja kõige suurem laulja naesterahvas. Hääl ja kõrg hareduse poolest ei saa keegi tema vastu. Ara rääkimata kindlus ja nooditundmine teeb temale kõige keerulisema laulu kergeks nagu mängu. Hääl on kõlawa nagu kõige puh- tamast hõbedast. Ka näo ja juume ning tegumoe poolest on Patti üks kõige ilusama- test naesterahvastest maailmas, nagu seda ka meie tänane pilt selgesti küll tunnistab. Tema seisab praegu, mil seda kirjutame, ilu aau ja kõrguse ladwal, ja kus ta ilmub, jääb lähewad kümned tuhanded teda kuulma.

Meie rahwalaulud.

Kuda sünniwad rahwalaulud?

Õieti on keegi oma tundmusi laulus awaldada püüdnud ja seega ühe oma tund- mustest tekinud laulu loonud. Ta laulis oma wiisi ka teistele ette, kes peagi seda järele laulsiwad. Nõnda kõlas üks laul, kui ta ilus juhtus olema — ilus oli see, mis niipäljudele, seega ka rahwale meeldis — nõnda kõlas ta kõrwa kõrwa, külast külast ja wallast walda; ka siis weel, kui laulu looja ja tema esimesed lauljad am- mugi hauas oliwad. Nõnda oliwad siis nii mitmed ja mitmed seda laulu laulnud, aga igauks oma tahnuise oma tundmuse järele, sest käskiwat nooti ei olnud. Wu- idugi mõista pidi sedamööda niijugune laul juba ka palju muudetud, rahwast enesest ja seega ka rahwa waimus muudetud olema. Nõnda on rahwas ise niijuguse laulu looja ja tema laulja. Sellest võib näha, kui tähtjas rahwalaul on: Ta on rahwa iseloomu puhas peegel; tal on wõimu meid isemoodi tundmusele äratada, tund- musele, millele wõõras laul meid äratada ei suuda; meie waimus ja mõttes on teda lauldes ehk kuuldes meie kallid kodu. Rahwast waimustab tema oma laul ikka isewiisi: Kõigeparem mõistab ta seda kurbust ehk rõõmu, mis ta oma st laulust kuuleb, kõige ennem kõuleb just oma laulu kuuldes ehk lauldes rahwa waimustus. Alalugu annab sellest ju palju näitusi. — Nii tähtjas, wägew ja kallid asi on rahwalaul. Rahwas, kes oma laulu auustab ja armastab, hoiab omale seega ühte wäga kallist warandust, mida keegi talt wõtta ei wõi, ka mitte kõige raskemad wiletused, mis ühe rahwa pääle ialdes tulla wõiwad, sest laul on waba.

Uga kui rahwalaulust nõnda palju lugu ei peeta, kui ta wäärt on, siis tehtakse iseenejale ülekohut. Ka mitmed laulukoorid armawad, et rahwalaulusid laulda ei maksa, sest nad olla liiga lihtlabased ja igapäised, waid laulawad ennem wõõraid laulusid ja nende hulgas mõnda puudulikus ümberpanetus. Nõnda elawad mitmed koorid mõnda aastat, ilma et nad ühtegi Eesti rahwa laulu laulnud oleks. Wuidugi mõista, ka kontserdid, mis niijugused koorid annawad, on ilma rahwalauludeta. Meil on aga mitmed wäga ilusad Eesti rahwalaulud, mis wististi õppimise ja laulmise wäärt on; ka on mitmed meie muusiku-meestest wäga ilusaid laulusid meie rahwa- laulu iseloomu järele teinud. Kõige ees jelles asjas seisawad meie rahwalaulikud A. Kumileid ja A. Thomson. Kas ei ele meil siis ilusaid laulusid, mis laulda sünnib! Ilmakuulus lauljanna Alma Fohström ja üle Europa kuulus Slawjanstij lau- lukoos on Eesti rahwalaulu laulnud ja juurt waimustust äratanud. Peame oma rahwalaulu ja tema iseloomus tehtud laulusid aau fees! Laulukoorid aitawad neid lauldes oma rahwalaulu iseloomu ükewel pidada, ja on siis alles, kui nad oma rah- walaulu auustawad, täitka Eesti koorid. Seda aga ei wõiks keegi soowida, et meie koorid ainult oma rahwa ja oma meistrite tehtud laulusid lanlastsiwad, waid: esitiis olgu oma rahwa ja oma meistrite, siis wõõrad, aga ka kõige paremad wõõrad wiisid.

Palju ilusaid laulusid on Eesti rahwa juus kõlomas, kust neid keegi weel üles

kirjutanud ei ole: Kirjutatagu neid ülesse ja saadetagu need meie muusiku-meeste kätte, kes neid mitme häälele seakivad ja kus võimalik, ilmutama saavad. — Muus-
tatagu oma rahvalaulu enam kui võõrast, sest ta on jeda väärt.
-m.

Nele kunstnikku.

Etienne Gnault'i järele jutustanud J. Siemoh.

Viktoria oli maalijanna, tema wend Viktor oli muusikus. Nemad elasivad ühes majas kolmes väikestes pööningu-kambris ühes koos. Üht lihtsamat, aga ühtlasi lõbusat kodu ei wõi naljalt mõeldagi. Kõik andis puhtusest ja kinnusest tunnistust. Meie kaks kangelast joetasiwad kunsti ja kandsiwad ühtlasi oma maja eest hoolt. Kui ma ütlesin, meie kaks kangelast, tegin ma Victoriale natuke ülekohtu, sest Victori aeg kulus enamasti wäilse töö tarwis ära, kuna tema õde elumaja eest hoolt kandis. Selle wasta oli Viktor wäga töökas. Päewadel käis tema läbi Pariisi linna ja andis wiikli ja wile mängimises tundisid, õhtutel mängis tema wiulit orkestris Italia ooperis, mis möödaminnes üteldud, enam raskust kui kasu tooja talitus oli. Aga kui inimene nii tähtsusetu on kui Victor oli, ei peeta tema teenistusest alati nii palju lugu, kui ta väärt on. Ja tema ei kaebanud ka ialgi selle üle, waid otsis enesele uusi abihallikaid. Mitu ööd kulutas ta ära ühe sandisti maksetud oratoriumi (muusikaga waimuliku näitemängu) pääle ehk komponeeris lõbusat romansi, mida mõni märatsew armastaja tahtis oma armukesele saata. Aga kõik, mis ta selle eest sai, andis ta puutumata, ilma et ta ühte kopikatgi oleks mõne kasuta asja tarwis ära raisanud, oma õe kätte, kes jeda nende ühiseks ülespidamiseks tarwitas.

„Ennäe, armas õde,“ ütles ta rõõmsalt, „natuke sellest kollasest metallist, ilma milleta selles ilmas ei wõida elada.“

„Mina olen juba sulle ütelnud, wend,“ wastas tema õrnalt noomides, „et meie korjandused küllalt suured on, et sina ennast sel wiisil ilmaaegu waewad ja wäsitad. Sa wõid haigeks jääda ja surra. . .“

„Mina haigeks! Oh ei! Mina olen tugew kui Herkules. Inimesed minu kehahitusega elawad nii wanaks kui Metujala, ilma et kordagi haigeks jääkivid.“

Victor oli ka, 22 aasta wanaduses, kindla ja täie kasvuga ja täis kuis jalga pikk. Kõljest waadata oli tema nagu kaunis ja filmad pruunid ja hiilgowad. Tema näojooned oliwad waljud ja tõsised, aga saiwad fagedasti ühest naeratusest, täis hädust ja armjusest, elustatud. Tema õde, kes wäga tema saanane oli, oli kaks aastat noorem. Päält näha õrn ja häbelik, näis tema kui häduse ja ilma süütause kuju olewat; tema jooned oliwad peened ja korralikud ja ihu karw kui roosist ja lillest, ning ta oli sihwaka ja täie kasvuga. Igapäew istus tema, pärast kui ta majalised talitused lõpetanud, oma wärwi-laua- ja pintslitega oma staffli (alus, mille pääl pilt seisab, kui teda maalitakse) juures. Selle kahekordse talituse sees oli midagi ehtsat ja liigutawat, üks materialine ja üks aeteline.

Eht küll Victorial suured waimuanded oliwad, ei suurendanud need siiski mitte tema rahalikku seisetulekut. Sest ei ole weel küll, kui ja siin maailmas ojaw oled! Saatuse peab ka sinu ojawuse pruukimist õnnistama. — Newton ei oleks ialgi nii kuulsaks saanud, kui mitte üks kord üks maha langew õun, mis temale nina pääle kukkus, ei oleks temale raskuse seadusi ilmutanud. — Ja selle asja poolest ei olnud taatus ialgi Victoria sõber olnud. Siitamaani oli aga mõni ainus soowinud ennast temast maalida lasta. Temal oli ainult kaks õpilast, ja neile andis tema peaaegu waida tundisid. See rõhus wäga tema meelt. Tema õhkas fagedasti selle üle, et ta mitte paremini ei wõinud oma wenda aidata ülespidamise tarwituste eest muret kanda. Kui Victor tema laialisi mõtteid märkas, arwas ta kergesti nende põhjust ja ütles wõetud äkilusega:

„Minu auu juures ütlen sulle, õekene, mina olen õnnelik, et mul sind on. Kas ei jääks ma ilma sinuta maeleks ükspäevaks? Hooletumalt ja mureta oleksin mina forratus olekus elanud, mis tõesti mitte mujal mõnus ja meelepärane ei ole, kui van Ostades'e ja Gerhart Dou'e*) maalide pääl. Sina oled minu hääl ingel ja oled minule enam väärt kui hull varandust.“

Nende sõnade juures, mis täiesti tema wenna hääl südanit näitawad, naeratas Victoria raske meelega. Tema oma kasu-püüdlit tegevus läks talle südamesse; aga temal (Victorial) ei puudunud mitte seda wähem jõudu oma waimu andeid ja hääl tahtmist pruukida.

Nõnda läks mitu aastat mööda. Bifal ajal saidad tema jõuwiid wiimaks täidetud; ühel päewal sai tema naabruses ühes pensjonis (kaswatuskohas lastele) joonistusõpetajanna teenistust. Pärast sai tema nõnda wähe haawalt ikka rohkem õpilasi, ja wiimaks pidi ta ühte jõuwiid ja armurikast perekonda üles maalima. Nüüd pidas tema ennast miljonäriks ehk kõigewähemalt pisut sinna poole. Dmeti ei tahtnud Victoria, ehk tema käsi küll hästi käis, hooletandmist oma majapidamise üle ühe teise kätte anda; tema sai üksnes weel töötamaks. Hommiku kell seitse oli kõik puhastatud ja korras kodu, olgu suwi ehk talwe, ja nüüd oli kord Victori käes ütelda, et tema ennast üle liiga waewata, et tema pidi selwiisil haigeks jääma.

„Mina haigeks!“ wastas tema siis, kuna ta oma wenna häält ja wiisi osaldas. „Oh ei! Mina olen tugew kui Diana. Maesed minu kehahitusega elawad wanaks kui Hagar, ilma et kordagi haigeks jääksiwad.“

Victor leidis nüüd, et ta ise oma sõnadega löödud oli, ja Victoria tegi muutmata oma tööd edasi. Õnn, see õnn, mis inimene tunneb, kui ta teab oma kohuseid täitnud olemat ja iseenesega rahul on, oli oma wärskemate wärwidega ja lõbusama lõhnaga mõlema õe ja wenna kehwa aga armsa kodu üle wälja laotatud, kui üks õnnetu juhtumine seda keht õitsmist nähtsima pani.

Ühel päewal, kui Victoria oli pensjonist tagasi tulnud, kus ta teenistuses oli, oli tema oma staffeli juurde istunud, et üht pilti walmis teha, mis järgmisel päewal pidi walmis olema. Victor oli ära. Warsti kuulis tema trepi pääl kolinat. Eriti ei pannud tema seda suuremat tähelegi, aga warsti sai ta aru, et tema ukse ette seisma jäädi, ja mitu häält ütlesiwad: „Siin see on, helista!“ Siis tõusis tema ruttu üles, wastufeismata rahutusest sunnitud, ja warsti lastis kella kolin ennast kuulda. Victorial käis külma wärin üle ihu, tema läks lahti tegema ja nägi, kuida mitu meest ühte kinni kaetud raami kandsiwad.

„Kas see on minu wend?“ küsis tema warijedes.

„Victoria“, ümises üks kaebaw hääl raami seestpoolt. „Minu pahem käsi on purustatud. Oh! mu waene õde, wõib olla, et ma ei wõigi enam tööd teha.“

Victoria tegi hädaõhku; tema tormas raami juurde, kistus kätte eest ara ja nägi jälle oma wenna, kahwatand ja werise. Tema tahtis üles tõusta, aga langes jälle tagasi ja karjus walu päraft.

„Minu Sumal, minu Smaal, kudas tema kannatab!“ hüüdis tema ahastades.

„Wõib olla, et ma ei wõigi enam tööd teha“, kordas Victor meel üks kord nuutudes.

Victor oli ühest nekajookswast hobuseft ümber tõugatud, ja tema käsi oli jälle juures nii kurjasti tallamist saanud, et see koguni purustatud oli. Waene kunstnik sai oma ruumi kantud ja wõudisje pandud. Üks katjutud arst jõudis ka sinna. Tema katkus teda läbi ja sidus sideme ümber, aga seletas, et Victor oma pahemat fätt mitte enam nii kergeft pruukida ei wõida kui enne. See seletus oli raske lõõt meie waelele sõbrale.

*) Kaks kuulsat Niederlandi maalijat.

„Kudas, herra doktor, mina ei peaks enam võima viiulit mängida!“ ütles ta kurva häälega. „Mis pean ma siis tegema? Teie ei tea siis mitte, mis minu viiul mulle on, see on minu elu, sellest eemale jääda oleks niijama kui surra. Teie petate ennast, nii õnnetu ei või see mitte olla. Mõteltge ometi! Mina saaksin oma koha ooperis, kõik oma kasvandikud, see on kõik oma hõljetuleku hallitad ära kaotama. Herra, kandke hoolt minu käe eest, kudas teie meele pärast on, mina kannatan kõige kangemat valu, kui teie aga mind täiesti terveks teete.“

Tema oli väga äritatud, kuna ta rääkis. Arst andis tema waigistamiseks ühe jädeme terveksaamise lootust ja käskis temale rahu ja hingamist anda. Noor kunstnik seisis wakk. Nagu uppuija õlekõrre otsast — hakkas tema sellest lootusest kinni, mis siiski marsti teda pidi petma. Victoria istus tema woodi juurde ja las- kis oma pijarad wakkelt woolata; tema mõistis väga hästi, et arsti wiimsed sõnad üksnes tema wenna valu waigistamiseks wõeldud oliwad. Waesed noored inimesed, nii tugewad ja töökad ja päälegi nii rahul, ja nüüd oli õnnetus nii ettevalmistata- mata nende enne nii wakksele majasse astunud.

(Järg tuleb.)

Kuda komponeeritakse?

(Järg.)

Seni ajani oleme hulga kottuhelisiid läbi wõtnud. Kes neist kottuhelidest on aru saanud, see on suure hulga materjali enesele kogunud, millest laulusid ja mängu- sid wõimalik sünnitada. Kes neist kottuhelidest mitte aru ei ole saanud, see ei wõi ta komponeerimisest üleüldse aru saada. Meie laseme meelega komponeerimise õpetust harwa enese lehes ilmuda. Sest iga õpetus ja iga kottuheli peab küll künne ja ja- dagi korda katsetud olema, et ta ise ja ta nimi õppijale päha jääb. On kõik kottu- helid pääs, siis wõtku õppija üks laul, üks kõik misjugune, ette ja püüdku iga kottu- heli laulus ära tunda ja neile nime anda. Meie saame jeda weel sügawamalt näi- tama. Enne paneme ühte wahet tähele, mis iga üks peab tundma.

Iga üks, kes komponeerib, peab nimelt teadma, mis wahel on segakoori ja mees- tekoori, laste, naeste ja meeste hääle, siis aga ülkülbse laulu ja mängu nootide wahel.

Segakoor on nimelt see, kelles naesed, lapsed ja mehed ühes koos laulawad. Naeste ja laste hääled on oma heli poolest ühed ja ühefõrgused ja on alati meeste hääledest ühe oktavi kõrgemad. Inimese hääle ulatab enamasti läbi kase oktavi; mõ- nel ainjal inimesel üks wõi kaks väga harwa kolm tooni üle selle. Lugu on nüüd nii, et naeste ja laste hääled ühe oktawi wõrt kõrgemale ulatawad kui meeste hääled, aga meeste hääled ulatawad oktavi wõrt madalamale kui laste ja naeste hääled, ku- na üks oktav kõigil ühe kõrgune on, ja see on nimelt meesterahwa kõrgem oktav, mis just naeste ja laste madalama oktaviga ühel kõrgusel kõlab. Nootides näha on ini- mese häälel järgmine ulatus:

Naeste ja laste hääle ulatus.

Meeste hääle ulatus.

harwa

Naeste, laste ja meeste
hääled ühes koos.

Et nüüd kõigest inimlikust häälest üks oktav nii hästi naeste ja laste ka meeste päralt ühes koos on, siis on loomulik, et segakoor peab ja võib kolme oktavi ulatuse toonides olla. Aga meestekoor ei või rohkem kui kahest oktavist läbi ulatada. Nüüd on lugu nõnda, et segakoori sopran ja alt ning meestekoori esimene ja teine tenor wiuli- ehk soprani-wõtmesse, aga segakoori tenor ja basj ning meestekoori esimene ja teine basj basj-wõtmesse kirjutatakse. Segakooris on see täitja õige, sest nõnda wiiji just lauldakse. Aga meestekooris on nüüdse kirjutuse wiiji järel esimene ja teine tenor alati oktav kõrgemale kirjutatud kui teda lauldakse. Diguse pärast peaks meestekooris kõik neli häält basj-wõtmesse kirjutatama. Üksnes jelle pärast, et basj-wõtmes väga palju abiliiniseid waja oleks I. ja II. tenorit kirjutada, on mõlemad oktav kõrgemasse soprani-wõtmesse kirjutatud. Komponeerija peab aga meestekoori laulu alati nõnda looma, et see ka üksnes basj-wõtmesse sünnib. Et meestekoori laul kahe oktawi laiusele kõigest ulatab, siis võivad teda ka neli naist või last laulda, mis tihti sünnib. (Sürg tuleb.)

Sõnumid mujalt maade muusika elust.

Franz Liszt, kõige klaverimängijate kuningas ja ülem, on wahel ajal oma filmad igaweeseks uneks kinni pannud. Vaireuth'i linnas uinus tema heinakuu 19. (31.) päewal 1886 wagaselt ja rahulisti magama. Tema surma kaebawad kõik muusikaföbrad, sest suur ja kõrge waim ning esimene muusikameister on maailmast lahkunud. See on nagu kogemata juhtunud, et ta just selles linnas suri, kus tema kuulus ja suur sõber Richard Wagner oli elanud, muusikat edendanud ja pärast ka maha maetud. Liszt on Wagneri kõrwa hauda pandud. Aga Ungarlased nõuawad, et tema keha Ungari maale Raiding'isse maha maetaks, kus Liszt winaakuu 10. (22.) 1811 sündis. See soow on ka jelle pärast, et Liszt Ungarlaseks peetaks ning jelle pärast soowitaks, et ta isamaal hingaks.

Alma Johström, Soome rahwa kuulsam tütar ja ilmapuulus laululind, oli wahel ajal Schweizi kaudu, kus ta õde lauljaks õpib, Soome maale kodupaika jõudnud. Siin Helsingis andis ta kontsertid, ja teda wõeti auuga wastu. Nüüd on ta Jiri maale Dublini linna teatri laulma kutsutud kuueks kuuks, ja ta on ka juba rutulisel teekonnal Dublini jõudnud, kus teda suure waimustusega on wastu wõetud ja kuulatakse.

Strasburgi linna meeste laulufelts annab ühe laulude kogu wälja, mis 20 marka (10 rubla) tükk maksab. Selle raamatu abil loodab felts nii palju raha saada, et ta enesele uue suure kirikusarnase jaali kontfertideks ehitada võib.

Anton Rubinstein, Wene maa ja nüüd Liszt'i surma järel üleilidse maailma kõige kuulsam komponist ja klaverimängija, on Prantsuse maa Alulegioni liikmeks tõstatud. Niisugune auw jaab üksnes nendele osaks, kes mingis teaduses või kunstis kõige ülemate jekka jõuab saada.

Ungari Muistlased on pea kõiges maailmas oma mängu poolest kuulsad. Mendel on wiuli-koorisid, mis kümnekonnad mehi suured on. Nende mäng on väga isekaralik. Pea iga tükk algab kurwade helidega, läheb siis ikka rutemaks, kuni ta ära rääkimata waimustusega lõpeb. Franz Liszt on Muustlaste muusika üle ühe raamatu kirjutanud. Üks suur Ungari Muustlaste mängukoor waimustab nüüd Amerika maal kuuljaid.

Seda ja teist.

Hilgawas ümbritus. Hiljuti mängiti Pariisi suures „Opéra“ majas operit „Juuda neiu.“ Esimeses järgus tuleb see ette, et keiser Sigismund kõige oma hilgawate kaaslastega näidatud on ja oma kuldriietes auwäärjale astub kuldtroon, jä-

rawate kalliskiwidega ehitud pääs. Nii pea kui keiser kõiges oma toreduses oli auu-
järje astmed üles astunud, langes ta äiksti jälle mööda astmeid alla ja minestas ära.
Kuttu kutsutud arst ütles, et temal — nälg olla. Suure keisri oja näitleja (chorist)
oli nii maene, et tal raha ei olnud suurtäit leiba osta ja oli ligi kaks päeva ilma
joomata olnud. Kuttu paniwad näitlejad raha kofku, et maene mees jüüta saaks.

Enne ja nüüd. Mõnigi kord juhtub, et mõni, kes enne hülgawas korras
elab, wiimati ühte ametisse ja oletusse sattub, mis tema seisusega sugugi ühte ei sünni.
Mõnda sündis alles selle 1886 aasta lõikusekuul, et üks kuulsa Wene wüstrifugu Dbo-
lenski nime kandja ja liige Moskwas ühes alatus trallitrahteris (café-chantant'is) nii
roppe ja roojaseid laulusid ette laulis, et kohus teda lastis kinni wõtta ja teda nel-
jaks kuuks wangi mõistis. — Üks Stalia kuulsa wüstrifugu Pignatelli mõsa, neuu Pig-
natelli, wüstrinna, on Wienis ühes trahteris talitaja, kellner, ühe sellesama trahteri
kõõgitiidrukuga paari. Sellesama kellneri wana-isa oli Armenia kuningas olnud, kelle
riigi Wene maa enese alla wõitis. Tema isa oli Madridis ühkesti ja nagu auu jär-
jepärija elanud, sest et Wene riigi kassast neile rohke armuleiwa-raha makseti. Nüüd-
ne Keiser Aleksander III. ei anna enam luba feda raha maksta, selle pärast on Ar-
menia auu järjepärija trahteri teenriks heitnud, sest muud sisetulekut ei ole.

Wüstr Lubomirski Wene maalt on ooperisid hakanud komponeerima. Tema
on miljonär ja üks kõige rikkamatest Wene maal. Tema ooper „Komilly“ pidada
Wieni Karlateatris pea ettemängimisele tulema.

Harjutus ja õppimine. On keegi kõrgesse jõudnud, siis ei ole sest weel
küllalt, waid ta peab end ka kõrges hoida mõistma, muidu langeb ta jälle tagasi. On
keegi juur muusika-mängija ja ei harjuta ega õpi enam, waid arwab küllalt olevat,
siis unustab ta pea mängu ära. Mõnda ütles praeguse aja kõige suurem klaweri-
mängija Rubinstein alles hiljuti: „Kui ma ühel päewal end ei harjuta, siis märkan
seda ise, kui ma kaks päewa end ei ole harjutanud, siis märkawad feda mu ametiwennad,
kui ma kolm päewa end ei ole harjutanud, märkawad feda juba kõik minu päältkulajad.“

Klawerimängija Smietanski, sündimise poolest Poolakas, sai heinakuul
raudtee õnnetuses Wöblingi juures surma. Tema waene mees oli maailma esimeste
klawerimängijate sekka oma õppimise poolest jõudnud, aga iganes ei olnud tal õnne
oma ofanust parajal kohal näidata; nüüd on raudtee õnnetus ta noorele elule otja teinud.

Weider arwustaja. Kuulus Stalia komponist Cimarosa, kui ta mõne uue
tüki oli komponeerinud, kutsus iga kord oma teenri ja mängis talle tüki ette, aga järg-
misel wiisil. Kui teener just kõige paremas unes öösel magas, siis äratas Cimarosa
teda üles. Muudugi oleks teener enamalt magustasi maganud, oli unine ning jäi
toolil istudes tuktuma. Kui nüüd teener mängimisest üles ärkas, aega mööda filmab
lahti tegi ja kuulama jäi, siis arwas mängumeister tüki hääks, aga kui teener edasi
tuktus, siis tegi ta tüki uuesti ümber, kuni tükk mõjus.

Baieri maa lauljate logu on lõikusekuu esimestel päewadel oma 25-aas-
tast jubileumit Koburgi linnas pühitsenud. Selleks piduks oli täitfa 2600 lauljat
(100 laulufoori) kofku tulnud. Nii suurt lauljate hulka on harwa kuulda.

Lauljate ja laulumeistrite palgad. Mozart ja tema aegsed meistrid sai-
wad ühe juure wopei eest umbes 300 rubla ja sõnade eest 150. Mendelsjohn sai
aastas 600 rubla palka kapellmeistri ametis Düsseldorfis. Nüüd saab Saks ja
Prantsuse maal tenori-laulja, kes kuulub ja kellel ilus hääl on, aastas umbes 40,000
rubla, Amerika maal mõni kord ühes kuus 15,000 rubla. Kuis ajad muutuwad!

Üks meesterahwas soprani-laulja pidada pea Berlinis laulma. Kas see
mees, nagu piibel ütleb, kohitsetud mees on wõi ei, feda ei tea, aga tal on nõuu
naesterahwa laululindudega wõidu lõõritada.

Дозволено Цензурою. Дерптъ, 1. Октября 1886 г. — Trükitud R. A. Hermann'i juures Tartus.

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korda.
Sind aastas kättesaamistega 1 rubla, pooles aastast 60 kop. — Sje ära tuua aastas 80 kop., pooles aastast 50 kop.

Tellimisi wõtab
iga raamatukauplus ja muusikaedendaja wastu.
Toimetuse aadress tellimise-, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus.“

Kuda peame laulma?

Et inimene wõi laulukoor laulab, see on ilus märk. Kui inimene laulab, siis on sellest näha, et tema mitte hukka läinud ei ole. Kellel himu laulda, see on alati häa inimene, sest „kurjad inimesed laulda ei taha“, ütleb wana sõna. Veel parem ning armsam tunnistus on iise rahwa poolest, kui jäl terve laulukoor oma häält kõlada lasseb. See on tõendus, et häid inimesi maailmas leida on. Kui ka keegi ise laulda ei wõi, siis on ka laulu kuulamine kaunis märk, sest see annab lauluarmastusest märku.

See on kõik wäga lõbus ja kaunis, aga sellega ei ole asi veel täiesti korras. Müüd tuleb küsimine: Kuda laulab see wõi teine laulukoor? See on otse küsimine laulu puhtuse järele. Ja see on wäga õige küsimine, sest alles puhas ja ilusa kõlaga laul rõõmustab ja tõstab täiesti südan, ülen-dab hinge, mõnustab meelt. Seda on enam tähele panna kui keegi mõtleb. Kui laul täiesti wigadeta ja puhtasti kõlab, siis on tema ilusam kui ükski pill ehk mänguriist. Küll on ilus puhast armast mängu kuulata; ta mõjub ära rääkimata mõnul ja kaunistusel inimese kõrwadesse ja südamesse. Aga mis on see ilusa laulu wasta? Ei midagi! Jumal, inimeste kõige wägewam ja targem juhataja ja looja, on kõige ilusama mänguriista inimeste kõrisse pannud! Eks see ole suurem kui ime! Aga neid inimesi, kes sellest aru saawad, on wäga wähe, ja neid, kes oma laulu-häält ja laulutundmist kõrgemale ja täielisemale järjele hariwad ja harjutawad, on veel wähem. Ja ometi ei ole see asi fugugi raske. Ta on tihti kergem kui arwatakse. Muidugi teada ei tule ilma waewata ja õppimiseta midagi. Seda lauluõpetajat ei ole ka, kes nagu kapaga noodi- ja laulu-tundmise pääfisse walab. Ei! Siin on lugu teine. Siin müristab meile nagu pikke hääl wasta: Öpi, öpi, öpi! Kui öpid, küll siis tuleb. Ei kestagi asi mõni kord nii kaua kui kardab. Lähed tihti üsna ruttu, kui sulle on loomu poolest laulu andeid antud.

Kunstnikuks ei wõi küll keegi oma õppimise läbi saada, waid selle tar-

wis on kõrgemat õpetust waja. Aga tubliks lauljaks, kui häält on, võib igakõrs hoolsa tähelepanemise ja wähema õppimise najal tõusta.

Muidugi teada ilma noodi = tundmiseta on peaaegu võimata laulja olla. Nootisid õppida olgu siis laulja esimene mure. Küll ta näeb peagi, et waga võimalik on laulutundjaks saada, kui tahab.

On nooditundmine juba wähegi täieline, siis on laulmise juures waga puhtust püüda. Mis on aga laulu puhtus? Mis muud kui selge ja ilus kõrkufõla ja südant liigutaw tundmus laulmise juures! Alles siis mõistab ja võib üks laulukoor puhtamalt laulda, kui iga laulja oma häält täiesti ja ilma wigata oskab laulda. Laulmise juures on tal suure wäsimata hoolega tähele panna, kas üks noot täis-, pool-, weerand-, kahelksandik-, kuue- teistkümnendik- või kolmekümnetakendik-noot on. Aga sellest ei ole veel küll! Laulu puhtus nõuab järele andmata, et lauljad kõige suurema tähelepanemisega waatawad ja silmas hoiawad, millal tasa või waljult, paisudes või kahanedes, waimustatud või õrnalt, pikkamisi või ruttu, wiivitades või tõtates tuleb laulda. Laulja peab oma laulu sisse tundmust, südant liigutawat mõnu ja mõju oskama panna. Kui keegi paljalt wiisi surmul, inisejal, elutul kombel ära hulub või jorutab, siis ei ole ta veel kellegi laulja. Üksnes see laulmine, mis südamest kõlab, sünnitab kuuljate südames waimustust ja elu, sest see, mis südamest tuleb, see läheb ka jälle südamesse. Üksluine häälitsemine ja sõnade keelitsemine ei mõju kuuljatesse, waid on igaw. Südant soendab üksnes see hääl, mis ise soojast südamest on wälja tulnud.

Siis on ka lauldawa wiisi loomu mõista. Kui surmalaulu rutulises marssi või tantsi-laulu taktis, või lustilaulu kiriku-wiisi moodi pikalt lauldakse, siis on laulu mõju kadunud, ja ta ei kõlba kuhugi. Niisama on lugu paha ja laul mõjuta ning mõnuta, kui ta eest kuni taha otsa ühte moodi walju häälega läbi lauldakse ja jääb, kus sõnade põhjuzmõte õrnust, pehmust ja tajadust nõuab, täie kõriga edasi tõinatakse, ja kus tõesti waja wäljemalt laulda, siis hääl enam ei anna paisuda. Siin oleks palju rääkida olema, aga olgu seft. Kes mõistja ja mõtleja on, küll see aru saab, mis tarwis. Siin on aga meil sõnakest weel südame pääl.

Suure rõõmuga peame tunnistama, et meie rahwas laulmises tublisti on edenenu. Laulukoorisid on Gestiaste maal õige rohkesti. Mitmedgi laulawad juba õige ilusasti, et lust kuulda. Sellegi pärast ei või meie tunnistamata jätta, et puhtuse poolest palju weel üle jääb soowida. Üsna täitsa puhtasti ja ilusasti ei laula meil weel õieti ükski laulukoor. Kust me seda teame? Küsib ehk mõni. Noh sellest, et Gesti laulukoorid weel mitte suures laias maailmas kuuljad ei ole.

Meie loeme ajalehtedest imekspanemisega, kuida Soome maal laul on edenenu. Reizri Herr ja Proua on 1885. ja 1886. aasta suwe jooksul Soome maal olnud. Sääb on Nad enestele Soome üliõpilaste koori ette

laulma tellinud. See oli väga suur auu, mis Soome lauljatele osaks sai, muidugi teada üffi selle pärast, et nad ära rääkimata ilusasti laulavad. Ja ometi ei ole Soome lauljad muud midagi kui seesama, mis meie Eesti lauljad on, see on, nad tulevad lusti pärast kokku, harjutavad, proovivad, ihuvad, tajuvad, poleerivad nii kaua häält ja laulu, kuni see hästi kõlab. Eesti laulukooridest ei ole veel ühtegi kõrgemasse kohta laulma tellitud, nõnda ei ole siis ka keegi koor veel nii kaugele jõudnud, et ta kõigist laulukooridest maailmas ette käib oma laulu ilu ja puhtuse poolest. Kui keegi koor oleks nii kaugele jõudnud, küll siis ka ta nime kuulsus oleks mujale maailma kuulnud ja ka ülemate ja vägevate kõrva puutumud. Meie kindel teadmine on, et meie lauljad nii kaugele saada jõuavad, kui neil tõsine tahtmine ja usinus on. Neil on hoolega tähele panna, mis ülemal oleme ütelnud. Siis on aga ühel kooril, kes nii kaugele jõuda tahab, tublisti kokku hoida. Kui igal aastal uued lauljad koori tulevad, siis ei ole neid võimalik nii kaugele viia, et nad puhta laulu nõudmised ära täidavad. Siis on ka ütelda, et ühte laulu mitte mõne ainsa korra läbilaulmisega puhtaks ei saa. Tihti tuleb kümnete ja sadadeki korrade kaupa ühte laulu läbi laulda, woolida ja poleerida, kuni ta viimaks, nagu ühest tiikist wala tud, lauljate suust välja heliseb. Igal korral, mil laulu jälle uuesti läbi lauldakse, peab laulu juhataja uuesti ning suure hoolega kord koori juhata des kord ligemalt või kaugemalt kuulama, kas jeda või teist kohta ei saa veel paremini teha ja kas kõik puhtasti kõlab. Üks ainuke piuks waleko hal, üks ainuke walesti lauldud kahesandik või kuuteistkümnendik, üks ai muke ka kõige lühem heli karwakese madalamalt või kõrgemalt kui õigus lauldud, rikub laulu ära.

Siis kardetakse ka meie rahwa lauljate seas kangesti kriitikat. Tuleb mõnes ajalehes wähe waljem kriitika wälja, mis mitte üffi ei kiida, waid ka laidab ja puudusi nimetab, siis wihastab end koor nii, et mõni kord üsna ühest ära lahhtub. Seda wiisi ei saa iganes edasi. Üffi peaks hoopis teifiti olema. Just laitust peaks üks edasi püüdjä koor tähele panema ja sellest oma puudusi tundma õppima. Kes oma puudusi ei tunne, see neid ka ei paranda. Ajalehtedel on praegu niifugune häda, et kui nendes wähegi mõni sõna ilmub, mis mitte üffi kiitust ei üttele, siis on pahandus suur, ajalehelt nõutakse, et ta peab küünra pikkused wastused ja omakaitse kir jad wasta wõtma. Et wõta leht jeda wastu, siis on jälle pahandus, wõ tab ta wastu, noh siis arwab koor end täieliseks, aga paremust ei ole kum balgi korral. Et koor ajalehe laituse järel tõesti oma puudusi otsib ja pa randab, jeda sünnib harwa. Aga see peab sündima. Kui meie koorid asja tundjate poolest kriitikat kas ajalehes wõi suusõnal tähele panewad, küll siis Eesti laul edeneb.

Viimaks on siin meelde tuletada jeda, mis juba tihti üteldud, et ni melt Eesti koorid Eesti oma laulusid rohkem laulatsiwad. Reiserlitud Ma-

jesteedid soovisivad Soome üliõpilastest Soome laulusid kuulda. Kui siis Gesslased teiste rahwaste juures tahawad kuulhamaks tõusta, siis peawad nad ka oma laulusid laulma.

Laulawad Gesti koorid muudele rahwastele üksi wõõraid wiisid, mis muidugi juba terwes maailmas tuntud on, siis ei panda neid mitte nii tähele, nagu siis, kui Gesti laulusid seas on.

Loodame, et Gesti koorid neid asjalikult räägitud sõnu oma jagu tähele panewad. Kasuta ei ole see iganeegi. Kui sellest hoolitakse, küll siis Gesti laul tõuseb ja peagi maailmas kuulsaaks saab. Gesti lauljaid, kes peatfiwad mujal kontsertifid andma, saab suure wainustusega kuuldama. Selle pärast: Laulgem puhtasti!

Meli kuuftnikku.

Etienne Enault'i järele jutustanud S. Stenoh.

(Järg.)

Kaks nädalit aega oli Victor woodi külge koidetud ja kannatas niisama palju murest tulewiku ette kui haigusest käe sees, sest tema nägi warsti, et kõik lootus asjata oli ning et tema pidi oma wiulit igawesti jumalaga jätma, mis temale nii tafulik ja armas olnud; sest pärast, kui haaw oli terweks saanud, jäi sõrmede sisse üks kangus, mis waga suurt walu tegi, kui käsi järsku liigutatud sai.

Et kellegi kurwastus pole ialgi walusam olnud kui Victori. Ilma asjata püüdis tema õde, kes kõik tunnid tema juures oli, kui ta maalimas ega maja talitamas ei olnud, teda trööstida. Kaha pärast ei pruukida tema mitte muretseda, arwas Victoria, sest temale tulla iga päew õppijaid juurde, ja tema käest tellitawat enam pilita kui ta jõuda walmistada, nii et majapidamifeks ei jaada midagi puuduma. Victor hakkas nüüd julgust wõtma, aga täitja trööstitud ei saanud tema mitte.

„Miks su süda siis nii rõhutud on, armas wend?“ ütles Victoria ühel päewal temale, kui ta õhatus teda tähele pani, kui ta maaljis, kuna tema filmad piwaraid täis langefiwad. „Sinu piwarad ei saa mitte julle tagasi andma, mis sa kaotanud oled. Sa teed teega üksnes ifeenefele haiget. Ole kui mees, kui mitte ifeenefe pärast, siis ometi oma õe pärast, kellele sinu ebatroofi walu teeb.“

Victor wõitles waljusti oma walu wasta ja näitas oma õele rõõmjat ja mureta nägu.

„Oh! anna andeks, Vittoria, minu ifedust,“ ütles tema, „sul on juba küll muret ja kurwastust, ilma et ma pruugifin seda oma ebajulgusega suurendada. Aga ole rahul, mu armas, õde, edespidi tahan ma oma piwaraid sinu eest warjata.“

„Oma piwaraid minu eest warjata,“ wõttis Victoria waluga tagasi, „mispärast warjata? Usud sina, et mina sinu tehtud rõõmuga rahule jääfin, siis jaan ma nii sama rahuta olema, kui ma nüüd kurw olen. Mis ma sinu käest nõuan, on, et sa kui mees selle wasta seifad, mis nüüd ford inimese jõud ei jakfa ümber muuta. Sinu käsi on nüüd nii palju parem, et, kui sa küll ei wõi wiulit mängida, sa ometi wõid midagi teha.“

„Jah, sul on õigus,“ wastas Victor, „sinu pääl üffi seifad nii hästi sinu kui minu ülespidamise mure.“

„Ma ei üle mitte selle pärast seda, waid et sul midagi tegemist oleks oma kurwe mõtteid lahutada. Ja pääle selle olid sina üffi see, kes meile leida teenis, kui mina weel tundmata olin.“

Victor ei mõinud mitte naeru pidada, kui ta õde nii äkilifeks jäi, tema, kes muidu alati nii helde ja häbelik oli olnud.

„Sga üks oma korra järele,“ ütles Victoria, kuna ta ifka äkilijemats läks, „ära siis mind seega waewa, et mina liig palju töötada, waid jäta jampsimine järele, sest seega ei wõida sina midagi, ja muretse enesele tafulik tegevus. Sinu annetega saad ja enesele kergesti üht uut teed leidma. Kui ja enam ei wõi suurte komponistide töösid ette mängida, siis saa ise komponistiks!“

„Mina!“

„Jah, miks mitte? Ets ja ole komponeerimises tundisid wõtnud? Ets ja ole priitundidel juba õige ilusaid tükkä kirjutanud? Sinu wiimane oratorium on ühest asjatundjast wäga hääks arwatud, ja sinu romanss'id lauldakse palju Pariisi peenemates salongides. Häa küll, mis sinule siimaani eraasi, üksi ajawiide priitundidel on olnud, jäägu tulewikus sinu päriseks tegevuseks. Kes teab, wõib olla, et see, mis ja oma õnnetuks pead, saab sulle õnneks olema, ja sina saad ühel päewal ühe Mozarti, ühe Haydni kuulsust saada. Pea seda sündmust kui üheks ettewaatusse (Sumala) sõrmenäituseks, kes seega sinu seatud kohta kätte juhatab.“

See kõne mõjus. Wida kauem Wiktoria kõneles, jeda sügawamasse mõttesse jäi Victor. See tume meeleturbus, mis tema näol hingas, oli ennast mürdmata tahtmise jõuiks muutnud, see näitas, kui oleks tema kindlat otjust wõtnud. Tema õe mõte oli tema enese rinnas wastukõla leidnud. — Aga warsti hakkas tema jälle kahtlema; kas tema olla selle kõrge ja ülendawa kutse tarwis kaswanud? Kas mõni kirjaniit peaks tahtma oma laulumängu sõnu (libretto) tema kätte uskuda? Kas tema helikunstist peaks lugu peetama? D, siis, siis saaks tema jüda rõõmu pärast tulkuma. Neid oma mõtteid awaldas ta Wictoriale. Ja tema, kellel oma wennaist wäga kõrged mõtted oliwad, rõõmustas ja toetas teda kõigel wiisil.

Pärast jeda näitas rahu ja rõõmus lootus tulewiku pääle Wictori juures jälle aset leidnud olewat. Tema hakkas kohe agarusega wanade meistrite töösid uurima. Ja warsti oli tema ennast täiesti nende sisse andnud. Eftiti komponeeris ta wäikefi romanss'id ja lühemaid wiis'id wiulile, nii hästi nelja häällega, kui orkestrile. Tema romanss'id leidfiwad sugu wastuwõtmist, aga et keegi laulik neid ei laulnud, nagu moodis oli, oli nende pruukimine kestmine. Tema kontserdi tükiid jäiwad jälle koguni tähelepanemata, sellest hoolimata, et nad küll algupäälised ja mitme põhjusemõttega oliwad, täis iludust ja tundmust. Oh, temal ep olnud kedagi, kes teda edasi aitas, tema oli üksnes tundmata talent. Aga kui lugu sagedasti nii on, et talent ise enesele teed murrab ja ennast tähelepanemata teeb, siis juhtub see niisama sagedasti, et ta pimedas seisma jääb. See on peaaegu iga kunstniku elulugu, üks elulugu täis waewa ja ärasalgamist, kahtlust ja ebatroosti. Sumal hoidku kunsti ülitena, aga ometi liig sageda hädarikka tee eest.

Sellel wiisil jõudfiwad kats aastat wõõda, ilma et Victor oleks jõudnud enesele juuremat kuulsust luua. Temal oli siisgi korda läinud, kõiki oma korjandusi kulutada, ühte symfonia-kontserti linna hotellis ära pidada. Selle pääle oli tema kõik oma lootuse pannud. Tema ise pidas jeda oma töödest kõige paremaks, ja need, kelle käest ta oli nõuu küsinud, kiitsiwad selle mahedust ja armsust. — Aga see leidis ainult kestmist wastuwõtmist. Inimejed, kes uuema aja muusika uimastawa mürinaga oliwad harjunud, leidfiwad jeda liig pehme, õrna ja külma olewat. Victor oli sügawasti rõhutud. Õnnetu arwas ennast hoopis ilma muusika andeta olewat, mis kunstniku kõige waluksam mõte on.

Wiktoria hoolokandmine oli raisatud. Tema näitas kõige südalikumat osawõtmist tema wasta; tema kiitis waimustusega tema helikunsti; tema tuletas nii mitme komponisti lugu temale meelde, kes kaua oliwad tähele panemata olnud, aga pärast kõige kõrgema auu ja kuulsuse astmele jõudnud.

„Sinul on andeid, armas Victor,“ ütles tema sagedasti piisarfilmil, „sinul on osawust ja waimugi. Sina pead kuulsaks saama, ole aga julge, ära lase oma meelt

kurwaks jääda, ole tugew ja wapper, tee tööd ja kannata oma ettevõttes. Mis teeb üks aasta wähem ehk enam, kui sa juurt nime pead murestjema. Sina oled noor, sina oled õpetatud, sina oled waimustatud. Ühel päewal peab see helikunst, mida nüüd ei mõisteta, inimestest wastukõla leidma. Õnn on nüüd sinu eest läila, aga kaalu tema kindlusteta olekut, see on üks rohi, mis ta ise julle pakub."

Sel wiisil läks Victorial forda waeße komponisti kurwa meelt nende olewuse eest agaralt tegew oli.

Victor pööras ühel pärast-lõunel oma sammud kodu poole. Tema käis pikka-miisi ja norus pääga, filmad oliwad pisaraid täis. Tema oli Dopera-Comique direktori ning mitme muu nimega kirjaniku käest üht ooperi libretto (laulumängu sõnu) muusika seadmiseks nõudnud, aga temale sai wäga lahkest wastatud, et tema mitte küllalt tuntud ei olla.

"Aga kuida tahate siis teie, et ma pean ennast tutwaks tegema, wastas tema kibedalt, "kui teie mulle kõik abinõuud keelate."

Teda sai pilgates ja naerdes ära jaadetud. Tema süda hakkas waljusti tufsuma, ja tumedad mõtted hakkasiwad tema waimu sees üles tõusma, kui ta bulwari ja linna Boisjoniere nurga juures kedagi oma nime kuulis nimetawat. Tema tõstis oma pää ülesse ja tundis üht wana mängu-õpra ära, keda ta mitmel aastal polnud näinud. See oli üks noor mees, mõned aastad pääle kahekümne wana, ilusate ja elawate näo joontega.

"Victor!" hüüdis sõber ootamata teda jälle nähes.

"Lambert!" wastas Victor teretajat imesteledeks.

Nemad hakkasiwad jüdamelikult üks teise kaela ümber kinni.

"See oli lõbus sinuga kokku saada," hüüdis Lambert rõõmsalt, mis ja nüüd-sel ajal teed?"

Victor näitas temale oma kaget ja lahjat kätt.

"Mina mängisin wiulit", wastas tema õhfaades, "aga minu käsi sai purustatud, ja praegu ei tee mina peaaegu mitte midagi."

"Sina elad siis oma intressist?" Misjogune õnn julle, sest waeßel rahwal on wäga raske oma elu ülespidamist teenida."

"Oma intressist", ümises Victor oma õlafid fergitades, "kust ma seda pidin saama!"

"Millest ja siis elad?"

"Mul on üks õde, kes mulle kui hoolitseja waim on," wastas Victor liigutatult.

"Breili Victoria! see laps kellega mina muiste mängisin?"

"Just tema; aga see laps on nüüd täiskaswand naesterahwas, ja päälegi weel suurte annetega maalijanna."

"Tuhhat, ma usun, kõik inimesed on kunstnikuks saanud", wõttis Lambert naljatades tagasi; mina olen üksnes kirjanik."

"Kirjanik?" küsis Victor imestades.

"Jah. Kas minu kuulsus ei ole sinu kõrwa ulatand wõi kudas. Sest on juba üks aasta, kui ma Brestist lahkusin, kus ma üht ajalehte toimetasin. Mina olen Pariisi tulnud kahe näitemängu tüki- ja kahe romaniga. Kaheteistkümne kuu wae-ma-nägemise järel olen ma wiimaks ühest romanist lahti saanud ja üks kurbmäng on Odeon-teatris wasta wõetud. Mina uskusin üks wähe, et see ialgi ei pidanud nii hästi minema, aga Jumal tänatud, minu roman on nüüd trükitis ja minu mängutükk on ette kantud. Minult üks asi on mul weel järel, mul on ühe naljaka laulumängu sõnad, mida ei taheta wasta wõtta, aga mina trööstin ennast seega, et nemad ei ole wae-waks wõtmud seda läbi lugeda."

Nende sõnade juures jäi Victor sügawasße mõttesse.

"Sinul pidiwad ühe laulumängu sõnad oma kirjatasfus olema?" hüüdis tema.

"Ei mitte minu kirjatasfus, waid minu taskus."

Seega võttis Lambert ühe paberi-rulli oma taskust välja ja ütles naeratades: „Mina kannan alati seda tundmata meistritööd enesega — üsna lapsikus lootuses, et juhtumine seda mõne komponisti kätte saab juhatama, kellel hääd tahtmine on.“

Victor hakkas kramplikult paberist kinni. Ta keerutas seda karmesti lahti. Lambert pani kookudes teda tähele.

„Mis sull wiga on?“ küsis tema; „sina oled ju koguni äritatud.“

„Oh, mu armas sõber!“ vastas Victor, kelle silmad pisaraid täis langešivad, „sina ei tea mitte . . . sina ei tea mitte. . .“

„Aga mis on siis sündinud, minu armas Victor?“

„Koh hääd küll, mina olen komponist, aga keegi ei tahtnud mulle tööd anda, ei keegi. Ja siisgi,“ lihas tema juurde, kätt otja ette tõstes, „wõiks mina nagu Chénier ütelda: Siin on midagi!“

Selle pääle jutustas Victor Lambertile oma uurimistest, oma töödest, oma õnnestustest. Ta ütles temale, et tema auu-ahnus oli tooniseadja nime saada, et see päew pidi üheks õnnelikuks päewaks jääna, kui tema ühe mängu-tüki muusika seadmisest jäi.

Lambert raputas jüdamelikult tema kätt.

„Tahad ja minu tööga katsed teha,“ ütles tema. „Kui tüff sinu meele pärast on, siis on sul luba seda pruukida.“

„Mis! Kas tahad seda minu kätte uskuda?“

„Jah mina ei kaota ju sellega suuremat ühtigi. Võib olla, et see ei oleks ialgi saanud wasta wõetud.“

„Ole terve, Lambert, sina annad mulle julguje tagasi.“

Need kats sõpra pidiwad just ühest lahkuma, kui Victor Lamberti palus enesega kaasa tulla, siis pidi ta teda oma õele ehitama. Lambert oli sellega ühes nõuus, ja käsi käes läkšiwad mõlemad sõbrad mööda uulistat Victori elumaja poole. Kui nad ukse juurde oliwad tulnud, kuulšiwad nemad muusika häält, mis noore komponisti elumajast tuli. Victor seishatas ja kuulatas. See hääl, mida ta ei tundnud, tõi imeilusalt ja täieliku puhtusega ühe tema kõige parematest romanssidest ette. Victor tundis ennast täitsa liigutatud; tema helistas tema õde tuli lahti tegema.

Üksesi sisse astudes heitis tema koke pilkusi piano pääle, mille ees üks noor tüdruk istus. Tema oli üsna noor, priške ja lahke näoga. Tume mälestus ütles Victorile, et ta teda tundis, ta teretas seepärast ning esitas Lamberti oma õele.

„Minu wana sõber Lambert,“ ütles tema, „kellega sina oled muiste mängusõber olnud. Tema on nüüd kirjanik,“ rääkis ta edasi paari rulli pääle näidates, mida ta käes pidas. „Tema andis natufese aja eest ühe naljaka laulumängu sõnad mulle, millele mina pean muusikat seadma.“

„Nus kingitus,“ tähendas Lambert naeratades, kui ta Victoriat teretas; „tüff, mida keegi ei tahtnud wasta wõtta!“

„Sest pole lugu,“ salwas Victor walele; „misfugune õnnelik juhtumine!“

Victoria ja Lambert tundšiwad teine teist ära, ehk küll kümme aastat oli neid mõlemaid palju muutnud. Tõtt ütelda, näitas see nende mõlema kasuks sündinud olemat.

„No, täna on dieti üks kokkujaamise päew,“ ütles Victoria, „sest siin saan ma preili Louise Hermannile sulle esitada, üks kooliõde, kellega sina emme piano ja wiuuli pääl mitu kontserti oled andnud.“

„Ah nüüd tuleb mulle see täiesti meelde,“ ütles Victor ja tõstis oma pää ülesse; „aga nüüd ei wõi see enam sündida,“ lihas tema õhates juurde.

„See oli ainult juhtumine,“ ruttas Victoria ütlemata, et ma teda tabasin. Louise on kolme kuu eest Brükselilt lahkunud ja oma isaga Pariisi tulnud. Tema on weerand aastat alumisel korral meie all elanud, ja mina juhtusin teda pensionis,

kus mina joonistuse õpetaja olen ning kus tema juba ühe nädali on laulu ja muusikat õpetanud."

"Misjugune õnnelik kokkusaamine," ütles Louise ja wiskas sõbraliku pilgu Victoria pääle. (Järg tuleb.)

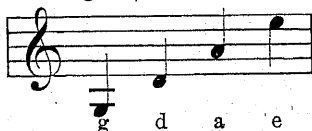
Mänguriistadest.

(Järg).

I. Keelpillid.

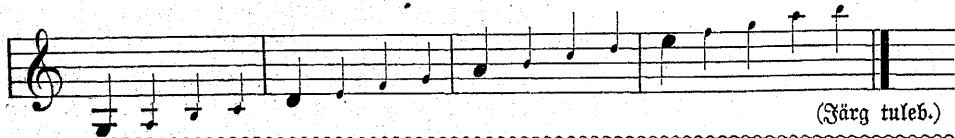
1. Wiul. — Kõige ilusama ja kaunima kõlaga keelpillide ja wist ka kõigi teiste mänguriistade seas on wiul. Küll armsad ja kolebad, lõbusad ja rasked, wägewad ja waguwad jüdamise tundmised kõlawad kõige selgemini ja täitemini wiulilist wälja. Wiuli heli käib ära rääkimata wõinul üdist ja luust läbi. Oskaw käsi aga peab see olema, mis kõiki neid ilu-helisiid selle armsa mänguriista seest wälja meelitab. Palju, wäga palju õppimist ning harjutamist on waja, kui tõesti puhtasti ja kõlawasti tahetakse wiulit mängida. Ka ei wõi see inimene, kellel terawat muusikalist kuulmist ei ole, iganes wiuli-mängijaks saada, sest wiuli pääl on üksnes terawa kuulmise läbi wõimalik puhtaid helisiid jünnitada. Kellel siis mitte terawat kuulmist ei ole looduse poolest antud, see ärgu wiulit jügugi mängida katjugu, sest inetumasti kõlawat pilli ei ole olemasgi kui wiul walesti mängitud. Klawerist ja orelist, kui õige klaww maha waotatakse, tuleb ikka õige toon wälja. Mitte nõnda wiulist, waid siin on sõrm juust sinna kohta keele pääle panna, kust puhast heli tuleb, mis mängija soowib jünnitada. Ühe ainu karwa wäärt sõrm keel ülemale wõi alamale waotatud, kui soowitud heli nõuab, annab hirmus waletooni, mis häädes muusika tundjale nagu foolane kõrwalops heliseb.

Wiulil, mida praegusel ajal pruugitakse, on 4 keelt, mis mängimisel poognaga õerudes üle käies helisema pandakse. Kõige jämedama tooniga keel on bassi-keel ehk g; see keel, mis bassi kõrwal, on d; selle järele tuleb kolmas keel, see on a; ja wiimaks on kõige peenem ja kõrgema heliga keel e wõi kuda teda Gestlased nimetawad: „wint.“ Need neli keelt kätgitakse alati noodis nõnda:

Need praegu tähendatud neli tooni tulewad siis wälja, kui poognaga üle tühjade keelte tõmmatakse. Aga kui ka teisi helisiid wiulilist on kuulda saada, siis ei wõi seda muudu kui tarwis neid sõrmede asemel jünnitada selle läbi, et sõrmed keelte pääle laela pool otjas waotatakse. Kui üks sõrm bassi- ehk g-keele pääle pandakse, siis tuleb a-toon wälja, pandakse kaks sõrme, siis tuleb h, ja kui kolm sõrme pandakse, siis tuleb c wälja. Kui d-keele pääle üks sõrm pandakse, siis tuleb e-toon wälja; kui kaks sõrme, siis f; kui kolm sõrme, siis a-toon. Kui a-keele pääle üks ainuke sõrm pandakse, siis tuleb h, kaks sõrme siis c, ja wiimaks kolm sõrme, siis d. Kui e-keele pääle üks ainuke sõrm on pandud, siis tuleb f; kui kaks sõrme, siis g; kui kolm, siis a jne. Baremaks arusaamisteks paneme siia tabeli üles: aga järgmisi märkisiid on tarwis tähele panna: 0 tähendab tühja keelt; 1 on üks sõrm keel, 2 on kaks sõrme keel ja 3 on kolm sõrme keel:

0 1 2 3 0 1 2 3 0 1 2 3 0 1 2 3 4

(Järg tuleb.)

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmus kuus korra.

Sind aastas kättesaatmisega 1 rubla, pooles aast-
tas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop.,
pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusikaedendaja vastu.
Toimetuse aadress tellimise, raha- ja muudese
kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus.“

Charles François Gounod.

Olgu mees kes tahte ja üks kõik misuguse rahwa seas, on tema waimupõllul midagi wälja külwanud, mis kaugele mõjub, siis ei ole ta enam üksnes oma rahwa päralt, waid ta on maailma rahwaste oma. Nõnda on ta iga mehega lugu, kes tähtsaid sünnitusi jumalikus muusika-kunstis on ilmale loonud. Juba ammuugi on jeda üteldud, et iluhelide kunst on terve maailma keel. Igal pool maailmas mõistetakse teda. Ta kõlab ühe iluga nii Europa walge mehe kui Afrika musta neegri kõrwa ja rõõmustab nende südant. Just selle pärast on ta muusika kunst ißeäraris laialine, ja need mehed, kellel jelles kunstis korda läks tähtsaid töid teha, on just kõige kuul-
samad ja lugu peetud maailmas.

Üks neist mees-
test, kellel on kor-
da läinud üle maa-
ilma tähtsaid sünni-
tusis muusika wäl-
jal soetada, on
Charles François
Gounod. (Et Prant-
sufe keeles, mis jelle
mehe emakeel on,
sõnad palju teisiti
wälja üteldakse, kui
nad kirjutatud on,
siis tuleb tema ni-
mi nõnda ütelda:
[Charl frangsoa
gunod.] Oma töö-
de läbi iluhelide
wõimus on tema
maailmas kõige efi-
meeste meistrite seas.
Baneme lühedalt ta
tema elulugu tä-
hele.

jaanikuul 17. päe-
wal 1818 otse
Prantsufe maa pää-
linnas Pariisis. Et,
nagu see suurte an-
netega meeste juu-
res tähele panna,
tema muusikaline si-
jemine sund ißeära-
nis wägewalt end
awalbas, siis ei ole
ta imeks panna,
kui Gounod wi-
maks jäänhesse muu-
sita ülikooli ehk kon-
servatortumi hää-
meellega wasta wõeti,
kui ta oma algus-
õppused ära oli õp-
pinud.

Raugemata wä-
simata jõuul tegi
Gounod siin tööd,
et end muusika
kunstis täielisemaks
Pariisis.

Gounod sündis

Charles François Gounod,

maailmakululus komponist, sündinud jaanikuul 17. päewal 1818 Pariisis.

tõsta. Kuulis ta ühest mehest, et see muusikat hästi mõistis, siis ei jätnud ta järele temast õppimast. Ta püüdis paremate ja kõrgemate waimudega kokku saada, et nendest armjas muusika-kunstis midagi õppida saaks. Igauks, kes Gounod enesele kooliliseks sai, hakkas teda tema usinuse ja wirtuse pärast armastama. Ta oli väga õnnelik, et ta Desjueuri, Halevy, Reicha ja Zimmermanni käest juhatust sai, sest et need see kord muusika õpetamises kõige kõrgemas lugupidamises seiswad. Aga ka wana kuulus Italia komponist Paer oli selle üle väga rahul, et ta teda õpetada wõis. Paer oli aga see kord kõige parem ja kuulsam muusika õpetaja maailmas. Nõnda vähemalt üteldi, ja tema õpilased kiitsiwad teda.

Et Gounod tublisti tööd tegi, see ei jäänud ilma wiljata. Peagi oli ta konservatoriumis esimeste seas. Tema õpetajad oliwad tema üle kiitust täis. Aastal 1839 sai Gounod oma wirtuse läbi selle õnne osaliseks, et talle konservatoriumi poolest suur kuul-auuhind anti. Selle auuhinnaga ühes oli ka see suur abiraha, mis riigi kassa poolest anti mõõrale maale minna kunsti täiendamaks. Selle üle oli Gounod väga rõõmus ja läks Italia maale oma tarkust muusika tundmises suurendama. Selles reisil õppis ta ühte puhku hoolega. Heäranis oliwad tema meele pärast kirikulaulud, ja ta komponeeris ise ka hulga suuremaid ja vähemaid laulusid kirikus laulda. Tema teekond wiis teda Florenzi ja Rooma kaudu Benediguusse ja jäält Wieneri linna, kust siis jälle teekond Pariisi tagasi wiis.

Pariisis sai ta ühe kiriku pääle kapellmeistri ja orelimängija koha. Siin oli tal aega hästi muusikat edendada. Kuulsa ooperilauljanna Pauline Viardot-Garcia läbi sai ta siin ka teatriga tutwaks. Temal tuli ka hinna ooperid komponeerida. Aastal 1851 mängiti Prantsuse suures teatris tema esimene ooper „Sappho“. Aga paraku ei olnud sellel õnne, ja see toonitöö wõeti külmalt wastu. Gounod oli täis kurwastust ja ehmatusi. Ta katjus weel kord ühe teise ooperiga õnne, aga ka sellel ja paaril teisel ei olnud paremat palka. Gounod tahtis meele ära heita, ja ei olnud tal lusti enam midagi teatri tarwis kirjutada. Wiimast korda katjus ta weel õnne. Ta komponeeris ooperi „Faust“. See suur laulumäng tuli aastal 1859 suures teatris etendusele. Tema täitis kuuljaid nagu elektrit wäega ja waimustas neid suurel mõimul. Ooperi kuulsus tõusis, ja teda mängiti igas Euroopa suuremas linnas, Roomas, Neapelis, Benedigus, Wienis, Berlinis, Peterburis, Moskwas, New-Yorkis ja mujal. Gounod oli korraga üle ilma suureks meistriks saanud. „Faust“ on weel praegugi ühte puhku suuremate linnade teatrites lauldawal.

Nüüd komponeeris Gounod weel mitmed ooperid, millel aga mitte nii suur mõim ja mõju ei olnud kui Faustil. Üksnes aastal 1867 fündis tema julest jälle üks ooper „Romeo ja Juliette“, mis ka suure waimustusega wastu wõeti.

Gounod sai nüüd auu ja raha küllalt. Kõige paremad kohad oliwad temale lahti. Ta ise wõttis Orpheoni lõbuks laulu- ja mängu-juhataja koha wastu. Pärast elas ta hulga aega Londonis. Praegu, mil seda kirjutame, on ta Pariisis ja elab wähest ka Londonis. Igal pool wõetakse teda suure auuga wastu ja peetakse teda Prantsuse rahwa praeguse aja kõige tähtsamaks ja suuremaks iluhelide loojaks.

Neli kunstnikku.

Etienne Enault'i järele jutustanud F. Stenoh.

(Järg.)

„Jah, ja nüüd loodan mina, et meie natuke jagedamini kokku saame,“ ütles Victoria sõbralikult.

„Ja mina loodan,“ ütles Victor wähele, „et teie oma osawust minu nõrgale muusikale laenate?“

„Minu osawus!“ puhkes Louise imestades wälja, „aga . . .“

wäga „Oh, mina kuulatafin praegu uffe taga, enne kui ma fische astufin, ja panin imeks, et minu romans nii hästi fai ette kantud.“

Rord oli nüüd Louise käes, ja tema ütles õrna ja häbeliku tooniga:

„Mida teie minu ojawuſeks nimetate, feifab teie woli all, mu herra.“

palun „Mina pean teid teie sõnadest, minu preili,“ wastas Victor naeratades, „ja teid feda romanſi laulda, mis meie tuleku läbi praegu pooleli jäi.“

„Mina olin praegu feda lõpetanud ja ei teagi, kas ma julgen . . .“

„See feda“, ütles Victoria temale, „ja laulda kui ingel.“

„Meelitaja“, ümifes Louise, ilma et ta ennaſt enam oleks paluda laſtnud.

Tema kolm päältkuulajat wõtfiwad wäikeſe puhſta, aga natuke kulunud, kollafe puhſefohwa pääl aſet, mille pääl enamasti need iſtuſiwad, kes Victoria juurde tuliwad endid maalida laſtma.

Sel filmapiigul walguſtaſiwad alla weerewa päikeſe wiimſed kiired feda wäikeſt töötuba, mida need kaks kunſtnikku atelieeriks (loe: ateljeeks) hiiüdfiwad. Selles walguſes paifſiwad Victoria maalid, mis feina pääle oliwad üles riputatud, wäga iluſad, ja Lambert, kes ennaſt piſut aſjatundjaks kiitis, ei wõinud mitte järele jätta neid imetlemaſt, kui Louise hääle ka tema tähelepanemifſt tegewuſeſe wõttis.

Seda ei wõi juſt mitte ütelda, et Louiſel nõnda nimetatud ilus hääle oli, aga ſee oli imetamiſe wäärt puhſas, ja tema laulis niifuguſe tundmuſega, et ſee igauhele ſüdameſe läks. Victor oli, nagu kirjanikud, kui nad näewad oma mõtled ja tundmuſed öieti ära mõiſtetud olewat, otſegu nõiutud ja ſeletas, et kõige ülem ooperilauljanna ei oleks feda paremini teinud. Louise naeratas jelle ülearu auupakkumife üle ja tõendas üsna häbelikult, et kiitus ſaagu komponiſtile. Pärast iſtuſiwad meie neli kunſtnikku weel ühe tunni ja kõneleſiwad muuſikaſt, kirjanduſeſt ja ilukunſtiſt ning laſtuſiwad fiis jelle töotufeſe, et warſti jälle üks teiſt näha.

„Mis ja arwad Louiſeſt?“ küſis Victoria oma wenna käeſt, kui nad üffi oliwad.

„Tõesti wäga minu meele järele ja armas,“ wastas Victor ſügawas mõttes. „ſteäraniſ on tema hääle minu meele pärast.“

„Ja ſina,“ päris Victor, „mis ja Lambertift arwad?“

„Mina uſun, et ta wäga tubli noor mees on,“ wastas Victoria naeratades.

Victor ruttas Lamberti librettot lugema. Tema leidis feda kõigiti hää olewat, täis tunderikkaid kohte. Oma rõõmus iſtus tema kohe maha ja hakkas komponeerima. Nõnda tegi tema kaks kuud aega ööb ja päewad tööd. Kui ta töö oli walmis ſaanud, kogus ta oma endiſed ſeltſimehed enefe juurde ja laſtis oma operetti (wähem laulumäng) kuue hääle pääl wälja laulda. Louise laulis mõned ſalmikud ja coupletid. Kõik läks ülinäga hästi. Põhjuſmõtled leiti täis tundmuſt, ilu ja elawuſt olewat. Kõik kiitſiwad feda wäga, Victoria oli rõõmu pärast otſegu enefeſt ära, ja Louise ſoonis komponiſtile õnne, Lambert pigiſtas tema kätt ja ütles:

„Bravo, mu armas sõber. Homme läheme ſeltſis Dopera-Comique direktori juurde. Minul on üks ſoowituskiri üheſt tema sõpradeſt. Meie tahame oma tükki temale pakfuda, ja tema peab feda waſta wõtma ehk põhjuſt ütlena, miſpärast ta ei wõta.“

Mõlemad sõbrad pigiſtaſiwad üks teiſe käſi.

Järgmiſel päewal läſſiwad nemad nimetatud aſja pärast näitemaſaſe. Direktor wõttis neid lahkeſti waſta, wõttis käſikirja ja lubas kindlat waſtuſt anda. Meljateiſtkümne päewa pärast kirjutas direktor neile kirja, mille ſees ta oma õiglaſt kurwaſtuſt awaldas, et ta nende tükki mitte ei wõida waſtu wõtta, mille ſees, ütles tema, küll mõnda mõnuſat ja algupäraliſt tükkideſt olla, aga fokufead awaldada wäga ſuurt harjumife puuduſt.

See kiri oli Lambertile adreſſeeritud, kes kohe Victori juurde ruttas, et feda oma sõbrale teada anda, aga ei leidnud teda mitte koduſ. Tema oli oma õega alla

Louise ja tema isa juurde läinud, kuhu nad sagedasti õhtutel kokku tulivad malet mängima. Lambert oli selle väikese seltskonna välja valitud liige, selle pärast läks tema sinna. Meie mängijad istusivad laua ümber maled käes, kui Lambert siise astus. Kui mäng oli lõppenud, andis Lambert kirja Victori kätte. Mina ei taha mitte seda ehmatust kirjeldada, mis see kiri sünnitas. Ehmatust oli selle pärast seda suurem, et kõik olivad kahe jõbra operetti pääle kõige suuremad lootused pannud. Kõikide filma tulivad pisarad. Üksnes Lambert ei kaotanud julgust.

„Tröösti siis ennast,“ ütles tema ja hakkas Victori kätest kinni; „ole tugew, näita ennast kui mees. Meie oleme oma ootuses ja lootuses petetud saanud; hää küll, mõtkem julgust ja hakateme uuesti pääle. Üks rüütel ei pea mitte ühe haawa ja üks kunstnik ühe nurja läinud lootuse pärast meelt ära heitma.“

Victor vastas, et tema veel mitte meelt ära ei heida, aga toon, millega ta seda ütles, näitas selgesti, et ta oma viimast unenägu nägi langewat. Siia maani oli tema ilma peatamata töötanud, rahul olles ehk mitte, aga nüüd näis kõik jõud temast hoopis tükis ära lahkwat. Victoria äratas teda sagedasti, kui ta norus pää ja niiskete filmadega istus ja ükshilmi waatas.

„Mis asja pääle sina siis mõtled?“ ütles tema ühel õhtul, kui ta atna juures istus ja kahwatanult ning uimajelt pilwes taewast tähele pani.

„Mina mõtlen selle pääle,“ vastas tema ühe tunni waitolemise järele nuutsuwa häälega, „mina mõtlen selle pääle, et mina üks kõlwatu olen, kes ei osta midagi tööd teha, ja et mina sulle koormaks olen, mu õde.“

Victoria waatas noomiva pilguga tema pääle.

„Kui mina oma elu ajal raskemat koormat ei saaks, saaksin mina ennast väga õnnelikuks pidama. Aga sina tead küll, et ja minu meelt kurwaks teed, kui ja sellel wiisil räägid. Kas sinu kurwastuse sees ei ole sugugi uhkust? . . . Ja, Victor, sina tunned ennast wist alandatud olewat, et sinu õde . . .“

„Oh, ära usu seda,“ vastas Victor elawalt.

„See on sinu mehelik edewus, et ja näed mind seda kohta wõtnud olewat, mis mehed enamasti nagu perekonna loomulised toed wõtawad. Ütle mulle,“ ütles tema paluwalt, „üttele mulle, et ja seda kohta mitte ei taha minu käest ära rööwida, mida saatus mulle on andnud. Üks kord tuleb ka sinu kord, ja mina olen selle pääle julge, et ja ei mõtle ennast selle eest ära hoida.“

„Ja mina mõtlen nüüd oma ametit wahetada.“

„Mis, oma ametit wahetada?“ hüüdis Victoria imestades.

„Sah,“ rääkis Victor suurema agarusega edasi, „mina olen sellest kasjuta elust ära tüdinud, mis ma kaks aastat olen elanud. Kuhu see wilets muusik kõlwab, mis mina olen komponeerinud ja kirikutes ning kontsertides laulda lastnud? Ei kuhugi! See on üks narrimäng, ja mina ei taha sellega enam mitte tegemist teha. Ei, mina tahan seltsielus enesele ühe seisukoha luua, mis ühe auusa mehe wääriline on, ja ei mitte kauem oma õele koormaks olla. Ära eksita mind mitte, Victoria! Kas ja usud, et mina wõin õnnelik olla, kui ma sind näen sellel kombel minu eest töötama? Ja päälegi on see kindel, et ja alati nii palju tööd peaksid saama? Pension, kus sina õpetust annad, wõib ära lõppeda. Sinu eraõpilased wõiwad homme päew oma oma õppimist seisma jätta, ja mis peab meist siis saama? Mis peame meie siis tegema, ehk õigemini ütelda, mis pean mina siis sinu eest tegema? Lase mind nüüd seepärast warsti kui meest tööle hakata. Kunstnik olla on küll hää, kui su käsi hästi käib, ehk kui ja ühes jõukas perekonnas elad nagu Louise, ehk ükshinda ja ilma muude muredeta nagu Lambert. Ja, Lambert, wõib olla, et tema rõõmsa ja muredeta näo all suured kannatused ja mured warjab. Minu auus noor jõber! Temal on siisgi hää julgus ja tugew tahmine, ja on tõsine kunstnik. Tema saab küll läbi ajama;

aga mina, mina teen õigemini, et ma kunstniku-ameti maha jätan ja midagi ette võtan, milleks ma kõlban, näituseks kaupluse raamatu-pidajaks . . ."

"Mis ja räägid, Victor? . . ."

"Jah, mu õde, ma saan kõik sulle jutustama. — Raks inimest, kes minu hüüdmistest ja püüdmistest osa võtavad, on lubanud mulle koha muretseda ühes kinnituse-seltsis, kus neil päivil koht on tühjakäis jäänud, 1200 frangsi kindla palgaga, ehk ka ühes suuremas kaupluses, kus mina pidin kasja-hoidjaks saama. Mina ei oleks seda enne sinule jutustada tahtnud kui sel filmapilgul, kui ma pidin kohtade pääle minema, aga mina ei mõinud mitte kauem seda saladust hoida."

"Sel viisil saad sina kaupmeheks jääma?" ütles õde umbusaldama naeratusjega.

"Jah, mikspärast mitte, see on lugupeetav amet, ja kõik, kes hää tahtmisjega tööd teevad, peab auu sees peetama."

"See on siis sinu kindel otsus?"

"Jah, minu tagasi saamata otsus. Mina ootan aga üksnes rahulolevat vastust."

Sel filmapilgul helistati. Kirjakandja tuli kahe kirjaga Victori juurde. Ta tegi neid lahti ja luges. Esimene andis teada, et koht kinnitamise seltsis hiljuti oli ära võetud. Victoria võis naljalt oma rõõmu varjata.

Victor tegi tahtlaselt teise kirja lahti, aga seda lugedes läks tema nägu rõõmsamaks, ja ta hüüdis:

"Mina olen koha saanud!"

Victoria kahvatas ja sai kurwaks.

"Mis," hakkas tema pääle, "sina ei võta minu rõõmust osa, kui minu tulewik on kinnitatud, ei küll mitte hilgaw aga kindel. Tule, mu armas õde, hakka minu kaela ümbert kinni ja ole minuga rõõmus!"

Victoria nuttis.

"Mis! Sina nutad!" ütles Victor oma tahtmise wasta kurwalt õe filmas piirajaid nähes. "Olen ma kind kurwastanud? Anna andeks, anna andeks!"

"Sina tahad siis, et meie peame lahkuma?"

"Lahkuma! Kes sellest on rääkinud; mikspärast peame lahkuma? Ei ialgi, ei ialgi!"

"Jah, aga sinu aeg saab kõik sinu uue tegewuse pääle ära kuluma?"

"Wist mitte; pärast kella 5 p. l. olen ma lahti, mina olen seda järele kuulnud. Meie saame oma lõuna-tundi muutmata, ja siis saab kõik wana wagase wiisi pääle jääma."

Kui Victor seda sai ütelnud, tundis tema ära rääkimata pigistust oma tahtmise wasta enese pääle tulewat, raskust, mis selle pääle tuleb, kes oma kaua mõttes kantud plaanisid peab maha jätma. — Tema otsus pani teda õhama, aga tema mõistus sai jūdame üle wõimust. Sina aegu püüdis Victoria teda meelitada, asjata tõi tema kõige mõjujamad põhjused ette, ilma asjata katjus ta tema muusikalist tundmust äratada, aga Victoria ei lastnud mitte ennast pöörata. Warsti selle pääle läks tema oma uue peremehe juurde. Kui tema paari tunni pärast tagasi tuli, leidis tema oma sõbra Lambert'i treppi pääl, paberi-rull käes.

"Ah, sina siin! Mina tulen just ühe uue librettoga sinu juurde, minu armas sõber, tükk ühes järgus . . ."

Nende sõnade juures näitas Victor nagu elektrilöögiga tabatud olemat. Tema sirutas elawalt käe wälja ja tahtis käsikirja wasta wõtta, aga äkisti ennast tagasi hoides wastas tema kurwal toonil:

"Minu sõber, mina ei ole mitte enam komponist."

"Mis ja siis oled?" küsis Lambert imestades.

"Mina olen kontorist."

Oma sõbra otjust teada saades ei olnud Lambert'i imestus mitte nii suur kui

Louise ehmatas, kui Victor temale teada andis, et tema alla kaupluse tee päale astunud. Victor oli Victoria ja Lambertiga kindlal toonil kõnelenud, aga Louise ees tundis tema selle kindluse enesest lahtuvat, ja see oli juure kahtlusega, mis ta ta oma uuesti seisusest temale teada andis. Victor armastas nimelt Louise't selle armsa ja vaikse armastusega, mis ainult üht takistust tarvitas, et ta himu tõbesse ei sattunud. Oma tahtmise vastu kartis tema, et ita Louise filmas pidi seda mölgenditku ära ära kaotama, mis teda sitamaani oli ümber piiranud.

See uudis tegi Louise kurwaks. Aga tema kurwastuse põhjus ei olnud mitte see, mis Victor armas. Tema nägi õiglase waluga, et üks muusika annetega noor mees pidi seda pühitsetud teed maha jätma, mis üks lord, olgu warem ehk hiljem, teda pidi hukka minemata aau juurde wiima. Aga ühtlasi ei wõinud tema noore kunstniku kindlat ärasalgamist imeks panemata jätta, et tema kindla sissetuleku vastu hiilgawat tulewiku ära wahetas. Tema auustus noore mehe vastu kaswas, aga jelsamal mõõdul kahanes see ihaldus, mis ta oma südames tema vastu oli tundnud. Victor märkas seda pea. See nähtus tegi temale sügawat walu, ilma et see siiski oleks wõinud tema otjust ümber muuta.

Kui ta oma koha päale oli astunud, täitis tema kõik, mis tal teha oli, karmu päält ära. Ühest sõbrast oma peremehele soowitatud, sai ta warsti temale paremaks käeks. Mida enam ta asjandust tundma õppis, see on asjade wäärtust ja hinda, seda enam tõusis ta peremehe lugupidamises. Üleüldsi ei ole juuri waimuandeid waja, et ja üheks hääts kauplejaks saaksid, ja kui sul üks niisugune mõistus on kui Victoril, teed ja warsti need kraadid läbi. Ka ei saadud warsti ilma Victorita kauba juures läbi.

Aga kauplus on neile meestele tõesti üks tõukamise kiwi, kes kunsti jaoks on loobud. See, kellel ainult kestmised waimu-anded on, unustab warsti oma esimest ametit ära. Aga üks tõsine kunstnik tunneb jälle kõige rutulisemate tööde juures üht tühjust ja puudust, mis vastu panemata teda tema õige tööpõllu juurde ajab. — Niisugune oli Victor. Tema tundis, et ta iga päew ifka õnnetumaks jäi, talle näitas kui rõhuks üks wälja kannatamata koorm tema hinge. Aga tema ei awaldanud jeda ei oma õele ega Louisele ega Lambertile. Kui jutt mõni lord ilukunstide päale langes, rääkis tema neist kõige suurema rahuga kui ühest asjast, mis tema eest üks kõik oli, kui ühest ammu kaotatud sõbrast. Aga siiski oleks tähelepanelik waatleja näinud, et kerge wäristus tema kahwatanud näo üle käis, nagu ühel, kes waewaga omd pifaraid tagasi hoiab.

(Särg tuleb.)

Ruda komponeeritakse?

(Särg.)

On sega- ja meestekoori wahel käes, siis on õppijal wõimalik laulude loomise juurde minna. Ta mõtelgu üks wiis mõne laulu sõnade kohta wälja ja katjugu siis teisi häält juurde panna. Aga see teiste häälte juurdepanemine peab täitja nende kottuhelide (see on affordide) abil toimetatama, mis meie juba oleme tundma õppinud. Iga tooni juures on see kottuheli wõtta, mis selle tooniga kõige paremini kottu sünnib. Kui näituselt keegi e-duris ühe laulu komponeerib ja päale hakkab e-ga, see on esimese astme tooniga, siis peab ta muidugi teada kolmkõla esimesel astmel wõtma (see on: c-e-g), sest teised tähed ei sünni hästi laulu loomuga ühte. Kui nelja häällega laulu komponeeritakse, siis on kolmkõla liig wahel, sest et tema sees üksnes kolm tooni on, aga nelja on tarwis, selle pärast wõetakse neist kolmest helist üks kahetordfelt. Nelikõla juures ei ole seda tihti waja, sest nelikõlal on isegi neli tooni, nii et igasge häälde üks tuleb.

Häälte juurdepanemisel tuleb kangesti wigade eest hoida. Aga mis on wead? Seda seletame lühedalt ära.

Rahte sugu wigasid on olemas, mille kätte algaja tihti armuta langed, need

on 1) oktavide paralleelid ja 2) quintide paralleelid. — Oktavide paralleel on siis olemas, kui keegi hääle teisega faks ehk enam nooti järgi mööda üks ja teine sama toon oktav alamal ehk ülemal on, ja quintide paralleel on siis olemas, kui faks häält ühes laulus faks ehk enam nooti järgi mööda teine teisest 5 tooni kaugel on. Näituseks olgu:

Siin on esimese koha * * juures oktavide paralleelid, sest sopranis ja kõige alumises hääles on e ja d järgi mööda; teise koha + + juures on quintide paralleelid, sest a ja h sopranis ning d ja e alumises hääles on üks teisest kumbgi juust viis tooni kaugel; kolmanda koha ≡ ≡ juures on nii hästi oktavide kui quintide paralleelid. Kõik kolm näitust näitavad hirmsaid wigasid, mis ükski komponeerija ei pea ega tohi teha. (Järg tuleb)

Muusika ajalooft.

(Järg).

II. Keef-aeg.

Wanaft ajast, nagu nägime, ei olnud ühte ainuoftgi lauluviihtide ega mängu- tükkide tegija tööd meile teada jaanud. Paremini on selle poolest keef-aeg. Siin astuvad meile ijaaranis faks meest vastu, need on Mailandi piiskopp Ambrosius ja paavft Gregor Suur. Neil oli ka hull järeletegijaid.

Ambrosius, kes aastal 333 pärast Kristust sündinud ja a. 374 Mailandi piiskopiks sai, oli agar laulumees. Tema pani 4 tooniastet heliredelile juurde ja sünnitas nende najal 4 oktavi, mis autent-oktaviks nimetati. Tema oli lauluviihtide waimustatud korjaja ristifoguduse seas ja pani need viihtid ka kirja. Kõik oliwad täis waimustust, et toonihtid wõidi ka kirja panna. Tema kiituselaul on alles praegu igast waimulikkude viihtide raamatust leida. Augustin kuulutas täis rõõmu Ambrosiuse kiitust. Ambrosius suri aastal 397.

Gregor Suur, aastatel 591 kuni 604 p. K. paavsti ametis olles, tegi Ambrosiuse tööd ilujusti edasi. Tema fogus ja parandas leitud viihtid; tema lastis ühe lauluviihtide raamatu Peetri kirikus pruukimise tarwis ahelatega kinni kõita. Seda oli selle pärast waja, et raamat muidu oleks kaotfi läinud. Tema pani Ambrosiuse toonidele 4 heli jügawamalt 4 heli juurde a, h, c, d. Tema ostas helihtid oktavide järele jaotada ja pani helidele Ladina keeli nimed. Küll ei jaanud ta sellega weel pärasttefele täiuhtele ja selgusele nagu nüüd, aga puhastatud oliwad viihtid wäga palju. Pärast teda tuliwad pahad ja fegafed ajad, ja laulud unustati ära, kuni keiser Karl I. Suur wõttis laulu eest hoolt kanda ja hoidis teda elus. (Järg tuleb).

Sõnumid mujalt maade muusika elust.

Sector Berlioz on üks kõige kuulsamatest Prantsuse maa iluhelide loojatest. Tema sündis jõulukuu 11. p. 1803 ja suri paastukuu 9. p. 1860 Pariisis. Nüüd wiinakuu 5. p. 1886 tehti tema auuks mälestusekuju Pariisi linnas lahti. Prantsuse muusikus Meyer kõneles sellel puhul fests, et Prantsuse maa nüüd alles oma kõrgele pojale feda wõlga wähe tajub, mis Berlioz eluajal mitte näha ei jaanud. Prantslased ei pidanud Berlioz'ft tema eluajal midagi lugu, ja tema laulusid ja mängusid lauldi wähe wõi ei sugugi, ja nad kufusiwad kontsertidel nagu ta ooperidgi tihti läbi. Berlioz suri murtud südamega. Alles pärast furma on tema tööde suurt

väärtust ära tuntud. Harva oli teda Brantsuse maal kiidetud, aga Saksa, Ungari ja Wene maal oli ta palju auu saanud. „Prohwet ei ole armas isjamaal.“

Waielus selle üle, kas Franz Liszt Ungarlane (see on Maghar) wõi Saks-lane oli, on praegu Ungari ja Saksa maa lehtedes tõusnud. Ungari ja suur hulk Saksa lehti tunnistawad, et Liszt Magharlane olnud, aga üks osa Saksa lehti ütleb teda Saks-laseks. Et ta Maghari keelt wäga wähe mõistis ja enamasti Saksa keelt kõneles, see näib tõsi olewat, ja see asi on ka wist teinud, et mõnelt poolt hakati teda Saks-laseks pidama. Terwe maailm on teda Magharlaseks pidanud ja Ungar-lased tema sugurahwas niisamati. Seda ta ka oli. Et ta Ungari keelt hästi ei mõistnud, see ei tähenda midagi, sest igal rahwal on neid inimesi, kes oma esi-wanemate keelt hästi ei oska.

Friedrich Suur ehk kuida teda rahwa suu nimetab „wana Britz,“ oli oma kuninga-ameti kõrwas ka õige tähtjas muusika looja. Ta olla hulga laulu- ja mängu-tükkia komponeerinud, mis kõik jeni ajani, enam kui sada aastat, seisnud ning alles nüüd ajamest forda trüki antakse.

Niedel'i selts Leipzigis on üks kõige tähtsam laulu-selts terwel Saksa maal. Kõige raskemad ja juuremad muusikameistrite laulud õpitakse selles seltsis ära ja laulbasse imeilusjal wiisil ette. See selts algas koguni wäiksel Niedeli juhatusel pääle, aga kaswas itka juuremaks, kuni ta nüüd umbes paar sada liiget suur on.

Victor Meßler, kuulus Saksa laulude ja ooperite looja, on aasta kolme eest ühe ooperi komponeerinud, mille sõnad Bunge on luuletanud. See toonitöö, mille nimi „Der Trompeter von Säckingen,“ leidis igal pool Saksa maal ja mujal, kus Saks-lastel näitemajapid on, waimustatud wastuwõtmiist ja on teda igal pool mängitud. Nagu see iga etenduse juures seaduseks, maksetakse ooperi loojale protsentid. Need protsentid on Meßlerile ja Bungele selle lühike aja sees rohkem kui 300,000 marka (üle 150,000 rubla) sisse toonud, millest $\frac{2}{3}$ komponistile ja $\frac{1}{3}$ sõnade luuletajale saab. Sääal maksab ometi midagi luua, kus üks ainuke toonitükk mehe rikkaks teeb!

Lauluseltsid on Saksa maal ütle mata palju. Üksigi linn ei ole neist ilma. Mõnes linnas olla neid koguni liig palju, nii et näituseks 30,000 inimesega linnas 25 lauluseltsi olla. See on liig! Aga niisama tõsi on, et lauluseltside seas ka wäga palju neid, kes ütle mata ilufasti laulawad. Suur osa seltsid peab enesele laulujuhataja ja maksab sellele mitu sada ja tuhatgi marka aastas palka. Seda wiisi teewad nad wõimalikult, et hääd laulu kuulda on, sest selle läbi, et laulujuhataja oma töö eest ka waemapalka saab, kannab ta hoolt, et laul edeneks ja kontserdid midagi sisse tooks. Uuemal ajal aga kaebatakse Saksa maal selle üle, et küllalt enam tubliid juhatajaid saada ei ole. Kõige rohkem on selle üle kaebust kuulda, et seltsid enam hulgateisi kofku ei hoia. Selle läbi ei olla wõimalik enam Saksa maal mitme saja lauljaga koorid kuulda, tuhandest ei ole juttugi. Kõige wiimastel Rheini laulu-ühenduse lauluspidul ei ole rohkem lauljaid olnud kui 400. Ujalehed kaebawad, et kui Saksa seltsid edespidi enam paremini kofku ei tule ega juures kooris ei laula, siis ei olla enam Saksa laulu wägemust ega mõju tunda. See olla suure rahwa kohja häbiks. Ujalehed püüawad õjawõtmiist juurtest kooridest aratada. Siin juures laidawad nad wõidulaulumise koguni ära. Nad ütlemad, et üksikud koorid wõidulaulusid õppides aja ära wiidawad, ja neid laulusid, mis suur koor ühes koos laulab; ei õpita küllalt puhtaks, ja nad ei lähe hästi. Aga ometi olla waja, et inimesed ka juurt mitme tuhande õjawõtjaga koorilaulu mõni kord kuulda jaakfiwad, sest üksi niisugune suure hulga juurt helisew laul kõlab täiesti ja läib südamest läbi täit laulu wõimu awaldades.

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. S. A. Hermann.

Ilmus kuus korra.

Hind aastas kättesaatmisega 1 rubla, pooles aast-
tas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop.,
pooles aastast 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusikaedendaja wastu.
Toimetuse aadress tellimise, raha- ja muudele
kirjadele: „Dr. S. A. Hermann, Tartus.“

Näitemäng.

Uuemal ajal on Gesti rahwas palju hakanud näitemängu etendama ja eden-
dama. Tihti on kas Aleksandri-kooli wõi mõne muu koolise asja hääks näitemängu
tehtud. Iseäranis on weel mängitud mängukooride, waeste ja koolide kasuks. See
on armas asi, sest näitemäng on iga pidi väga kasulik asi. Nägime sellest, mis
näitemäng on ja mis kasu temast dieti tuleb.

Näitemäng ei ole muud midagi kui otse igapäewase elu luuleline kuju. Mida
loomulikumat ja elujärelisemat siis tema sees ette astujad mängijad on, seda ilusam
ja kõlbulisem on tema sifu. Muidugi mõista on, et igapäewases elus mitte just
see, mis näitemängus ruttu ja ühel ainsal õhtul ette toodakse, nii ruttu ei sünni,
waid nõuab ikka pikemat aega ja on igapäewaste wäikeste talituste- ja mustaga se-
gatud, mis näitemängus ette ei tule. Näitemängus on üks mõte täiesti täidetud ja
teoks tehtud. Enamasti on see paari-minemine, sest et see ju kõige tähtsam lugu
inimese elus on. Looja ei ole rohkemat jugu inimesi maailma loonud kui üksnes
kahte, ja need on: mehe ja naese jugu. See wahel, mis nende kahe wahel, peab siis
ka kõige tähtsam olema. Pääle mehe ja naese jugu ei ole muud maailmas elulisi
olemas kui elajad; aga wahel inimese ja elaja wahel ei kõlba näitemängusse. Hari-
päewased asjaõndamised ja kauplemised ei sünni ka dieti näitemängu sisse.

Siin oleks ka koht näitemängu nimest kõnelema. Nimi „näitemäng“ mis
temale on Gesti keeles antud, ei ole küllalt asjakohane, sest paljas mäng, mis näida-
takse, ei ole ta dieti mitte. Üksnes igapäewane mäng ega nali ei ole ta ka mitte.
Tuba seegi, et ülemalt poolt iseäranis hoolega tema pääle waadatakse, näitab, et ta
seda ei ole. Kui näitemängu tehtakse, siis on selleks ülemalt poolt luba tarwis.
Kui ülem walitsus teda paljaks mänguks ja naljaks peaks, ei walwaks ta mitte selle
üle. Aga ülem walitsus teab, et näitemängul rahwa elus üli suur mõju on. Nõnda
kuda ilusad ja hääd näitemängud kaunist eesmärki wõiwad anda, nõndasamati wõi-
wad sandid ja ropud näitemängud puhtaid elutõmbeid rohkesti rikkuda ja roojastada.
Selle pärast siis walwab riigi walitsus selle üle, et kõlbulisi näitemängusid etendataks.
Selle juure tähtsuse pärast ei ole nimi „näitemäng“ just mitte kõigiti sünnis. Hoo-
pis parem oleks, kui teda „näitlus“ rimetaksime, kui ka seegi ehk weel küllalt seda
ei ütle, mis näitemäng tähendab. Kui meie siis edespidi sõna „näitlus“ tarwitame,
siis tähendab see alati nii palju kui „näitemäng.“

Näitlused langewad mitmessele osasse. Nõnda on niisugune näitlus, mis rõõmsasti
lõpeb, seni ajani „lufimänguks“, ja mis kurwalt lõpeb „kurbmänguks“, ja mis nalja-
kas, „naljamänguks“ ehk „naljaks“ hüütud, kuna kõige tuumaga näitlust „waatemän-

guks" nimetati. Kas need nimesed just kõige sündsamad on, seda saab aeg näitama. Edeapidi saame neist veel kõnelema.

Üks jagu näitemängust või ka temaga ligidalt sugulane on „opper“ ehk nagu teda Eesti keeles on hakatud nimetama „laulumäng.“ Opper ei ole muud kui lauldav näitus. Näitemängus kõneldaske, aga operis lauldakse kõik ära, mis ette kanda on. Aga ka sõna „laulumäng“ ei ole just sünnis asja kohta, vaid palju sündsam oleks Eesti keeles operit „lauleldus“ nimetada. See tabaks asja tähendust ilusamini ja ligemini. Lauleldus on üks neist inimese waimu sünnitustest, mis kõige kaunimate ja hülgawamate näitamiste jekka tulewad arwata. Siin on lauldud sõna kõigisuguse wälise ehtega nii kaunisti ja kõlawasti ühendatud, et nii hästi kõrwal, kui ka silmal armas kuulda ja näha ja südamel kõige kenam tundmine tõuseb.

Waatame nüüd weel mõne sõnaga seda, mis kasu näitlusest üleüldse tuleb. Näitus on õpetlik; see on tema annab õpetust. Enamasti alati on näitluse kirjutaja põhjusemõte olnud selles või teises asjas õpetust anda ja näidata, mis sellest kasu, kui inimene hääd teeb, ja mis kahju sellest on, kui ta end kurja kätte üle annab.

Aga meie ei taha siin just näitluse kombeliseft kasust kõnelema, vaid iseäranis sest, mis inimese tundmisele tuleb. Päältkoolajad õpiwad aru saama, kas inimene hästi ja õigesti kõneleb ja mis õieti kaunis ja inetu kõne on. Kaasamängijad õpiwad inimeste ette astuma ja kõnefid pidama. Glukombed lähewad jelle läbi peenemaks, sest inimene püüab teiste ees ilusamalt ja wiisakamalt olla, ja kui mõni näitleja hästi ette ei astu, waid jääne ja harimata on, siis näeb seda päältkoolaja warsti ära. Wida inimene igapäewases elus küllalt ei märka, seda märkab ta näitluses jeda paremini.

Meie wõikime näitluse kasust wäga palju kirjutada, aga olgu sellest. Mitte kogemata ei olnud see, et wanaš Nooma linnas rahwas kord keisrilt nälja ajal palus: „Anna meie leiba ja näitlusi!“ Leiwast üksi ei olnud küllalt, sest see täitis kõigest kõhtu, aga waim jäi tühjaks. Waim nõudis ka oma õigust ja tahtis mõnu saada, nagu ihu leiwast mõnu saab.

Neli kunstnikku.

Etienne Enault'i järele jutustanud F. Kiewoh.

(Särg.)

Mendel wäikestel, usaldawatel ringõhtudel istus Louise sagedasti piano juurde. Tema oli esiti tahtnud Victori muusikat mängida, aga tema oli siis jeda palunud jeda järele jätta, sest et tema ei wõida kehmist olekut oma töö sees sallida, aga õiguse poolest oli see jelle pärast, et tema ei oleks mitte wõinud oma piisraid tagasi hoida ja et muusika oleks wäga tugewasti jeda kiusanud oma uusi kohuseid hoolituse jisse jätma.

Louise tegi tema soowimise järele, ja aeg ajalt sai tema muusika, tema waimuanded ja hülgawad lootused kõik ära unustatud. Lambert ja Louise harjusiwad wiimaks jeda ühels igapäewases inimeseks, ühels auuwäärt kauplejaks pidama. Aga oma kirts filmaringiga ei mõistnud nemad mitte, kui palju tema nendeft üle oli.

Ruud läksiwad mööda, üks aasta oli otja lõpnud, ilma et ta oleks meie kaupluse - raamatupidaja salajale walule kergitust toonud. Aga kui palju tema jeda ka warjata püüdis, ei wõinud tema kurwastus ometi mitte tema õe terawa filmale nägemataks jääda. Victoria, sellejama loomuga kui tema wend, oli nõnda ütelda tema tundmuse wastutõla. See hääd tüdruk oli umbes arwanud, mis sügawas tema hinges sündis, ja tema nägi selgesti, et tema wälimine rahu üks walewari oli ning

et tema waim kahelordse koorma all alaliseft kurwastuseft ja petetud ootuseft ja lootuseft nõrkēs. Ta pani jeda sagedasti tema ette, aga wend wastas naeratades:

„Mina olen wāga õnnelik, mu armas õde, minul on kindel sisetulek, ilma et ma ennaft ülearu waewakfin, minul on hāād sõbrad ja kõige parem õde maailmas, ja mis peakfin ma weel tahtma?“

Victor ütles jeda niisuguse kindlusēga, et Victoria ei julgenud midagi jelle wasta ütelda. Siisgi ei olnud tema mitte rahul.

Louise ja Lambert, kes Victori waimu ei jafjanud läbi waadata, uskusiwad, et ta tõtt wāakis, kui ta ütles, et ta täiesti rahul olla. Nemad arwasiwad, et ilmutamise pūha sāde olla tema juures kustunud. Ja Louise, kes üks wāhe meie noore komponisti hūüdmistest ja pūüdmistest elawalt oja wõtnud, pidas teda keefniseks. Pāāle jelle ei armastanud tema teda ka mitte enam. Lambert tegi enesele nagu kaitzja nāo Victori wasta, mida see pea mārkas. Tema ei teinud ometi jelleft midagi wālja, waid kannatas waikfesti.

Reis jārgedes tuli üks sündnuz ette, mis meie wāese kangelase mōõdule kuhja pāāle pani. Nagu meie juba oleme tāhendanud, jai tema Louiseft eimeft korda nāhes noore tüdrukku armsuseft, peeneft kombest ja iseāranis tema muusikalistest annetest otsegu nõiatud. Tema imestas teda kui ilusat lauluwiisi, ja tema armsamad unenāod naitasiwad talle, et ühendus nende wāhel pidi wōimalik olema. Kaksikümend korda oli temal nõuu olnud jeda isand Hermannile teada anda, aga kaksikümend korda oli tagasi-lūffamise kartus teda tagasi hoidnud. Wiimaks lāks ta ühel pūhapāewa pāraft lõunsel, kui Victoria ja Louise oliwad jalutama lāinud, alla isand Hermannii juurde. Tema oli tāsane, külma wewega inimene ja jaoas oma armastust oma tütre ja oma piibu wāhel, keda ta ühte wiisi jumalaks auustas, muidu ei olnud ta mitte fant mees. — Victor pani oma asja üsna lūhedalt ette.

„Isand Hermann,“ ütles tema, „mina armastan teie tütart ja tahakfin teda enesele naefeks wōtta. Kas teie tahate tema kätt mulle anda?“

Isand Hermann istus ja suitsetas piipu. Ta puhus paksud suitsu-pilwed ülesse, waatles wait olles Victorit natuke aega ja wastas siis pāād üles tõstes:

„Liig hilja, mu armas sõber, liig hilja! Minu tütar jai juba eila lubatud.“

„Kuidas! on Louise . . .?“ hūüdis Victor ruttu.

„Saab wistiisti jelle kuu sees kihlatud.“

Üks pisar paistis Victori palgel.

„Oh kahju,“ ütles isand Hermann, „mina olekfin teid hāā meelega wāimeheks tahtnud, aga mina olen oma sõna andnud. Pāāle jelle arwan mina, et tema on hāasti ja oma tahtmise järele walinud, sest mina ei sega ennaft mitte tema sūdame asjade sekka. Tema ise ütles, et tema loota oma tulewase mehēga õnnelikuks jaada, ja õiguse pooleft on tema tubli mees.“

Jga sõna kāis kui odapiste Victori sūdameft läbi.

„Kas ma wōikfin teada saada, kes teie wāimees saab olema?“ küsis tema kurwalt.

„Ah jah, mina unustasfin jeda teile ütlemata, see on teie sõber Lambert.“

„Lambert!“

„Just tema. Temal oli nõuu õhtu jeda teile teada anda, aga mina olen tema ette jõudnud. Kas teie olete nūiid rahul, Victor?“

„Jah, wāga rahul,“ wastas Victor mōruda tooniga.

Selle pāāle hakkas isand Hermann taitza külma-wereliselt Louise ja Lamberti pulma-pidamisest Victorile seletama. Nemad tahta, et see pidada koguni waikselst sūdinda, aga tema pidada jelleft wanast hāāst wiisist lugu, et siis tantsitakse ja rōõmus oldakse. Wiimaks küsis tema, kas tema ei tahaks mitte pulma talitajaks hakata, nemad olla tema pāāle arwanud.

Victor jai sūgawasse mõttesse seisma.

„Kas teie ei taha?“ küsis isand Herrmann ja pigistas südamelikult tema kätt.

„Mina! Mikspärast mittel!“ ruttas Victor walusa tooniga wastama.

„Hää küll, ärge siis nii kurw olge. Teie saate kergesti naese leidma, kes teile minu Louise't ära tašub.“

Victor wõitles kangeſti oma walu wasta, et ta pišarab mitte nähtawale ei tuleks.

Mõned minutid pärast seda lahtus tema isand Herrmannist ja läks kodu. Sää! heitis ta puhke-sohwa pääle ja lastis oma pišarad wabalt woolata. Oma tulewast õnne lootust oli tema kõik Louise pääle pannud, aga nüüd oli ta sunnitud temast niifama eemale jääma, nagu ta oma kunstist oli eemale jäänud. See kahetordne kurwastus oli temale liig ränk, tema õnnetuse mõõdul oli kuhi pääl. Victoril ei olnud mitte küllalt jõudu seda kanda. Roguni rõhutud oli tema oma filmanäo sohwa pääle patjade sišse ära peitnud ja ümises nuutšuwu häälega:

„Mina õnnetu, mina õnnetu, kõik on mind maha jätnud, kunst, kuulsus, Louise, õnn, kõik!“

„Kõik pääle sinu õe,“ wastas üks kurw, aga õrn ja helde hää! tema kõrwas.

Victor tõstis imestades oma pää üllesse ja nägi oma õe, kes kahwatamult aga waišfelt teda waatles. Tema oli hiljuti sišse tulnud, ilma et ta seda olets kuulnud, ja tema sügawa kurwastuse tunnistajaks saanud.

„Anna mulle andeks, anna mulle andeks, Victoria!“ hüüdis tema, „ma unustasin sind. Ma olen jõe olnud! — Ei, ei mina ei ole õnnetu. Kui kellelgi maa pääl nii hell ja hää õde on kui minul, võib ta julgesti kõik elu raskused ja walud wasta wõtta. Waata, mu õde, mina ei nuta mitte enam, ma naeratan.“

„Sümalaga, Louise, jumalaga, mu kunst, keda ma nii wäga olen armastanud, ja mis mulle nii palju walu on maksnud. Teie pärast olen ma oma armastatud Victoriat unustanud, minu süda peab nüüd hoopis tema pärast olema.“

„Ole terve, mu wend, ole terve, sina pead oma õe alati walmis leidma sind trööstima.“

Tema jõudis waewalt seda ütelda, enne kui kõlistati. Isand Herrmann, Louise ja Lambert astusiwad sišse, nemad märtašiwad kõik kolmekesi, et Victor ja tema õde oliwad nutnud. Kurwastuse wari hingas ilusa pianisti (klaweri = mängija) filmanäo pääl.

„Üks hää uudis!“ hüüdis Lambert, kui ta Victoria käest kinni hakkas.

„Mina tean juba seda,“ wastas Victor ja katšus naeratada, „sina saad preili Louise enesele naešeks wõtma.“ Isand Herrmann on juba juba mulle ütelnud; mina joowin teile mõlematele õnne.“

Tema hää! warišes pišut, kui ta neid sõnu ütles.

„Oh! see ei käi mitte jelle asja kohta,“ tähendas Louise. „See on üks asi, mis palju enam teie meele pärast on.“

„Mis siis?“ küsis Victor.

„Hää küll, Opera-Comique on direktori wahetanud. Uus director on minu üks sõber, mina andsin meie mängutükki tema kätte, ilma et ma sulle sellest oleksin midagi ütelnud, ja . . .“

„Kas see sai wastu wõetud?“ hüüdis Victor äšisti.

„Ääe šiin, loe ise,“ wastas Lambert ja andis ühe paberi Victori kätte. Sää! sees lubati ühe aasta jooksul tükk ette kanda. Victor wõis waewalt oma liigutust warjuta, niifama ka Victoria. Üksnes Louise nähti keš üleüldišt rõõmu uimane ja mõttešt ära olewat.“

„Koh!“ ütles isand Herrmann külmawerešelt, „kas teie mõtlete weel kaupluse- raamatuhoidjaks jääda?“

„Jah, isand Hermann, kõige vähemalt seniks, kui ma parem julgen oma õnne pääle loota. Teie tunnete wana sõna: Parem pool muna kui tühi koor.“

„Wäga mõnus, wäga mõnus, noor mees, mina auustan teid üle wäga. Kui Lambert ei oleks minu wäimeheks saanud, ei oleks mina kedagi muud tahtnud kui teid, jeda ütlesin mina just hiljuti, kui ma teie nõudmist Louisele teada andsin.“

Nende sõnade järel tõusis mõne filmapiilkliit waitolek. Siis pani Lambert ette, et nemad pidada ühes koos maal lõunat sööma ja jeda päewa lõbusal wiisil lõpetama. See nõu wõeti ühel häälel wasta.

Järgmisel hommikul, kui isand Hermann ja tema tütar ühes koos pruukosti wõtsiwad, algas järgmine kõnelus:

„See waene Victor,“ ütles isand Hermann, „tema ei näidanud eila mitte wäga rõõnust wälja. Sinu kihlus Lambertiga tegi tema meele wäga raskeks.“

Louise seisis natuke aega wait. Tema mõtted nähti laial olewat. Kerge pilw hingas tema ilusate, finiste filmade üle.

„Aga mulle näitab,“ ütles ta pikkamisi ja järele mõteldes, „kui laseks kõif see asi ennaft kõifide rahul-olemisheks forraldada.“

„Mis sa mõtled, mu tüdruk?“ küsis isand Hermann imestades.

„Mina mõtlen, mu armas papa,“ wastas Louise, „et meie wõikime ühte abi-nõuu leida, mis, nagu ühe naljamängu lahenduses, kõiki wõiks õnnelikuks teha.“

„Mina ei arwa jeda mitte wõimalikuks, mu tüdruk,“ wastas isand Hermann.

„See on siiski üsna lihtlabane, muud ei ole waja, kui pijut järeleandmist Victoria ja Lamberti poolt.“

„Mina ei mõista sind mitte, seleta jeda asja ligemalt.“

„Mina saan jeda seletama: Victoria on ilus, juurte waimu-annetega ja tuhande hää omadusega, mis minul puuduwad. Kui herra Lambert sellega ühes nõuus oleks ja minu kae nõudmist järele jätaks, kui tema tahaks Victoria naesheks wõtta, kui Victoria . . .“

„Ah, kui, kui, ja . . .“

„On see siis wõimatu?“

„Puh! Kui Jakob tahtis Naelit naesheks wõtta, siis ei olnud mitte põhjust armata, et tema tahtis Lead saada.“

„See ei puudu mitte siia,“ wastas Louise natuke kärjituult. „Pääle selle arwan mina näinud olewat, ja niisugustes asjades effin mina harwasti, et Lambert on enne filmad Victoria pääle heitnud, aga pärast, ma ei tea mitte, mis asja pärast, ennaft muutnud. Siiski tuleb mulle meelde, et Victoria on mitu korda ütelnud, et tema (Lambert) omas ülespidamises Victoria wasta on tagasihoidlikumaks ja külmemaks jäänud. Waata jäl, mis ma tean.“

„Ehk õigem, mis sa arwad ennaft teadwat.“

„Hää küll, nende põhjuste järele ei saa see mitte raske olema, ei Lamberti Victoriaga ja Victorit minuga kihlata.“

„Ah, oli see sinna, kuhu sa tahtsid tulla?“

„Ja kõif neli saakime meie kui üks perekond olema, kelle armastatud aga piinatud äiapapa sina saad olema.“

Isand Hermann naeratas, Louise, tema wäike kodu-tirann, nagu ta teda nime-tas, üksnes tema wõis waike Flamländluse juures jeda rõõmutuju äratada.

„Mina auu pääle, sul on õigus,“ ütles tema, „see asi lasseb ennaft küll forraldada. Kui ma Lambertiga kokku saan, tahan ma temaga sellest rääkida.“

„See saaks wäga ilus olema,“ ütles Louise rõõmsalt, „meie saakime kõif wiiekesti ühes majas elama. Meil oleks, nõnda ütelda, üks ühine kassa, nii et kui ühel tööd puudub ehk kui tema haigeks jääb, saaks teine teda nii kaua aitama, kui tema abi ulatab.“

Isand Hermann pani inestades oma tütar tärele.

„Hää, waga hää,“ ütles tema, „seda wõib nimetada wastastikufeks finnitami-feks waejuse wasta.“

„Ja sina saad selle walitsejaks jääma,“ rääkis Louise naljaka tõsibusega edasi. . . „Suba täna peame oma esimest üleüldist koosolekut ära pidama, ja siis peame põh-juuskapitali korjama.“

„See nõuu on wastu wõetud,“ wastas isand Hermann.

„Nende sõnade juures tõusis Louise üles, hakkas lauda koristama, ning wõttis, kui see tehtud oli, oma kübara ja kuu, et ta pidi wälja minema tundisid andma.

„Nõnda siis annate herra Lambertile meie nõuu teada.“

„Lambert tuleb lõuneks siia, meie pidime ju notariuse juurde minema. Mina saan temaga jellest rääkima.“

„Mina loodan, et teie seda tegemata ei jätta.“

Tema hakkas oma isa kaela ümber kinni ja läks rõõmsa ja õnnelikku näoga wälja ja oli rahul, et ta oli üht häätegu wõinud korda saata.

Kell oli weel kaksteistkümmend lõömata, kui Lambert isand Hermann juurde sisse astus. See ei pruukinud ialgi, kui tal midagi ütelda oli, pikki sissejuhatusi kõnepsid, waid läks alati otsekohe asja pääle. See pärast nõutas tema Lamberti kohe oma nõudmist Louise käe pärast järele jätta ja Victoriat naeseks wõtta. Tema jäi kõikide wastarääkimiste wasta kurdiks ning rääkis järele andmata edasi:

„Teie teete seega wiis inimest õnnelikuks, esiti Victori, kes waga minu tütar armastab, siis Louise, kes temast niisamati lugu peab kui teiest, siis teid ennast, kes, wõib olla, ilma teie teadmata, Victoriat ihaldate, siis Victoriat, kes teid auustab, nagu teie ära teeninud olete, ja wiimaks mind, kes saab waga rõõmus olema, kui ta teid kõiki õnnelikud näeb. See nõu on wasta wõetud, et meie peame kõik kui ühes perekonnas elama. Niiud on aga üksnes waja, et teie ka jellega ühes nõuus olete.“

Isand Hermann, kes muidu nii wähe rääkis, sai oma agaruses üsna sõnakats kõnemeheks, tema lõpetas hinge pidades ja ootas Lamberti wastust. Kui see omast inestusest toibunud oli, wastas tema;

„Mina saan õiglane olema kui teiegi, isand Hermann. Mina tunnistan, et ka minagi üksford selle kahetõrde kihluse pääle olen mõtelnud. Mina rääkisin ka ühe aasta eest jellest oma sõbra Victoriga, aga tema wastas siis mulle, et tema seisuford waga kõituw olla, seepärast ei wõida tema mitte naesewõtmise pääle mõelda. Minul oli siisgi nõuu ennast Victoriaga ühendada, kui tema mulle mõista andis, et tema olla nõuks wõtnud ei ialgi abieluusse heita. Mina mõtlesin, et tema tahata kõike oma hooletandmist oma õnnetumale wennale pühendada. Pärast seda seletust ei mõtelnud mina enam tema pääle.“

„Ja siis hakkasite minu tütre pääle mõtlema“, ütles isand Hermann natuke puudutud wahela.

„Isand Hermann“

„Ja, ja, see on hää, nagu ta niiud on,“ wastas isand Hermann oma hääd tuju tagasi saades, nõnda wõiate teie siis meie ettepaneku wasta?“

„On teil siis otse tõsi taga?“

„Jah, mispärast teie siis seda nii imeks panete?“

„Seepärast et mina ei wõinud kaugeltgi niisugust asjade korraldamist aimata.“

„Mina pean oma sõna, ja Louise on teie, kui teie nii tahate, aga kas teil on südaant oma sõpra õnnetuks teha?“

„Hää küll“, ütles Lambert otjustades, „mina annan teile teie töotuse tagasi ja olen seega ühes nõuus, et Victor teie tütre kaasaks wõtab.“

(Dts tuleb).

Sooime rahwawiisid.

Sooime Kirjanduse feltis on wiimafel ajal iseäranis suure hoolega Soome rahwawiisid katjunud koguda. Minewal suwel läkitas feltis mitmed noored mehed siia ja sinna wiisidele weel liisa muretsema ja palus ajalehtede läbi igauhte, kel wõimalik, omalt poolt feltfile rahwawiisid saata. Selle palwe pääle tuli 22 hingelt rahwalaulusid. Juba ennegi oliwad feltfil mitmed kogud. Et sel wiisil õige rohkesti rahwawiisid koos, wõttis feltis nõuiks neid wälja anda. Pääle selle on weel muudel feltskondadel ja üffitutel inimestel rahwawiisid tallel. Kõik needgi on lubanud oma kogutud wiisid feltsi tarwitawaks anda. Nii on näitufeks mag. A. A. Borenius aja jooksul umbes 550 rahwawiisi kogunud ja oma kogumise teel korra ka Gesti maale ulatanud. Sawo-Karjalaste üliõpilaskonnal on umbes 400 rahwawiisi tagawaraks. Ülepää on siis rahwawiisid umbes 1800 tükki kogutud. Kui enne trükitud rahwalaulud siia juunde loetakse — wiimane, S. Krohni wälja antud rahwalaulude kogu ilmus tänawu jõuluks — siis tõuseb rahwawiiside lugumäär umbes kahe tuhande pääle.

Seft arwuft arwab Soome Kirjanduse feltsi rahwalaulude läbitatsumiseks asutatud toimetond umbes 1400 jeda laadi olewat, et neid wõib wälja anda. Need tahetakse kolmes osas awaldada: 1) runo - wiisid, 2) päris rahwalaulude wiisid ja 3) rahwa tantfu - tüübid. Gümefi tuleb umbes 500, teisi 600 ja wiimaseid 300.

Wälja andes pandakse kõige päält tähele; misjugused wiisid Soome rahwa omad ja misjugused wiisid muude rahwaste käest laenatud. Samati waadatakse selle pääle, et need tõesti nii ilmuwad, nagu rahwas neid laulab ja et wäljaandjad omalt poolt neid kaunistama ei hakka.

Rahwawiiside wäljaandmine jäeti mitme mehe hooleks. Kapellmeister R. Rajanus toimetab rahwawiiside ja tantfude, mag. A. A. Borenius runowiiside wäljaandmise. Rahwalaulude järjestamine nootide tarwis anti mag. P. J. Hannikaise toimetada. Tulewal aastal wõetakse trükkimine käsile, ja tulewal aastal peab ka ots juba ilmuma.

Need rahwawiisid annawad siis maailmale selget tunnistust, kui rikas lauluwara Soome rahwal ja teewad tühjaks need tunnistused, nagu ei oleks Soome ega Gesti rahwal ühtegi rahwawiisi. Seda on alles hiljuti üks Tartu professor tunnistanud. Soomlaste hoolas rahwawiiside kogumine ja wäljaandmine kihutab Gesti lasti aga sellefamale tööle. Rahwawiisid on Gesti lastel siia maale alles koguni wähe kogunud. Muudu mõni rahwawiis on tänini üles kirjutatud ja trükitud. Selle pärast käed tööle, noored mehed! Näidakem maailmale, et meiegi ehitjad on laulda osanud ja et meie wanemad neid wiisid on alal hoidnud. Rogutagu pea nii palju rahwawiisid, et neid ise raamatutes wälja wõib anda!

M. J. E.

Sooime rahwa walgustuse feltis on hiljuti awaliku kutse-kirja ilmutanud, mida ta kõik ajalehed palub ära trükkida. Ses kutsekirjas annab ta teada, et Juuni kuul 1887 Jüwaskülas teine üleüldine laulupidu ära peetakse, nagu seft ju enne Saulu lehe nr. 2 pikemalt kirjutatud. Pidupäewad jääwad weel edespäiwise aja pääle määratawaks. Selts palub, et kõik osawõtjad aegfasti oma osawõtmist teataksiwad. Teatufjed tulewad Dr. A. A. Granfelt'ile Helsingisfe läkitada.

Seda ja teist.

Abelina Patti, kõige ilmakuljam laulik, on ühe Amerika feltskonna poolt kutsumise wastu wõtnud, sinna uude ilma tuueks kuuks laulma minna. Selle eest maksetakse temale 30,000 naelsterlingi, ehk meie raha ja kurfi järele pääle 300,000 rubla. See on täiesti tema puhast pall, seft kõik tema reisikulud kannab tema pal-

taja seltsfond. Tema reisikulud saavad aga ka mõne hää dollari wälja tegema, sest ta saab wäga paljudes Amerika linnades laulma, nõnda nimelt Washingtonis, New-Yorkis, Bostonis, Montrealis, Klevelandis, San-Franziskos, Mehhikos, Cincinnati ja veel mujal. Kõiki neid linnasid läbi käies tuleb päratu pikk teekond teha, ja kui üks Adolina Patti selle teekonna tegija on, siis peab reisikulude kandjal muudugi tubli fullaauk olema. Juba ongi Patti palkaja seltsfond lauliku reisimise tarwis iseäralise raudtee-rongi teha lastnud. Rong ei ole küll mitte palju wagonid pikk, sest Patti kaaskond ei ole wäga suur, aga seda toredamasti on kõik ehitud. Patti enese jaoks ehitatud wagon on nagu kõige toredam maja, ja selles on — üks muusikatuba, söögituba, pesemisetauba, magamisetauba, köök ja kaks teenrite tuba. Need ruumid on kõik ühes suures wagonis. Patti kaasklaste jaoks on teised wagonid. Tema kaasklased on kuuljad laulitud ja näitemängijad hr Nikolini, neitsid Stalchi, Novara ja Arditti, hrd. Novara ja Guille ning muusikatöör, mis 15 kunstniku suur. Iga kontsert, mis Patti oma teekonnal annab, on kahe-jaoline. Esimene jagu on ilma Patti; teine on mõni järg ühest ehk teisest kuulsamast ooperist, milles Patti ise pääkunstnik on. Igas nädalis antakse aga kaks kontserti, see on siis 52 kontserti pääle 300,000 rubla eest. Teenrid wiib Patti Euroopast enesele kaasa, ainult kaks koku wõtab ta New-Yorkist neile veel juurde. Lugeja, mis sa arwad, kas maksab niisuguste tingimiste all häält uude ilma tegema minna?

Marcella Sembrich, sündimise poolest Poola naesterahwas, käib nüüd ühest linnast teise ja paneb oma rääkimata ilusa kõlawa lauluga kõik kuuljad imestama ja ilusema. Teda peetakse täiesti ja koguni mõneks ilma-imeks, sest temal olla seda rohkesti, mis ühelgi muul kunstnikul seni ajani wähe wõi ei sugugi ei ole olnud: See Poola naesterahwas mõistab nimelt nii hästi laulda kui ka klaverit ja wiilulit mängida nii täielisel wiisil, et ta kõigis neis kolmes kunsti osas kõige ilusamad kontserdid wõib anda. Muudu on ikka teised ühes ainsamas osas meistrid, kas laulus wõi wiiluli-mängus, klaveri-mängus jne. Hiljuti on Marcella Sembrich Berlinis juurt waimustust sünnitanud.

Tähtjas klaveri-õpiraaamat. Franz Liszt on tähtsa raamatu millest klaveri-mängu kõige täiemini wõib õppida, järele jätanud. Liszt on seda raamatut ise jalaja hoidnud. Kas teda ka trükki antakse, ei ole teada.

Weider sõnum. Rooma paawst ei olla lubanud Liszti hauale muud midagi panna kui wärwimata puuristi, Liszti nimi pääl, ja nime all sõnad: orate pro me (tehke palwet mu eest). Kas see tõsi on, ei tea. On ta tõsi, siis peab wiist püha isa juurt mängijat suureks patuseks, ehk ta küll pool preester oli, sest Liszt oli siiske õnnistatud katoliki alam preester.

Naesterahwas tenorilaulja. Oleme hiljuti alles teatanud, et üks Italia mees on sopranilauljaks heitnud. Nüüd teatavad ajalehed, et altolauljanna Gufemia Barlani-Dini on tenorit laulma hakanud, ja ta häält üsna hästi kõlada. Ta tahta kontsertisid anda.

Julgus. Prantslased on muusika poolest niisama kui muudes asjades wäga isamaa-meelsed. Nemad ei armasta seda mitte, kui nimelt niisuguste wõõra maa komponistide laulud wõi ooperid neile ette toodakse, kes mitte Prantsuse maa soojad iseäralised sõbrad ei ole olnud. Nõnda nimelt ei armasta nad Saksa rahwuslikki komponisti Richard Wagner'i sugugi. Juba tihti on püütud Pariisis Wagneri ooperisid näitemajas mängida, aga seni ajani ei ole see sugugi korda läinud, sest et kõik Prantslased selle wastu on ühe mehe iluhelisiid kuulata, kes liig Saksa-meelne oli ja selle töö iga pidi Saksa töö on.

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. F. A. Hermann.

Sinub kuus korra.
Iind aastas kätteaatmisega 1 rubla, pooles aast-
tas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop.,
pooles aastas 50 kop.

Tellimist wõtab
iga raamatukauplus ja muusikaedendaja wastu.
Toimetuse adrejs tellimise, raha- ja muudele
kirjabele: „Dr. F. A. Hermann, Tartus.“

Paulina Lucca.

Kui üksigi asi wõib inimest kõrgeisse tõsta, siis on see kunst. Pea kõigis asja-
des pääle teaduse on lugu nõnda, et ikka wahet tehtakse. Üks seisus ning amet peab
teist halwaks ennaft ülemaks ja paremaks arvates. Kunstis ei ole jeda, waid kes
midagi mõistab, see on selles kõrgem, ja kõige kõrgem ja ülem on see, kes kõige roh-
kem ja kõige paremini mõistab. Muusika kunst on siin kõigist muudest wõimudest
ees, sest midagi ei wõi nii wäga suurt waimustust äratada kui tema. Iseäranis
kõrgeks ja kuuljaks on alati lauljad naesterahwad jõudnud saada, sest nendele on
looja ilusama kõla kurku pannud kui meestele.

Ka Paulina Lucca (ütle: luka) on üks niisugune naesterahwas.

oliwad Wienis
waesed Ibraeli
jugu inimesed,
kes aga pärast
ristiusku astu-
sivad. Neile sün-
dis Paulina ju-
rikuu 25. päe-
wal 1843. Nii
waeselt kui ne-
mad elasiwad,
ei oleks neile
küll keegi selle
tütre sündimise
juures wõinud
ette kuulutada,
et sellest pärast
kõik maailm pidi
kõnelema. Et
tüdrukusel ilus
lauluhääl oli,
siis hakkas Wie-
ni linna Kaarli
kiriku laulukoori
juhataja Joseph

Paulina Lucca,

maailmakuulus lauljanna, sündinud jürikuu 25. päewal 1843.

Tema wanemad
Kupprecht tema-
le nagu armu
poolest õpetust
andma. Pärast
kutjuti ta
Käntthner = wä-
rawa teatri ko-
rilauljaks, kus
tenorilaulja Uff-
mann ja laulu-
professor Lewy
talle õpetust and-
sivad. Dol ajal
ei teadnud weel
keegi, kui suur
waim neitsitehes
uinus, ja ta
lapseläe jai weel
tihti oma õpe-
tajate käest õige
käredesti noo-
mida.

Alga? Lucca
õppis ise hoole-
ga edasi. Tal